

90-3
L 479

Augusts Deglavs

Liesma

Romāns

L $\frac{90-3}{479}$

Augusts Deglavs kļuva par plaša vērēna prozas rakstnieku pagadsimta beigās, aizstādams toreiz lielā daudzumā latviešu lasītājiem sniegtos tulkojumus ar vielu un problēmām no viņu pašu dzīves. Viņa pazīstamākais stāsts ir Vecais pilskungs, bet savos romānos viņš galvenā kārtā tēlo Rīgas dzīvi, kas ar latviešu inteliģences izaugšanu un laucinieku ieplūšanu rūpniecības uzņēmumos par strādniekiem, pamazām kļuva arī par latviešu, ne tikvien vācu pilsētu. Latviešu sabiedrības un gadsimtu mijas pārvērtības ļoti reāli un zīmīgi notēlotas lielajā romānā Rīga. Bet arī citos darbos Rīgas latviešu dzīve ir Deglava galvenā viela. Romānā Liesma atspoguļojas jauno latviešu rūpnieku, tirgotāju augšupeja, kas rada plaisas sabiedrībā starp bagātajiem un nabīgiem, uzņēmējiem un strādniekiem. Savstarpīgas nesaskaņas iezīmējas arī pārtikušās ģimenēs. Tās pavairo finansiālas intrigas, kas šai romānā saistās ap fabrikas īpašnieku Lejnietu, uzņēmēju ar ideāliem mērķiem. Viņš grib rūpēties nevien par sava uzņēmuma zelšanu, bet par strādnieku stāvokļa uzlabošanu, viņu krājokases dibināšanu. Šie centieni atdužas uz neizpratni citu uzņēmēju un Lejnietka paša fabrikas darbinieku vidū. Ar intrigām un blēdībām, sakūdot strādniekus, pamazām tiek iedragāts Lejnietka saimnieciskais

(Turpinājums uz pēdējā vāka)

Embassy of Latvia
45 Nottingham Place
London W1M 3FE

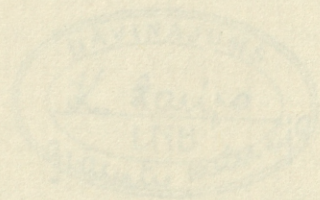
No 205

LIESMA

LIESMA

WYMAN'S

1878

WYMAN'S

L 90-3
479

120984

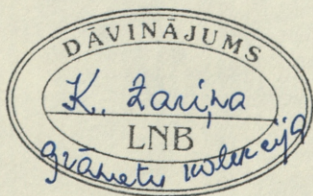
L
821

~~12098~~

AUGUSTS DEGLAVS

L I E S M A

ROMĀNS

1970

TILTA APGĀDS

Latvijas Nacionālā
BIBLIOTĒKA

IZDODĀNĀS

AMĒRIKA

1970

1970
AMĒRIKA

1.

Agrs rudenā rīts, bet lietirgoņa Lejnieka viesu istabā jau mirdz gaišas ugunis. Viņa sieva Milda un māsīca Liesma pušķoja tur nadzīgi dāvanu galdu — šodien mājas kunga šūpuļa svētki. Šinī mājā visi bija nodomājuši viņu priecīgi pārsteigt, visvairāk mazā, naivā kundze, pēc izskata vēl tīrais bērns. Arī viņas vecāki, kuņi dzīvoja tepat šinī mājā, — papiņš un mammaņa, — bet tie vēl gulēja saldā miegā un mazā valšķe ar māsīcu bija nodomājušas visu vispirms sasteigt un tad tikai viņus modināt.

Jau labu laiku tās bija čakli strādājušas... nu bija viss kārtībā. Cik burvīga puķu ēna slēpa krāšņas dāvanas un tur tomēr vēl šis tas mirdzēja un vizuļoja, tāpat kā mazās kundzes acis, kuņas izstaroja prieku un laimi. Arī māsīca Liesma bija manāmi aizkustināta, bet vai arī tikpat laimīga?... Viņas bālajā inteliģentā sejā bija lasāma savāda nopietnība, arī viņas lielās sērās acis mirdzēja, — bet tas nebija prieks, tās bija ilgas.

Tā kādu brīdi viņas bija aizrautas no svētsvinīgā iespaida... rokas saņēmušas kā uz lūgšanu. — Jāmodina papiņš un mammaņa, — Milda čukstēja, — arī Atis būs drīzi augšām! Ak, cik es laimīga, ka varu viņu atkal iepriecināt. Pazīstu sava mīļā vīriņa garšu... šī krūšu adata vien maksā septiņdesmitpiecus rubļus...

Liesmas staltais stāvs sarāvās. — Par tādām dāvanām tavš vīrs patiešām var priecāties —

Kundze neuzmanīja, ka viņas māsica jutās aizkarta. Jautādama viņa tai atkal uzmeta savas spulgās acis. — Man grib iestāstīt, ka viņš dzīvojot tikai tirdzniecības zinātnēm... nav taisnība, — viņš mani mīl... viņš dzīvo tikai man...

— Viņš dzīvo tikai tev... tu esi apskaužam...

Milda valšķīgi pasmaidīja. — Arī tu būsi tikpat laimīga... ko tad tavš pielūdzējs Sudmalnieks —? Tu man ilgi neesi par viņu neko stāstījusi...

Viņa satvēra Liesmas roku, kuŗa sadrebēja. — Mēs vairs nesarakstāties...

Liesmas krūtis sāka smagi cilāties. — Neaizkustini vairs šo lietu... es nekad neprecēšos...

— Neprecēsies —

Jaunā sieva neticīgi sminēdama viņu uzlūkoja. Jaunava it kā aizkarta saslējās un viņas augstajā pierē bija lasāma stingrība. Ap viņas lūpām savilkās melancholisks smaids. — Šādā stāvoklī, kā tagad, nekad!... Ko tad saka tavš vīrs? Katram cilvēkam jāmacās stāvēt uz paša kājām... ja... šīs mācības esmu arī galu galā iekalusies galvā...

Tagad arī Mildas smaidi pārvērtās nopietnībā. — Atis tevi būtu kādā ziņā aizskāris, Liesma? — viņa rūpīgi jautāja. — Ne, ne, lai viņš runā, — viņš grib vienīgi tavu labu, Liesma... Varbūt, ka tikai netīšu viņš tevi aizskāris...

— Viņš mani nav aizskāris, viņš tikai runājis

patiesību! . . . Un es arī gribu stāvēt pati uz savām kājām, negribu būt ne no viena atkarīga. . . ne no viena!

Lepni tā saslējās atkal kājās un viņas acis spoži uzliesmoja. Milda silti viņu uzlūkoja un nogrozīja domīgi galvu. — Es tavus centienus nesaprotu. . . domāju tāpat kā mammiņa: mēs sievietes esam vārīgi radījumi. Mūsu laime ir mierīga laulības osta pie vīra sāniem. . . es citādu to nevaru iedomāties, citādu saprast. . . Un tā es domāju, ka arī Sudmalnieks uzņems pats reiz savu veikalu, tiks pie bagātības un sagādās tev bezrūpīgu nākotni. . .

Liesma drūmi nopūtās. . . — Nekad tas nepiepildīsies. . . nekad nenotiks! . . . Tas nav viņa raksturs. . . priekš tam viņš par nespēcīgu. . .

Milda vairs māsīcas neizprata. — Tad tu viņu vairs nemīli. . . ā — es domāju, ka viņš godīgs jauneklis. . .

Tumši piesārtusi, Liesma spieda roku uz savām vilņojošām krūtīm. . .

— Tu viņu nemīli vairs?! — māsīca uzmācās.

— Tu jautā — sirds man strauji pukst, kad par viņu domāju un dienās un naktīs viņš man stāv prātā. . . Es drebu iedomājoties, ka man viņš būtu jāzaudē — un atkal vēlos, kaut viņu nekad nebūtu redzējusi. . . kaut mūsu starpā viss būtu beigts.

Viņa norāva šos vārdus un aizklāja vaigu ar rokām. . . kā sažņaugta nopūta un apspiesta šņukstēšana pārvēlās pār viņas lūpām. Velti mazā kundze mēģināja atraut roku no viņas vaiga un ar savām bērnišķīgi valšķīgām acīm ieskatīties

viņas dvēselē. Tā viņas abas nemaz nemanīja Mildas mammiņas soļus. — Bērni! — tā sasita rokas un viņām aiz muguras iesaucās, — jūs jau visu sarīkojušas! Nemaz nevaru saprast, kur man šorīt tāds miegs... gandrīz aizgulējos...

Aizkustināta tuklā kundze noslaucīja degunu priekšautā; Dievs patiešām viņai bija piešķīris labu miegu un veselīgu māgu. — Tā jau tie jaunie arvien mudīgāki nekā vecie... par ko tad labu triecāt, manas meitiņas?...

Liesma valdījās... viņas acīs arī pamirdzēja asaras — un viņai vieglāk. — Par Mildas lielo laimi, tantiņ, — viņa nopietni atbildēja.

Gaisiņa kundze apzinīgi pasmaidīja, par šo lietu viņa arvien labprāt mīlēja runāt. — Jā, mana Milda var teikties gan laimīga! Nu — viņa jau arī arvien bijusi saviem vecākiem paklausīgs bērns un, par labiem bērniem mīlais Dieviņš gadā. Nebija vēl labi iesvētīta, jau arī apprecēta. Ak, tētīt žēlīgais, vai viens brūtgāns vien bija?! Dučiem! Ko nu bērns var zināt, kurš tas labākais... nodomājām abi ar veci, — dosim Lejniekam. Milda, kā jau labs bērns, uz vārda paklausīja, un — vai nebija labi? Pārticis cilvēks un kas tā augstā pamilija, kas tie lieli radi!

Liesma to visu zināja; viņa bija ar savu māsīcu te šinī namā augusi un pēdējai nekad nebija bijis pret viņu noslēpumu. Jau vairāk gadu aiztecējuši, kamēr Milda precējusies, bet viņas jaunā sirsniņa toreiz bija svērusies vairāk uz Griežas pusi. Tas tāpat toreiz kā tagad bija Lejnieka fabrikas direktors, skaists, straujš jauneklis, dedzī-

gām, melnām acīm un kupliem, sprogainiem matiem. Vēl šo baltu dienu viņš bija sieviešu luteklis. Savā laikā tas bija gulējis priekš Mildas uz ceļiem, bija viņas lūpas skūpstījis, bija viņas sirsniņu tik spēji aizdedzinājis un lūdzis tad vecākiem pēc viņas rokas. Tie ļoti nožēloja, ka tas nācis par vēlu, jo bija jau savam bērnam vīru izraudzījuši. Lejnieks bija gan stipri vecāks gados, viņa matos bija ieraugāms jau dažs labs sudraba pavediens, tas tomēr bija viņu bērņā cieti ieskatījies un cerēja būt ar to laimīgs. Viņa mantas apstākļi arī bija tādi, ka vecie nevarēja vairs ne acumirkli šaubīties un abām rokām pieņēma viņu par savu znotu. Milda gan tad naktīs bija bez miega pagultu svaidījusies, viņas aizšautā sirsniņa degusi tik ļoti. . . tad viņa bija padevusies vecāku gribai. Viņa aizgāja pie Lejnieka un neskatoties uz viņu nevienādiem gadiem, viņu laulība bija laimīga. Lai gan viņas vīrs bez sava veikala nodarbojās arī vēl daudz ar tirdzniecības zinātnēm un jaunākā laikā bija sarakstījis pat kādu brošūru, tomēr viņš pret savu mazo sieviņu bija ļoti uzmanīgs un apbēra viņu dāvanām un rotām. Arī Grieza, kā rādījās, bija šo mīlestību aizmirsis un apmierinājies; tikai viņa viena, kad viņa par to iedomājās, tai kāda tumša drūma balss iečukstēja sirdī: — Lejnieks bija bagāts un Grieza nabags. . .

*

*

*

Istabā bija iestājies dziļš klusums, kurā atskanēja sienas pulksteņa vienmērīgie soļi. — Jā, jā,

mammiņ, — Milda beidzot aizkustināta iesaucās, — tas bija toreiz jūsu prāts, bet es jums ļoti pateicos! Kaut arī mīļais Dieviņš piešķirtu Liesmiņai tādu pašu laimi kā man! . . .

Gaisiņa kundze noslēpumaini pavīpsnāja. — Nu, kas var zināt. . . pienāks arī viņas reiza. . . Lenc. . . viens jau pēc viņas lenc. . .

Liesma rūgti pasmaidīja. — Jūs abas maldāties! Mans nolūks nav precēties. . . un ar nabadzību pavisam ne. . .

— Nolūks, tētīt žēlīgais! — Gaisene iesaucās. — Kāds tad nu sievišķiem cits nolūks, kā tikt zem aubes?! Pavisam nabagu es arī negribētu, bet tādu, kas tavas kārtas. Neteiksim jau nu tādu kā Lejnieku, manu znotu. . . Milda dabūja lielu pūru. . . aizdarīsies reiz mūsu vecās acis, paliks viņai viss mūs' krājumiņš. Tu turpretim esi bārennīte, māte mazai nomira un tēvs prasts strādnieks, ko tur nu runāt. —

Jaunava bija jau radusi savas krustmātes vārdus uzņemt vienaldzīgi, tomēr viņas lūpas lēni paraustījās.

— Mammiņ! — Milda piesarkusi iesaucās.

— Mums vajadzētu Atim uzstāt, lai viņš krusttēvam Kārlim dod kādu labāku vietu. . .

Vecā neievērodama viņas vārdus, smaidīja noslēpumaini tālāk. — Kādēļ tad Griežas jauns kungs līperējas tik brīnum papum klāt?! Kad tikai vien vaļas spēlē ar viņu kārtis. . . gluži tā kā toreiz, kad gribēja Mildu. Patīkams cilvēks! Jūs jau vēl nemaz nezini, kādu lielu naudu viņam tēva

brālis savā testamentē norakstījis. . . kad tas kādā dienā kritis, viņš būs bagāts vīrs! Būtu mēs to toreiz zinājuši, mēs Mildu pie viņa būtu laiduši katru stundu. . . Jā, briesmīgi vecim apkārt un man! Domāju tūlīt, tur slēpjas kas, raudzišu tikai ierunāties. — Nu, Griežas jauns kungs, vai jūs vēl sev īsto neesat nolūkojušies? — Ko domā, viņš nobūco man roku: „Liesmu vai nevienu”! . . .

— Nesarakstāties?! Kas tad jūs starpā noticies?

Zīmīgi viņa lūkojās sāņus uz Liesmu un Milda ziņkārīgi iesaucās: — Ā, tad tādēļ?! Nu es zinu. . . tad tādēļ tev ar Sudmalnieku beigas. . .

Liesma sadrebēja, it kā nospiestas viņas krūtis cīnījās pēc elpas, uztraukta viņa vairījās ar roku tai pretim. — Nē, nē. . .

Varēja manīt, ka viņas sirdī notika lielas cīņas, te nejauši aiz durvīm atskanēja četrbalsīga koŗa dziedāšana. Jaukā saskaņā mīlīgiem mūzikas spārnieniem vārdi spiedās caur sienām un durvīm šurpu, viņi meklēja sirdis. . .

„Svētais rīts, ak izlej tu
Debess mieru sirsniņā;
Jauku, spirdzinājošu
Ceļiniekam tvīkšanā.
Zvaigznes vēl mirdz tik spoži,
Skatas uz man tik koši,
Labprāt uz jums es droši
Skrietu augšup turp. . .”

Dziesma pēdīgi apklusā. . . debess mieru sirsniņā — un viņa vēl arvien ar sevīm cīnījās. . . nē,

nē... un tomēr, tomēr... Viņa neredzēja, ka viņas tēvs klusu un noslēpumaini ielīda pa durvīm un deva viņām labu rītu, un Gaisiņa kundze par to palika pavisam ērnota.

— Tu Kārli, — viņa tam stājās ceļā, — ko tad tu te meklē?...

— Ko es meklēju? — tas attrauca. — Vai tad mūsu kungam Lejniekam nav šodien dzimšanas diena? Nebrīnies nemaz. Mūsu fabriķa puīši nāks te iekšā un viņam novēlēs laimes. Viņš dāvinājis mūsu biedrībai bibliotēku, mēs uzdziedāsim viņam vēl kādu dziesmiņu.

Vecim bija sirmi mati un simpatisks izskats un viņš jau arī nedomāja neko ļaunu. Tomēr vecā Gaisene viņu nekad nevarēja lāga ieraudzīt, ka tas prasts strādnieks, un viņš arī saviem lepņajiem radiem aplam neuzbāzās. — Tu sāksi vēl tos ķerļus vest mūsu dzīvoklī, — viņa piesarkuse iesaucās —... piesmirdināt te mūs' istabas ar prastas tabakas un degūta smaku!... Lai nu paliek, Kārli... nevajaga, nevajaga...

— Šodien viņiem viksēti zābaki kājās un viņi smēķē cigārus, Lužiņ, — tas jokodams atbildēja.

— Ak tu viens nolāpīts ķerlis, kā viņš nu sāks mani uzzobot!? — viņa gan jocīgu vaigu iesaucās, bet varēja redzēt, ka viņai šis vārds ķeries pie sirds. — Kas es priekš tevis par Lužiņu —? Loize...

Viņas svainis labsirdīgi pasmaidīja. — Paši radi savā starpā! Atmini, kā mēs jaunās dienās labi satikām, kad abi ar brāli bijām pie tavas mātes

uz kosti. Ar viņu prečodamās, tu dažu labu reizi biji virumu piededzinājuse, bet kā bija, bija — es jau par to neskumdēju. Toreiz tu man patiki daudz labāk nekā tagad, Lužņ. . .

— Ko nu pļurkšķi. . . tik agri jau no rīta piegāzies!

— Klausies, nu tu rāzējies! — viņš aizskarts atbildēja. — Šorīt esmu tik skaidrs kā baznīcā. . . Milda, tev taču nebūs nekas pretim, ka mēs te ienākam un uzdziedam priekš tava vīra vēl kādu dziesmiņu?

Milda pret savu krusttēvu arvien bija labsirdīgāka, nekā māte. — Lūdzu, lūdzu. . . Atim tas patikami! Jūs dziedājāt tik jauki. . .

— Jauki, kā tad, — māte metās pulkā, — tu un tavs vīrs atļausiet viņiem vēl pēdīgi sev uz deguna dancot. Pati biji vakar klāt, kad doktors Silenieks sacīja, ka mani nervi sabojāti un es nevaru paciest troksni. Būtu tik papiņš augšām. . .

— Nu redzi nu, — vecis viņas gaudas nosmēja. — Milda mums to atļauj un viņa ir lielāka cienmāte nekā tu. . .

Viņš gāja pēc saviem biedriem un Mildai nācās grūti sadusmoto mammiņu apmierināt. — Šis ķerlis manu mūžu apēdis — viņa žagojās un Milda tai lika roku priekš mutes. — Memmīt, ciet klusu. . . Liesmas dēļ ciet klusu. . .

Pa tam strādnieku koris bija jau nostājies pie durvīm un uzsāka jaunu dziesmu un, kā jau vecais Gaisiņš bija sacījis, tik traka tā lieta nemaz nebija. Visi bija glīti apgērbusies, bužurunča vietā buksti-

ņa svārki un kas tā lielākā lieta, viņi jauki dziedāja. . . Pēdīgi arī parādījās no savas istabas gai-dītais fabrikas kungs, dziļi aizgrābts un aizkusti-nāts. Viņš sniedza tiem roku kā saviem mīļiem draugiem. — Paldievs, jums mīļie draugi, paldievs par šo jauko pārsteigumu. . .

Kāds no strādnieku pulka, Stieķis vārdā, stā-jās citu priekšā un sagatavojās uz apsveikšanas runu. Reizu reizēm tas nobraucīja savas ūsas, ieklepojās un mēģināja pieņemt svinīgi gudru seju, ka gandrīz izjauca visu svinīgo iespaidu. Atkāpies vēl kādus soļus atpakaļ, tas beidzot iesāka: — Cie-nijams, godājams Lejnietka kungs, mēs tavi fabri-ķa strādnieki tevi suminām uz savu dzimšanas dienu un novēlam visu labu tavā mūžā. . . mēs ta-vi tautas fabriķa strādnieki — —

Tālāk viņš netika, runa bija sacerēta uz papīra un Stieķis, kuŗš lielījās, ka viņam ar kungiem tā labākā izrunāšana, nebija licies mierā, kamēr viņš bija izvēlēts par runātāju, kaut gan citi bija par viņu spējīgāki un būtu to labāk izdarījuši. Viņš gan bija izmācījies vārdu pa vārdam no gal-vas, bet nu samisējās. . . tas izvilka no kabatas papīru, bet arī tur ātrumā nevarēja norauto pavedienu uziet. Viņa sarkanais vaigs kļuva vēl sarkanāks. . . tas noprata it labi, ka izgā-zies, mazāk priekš kunga, nekā priekš saviem biedriem, kuŗi nu viņu uz priekšu tā vairs ne-klausīs. . .

— Lūdzu atvēliet! — Lejnietks, gribēdams at-svabināt no neveiklās situācijas, ķēra pēc papīra. — Paturēšu to par mīļu piemiņu. . .

Stieķis braucīdams ūsas viņu jocīgi uzlūkoja, tad atrāva papīri ātri atpakaļ. — Cienīgs kungs, tas priekš kaķiem! Tur beigās ir kas rakstīts, ko jūs viens nevariet lasīt... — Mūsu kungs Lejnieks, lai dzīvo augsti, urrā!...

Šie vārdi atrada strādniekos dzīvu atbalsi. — Urrā, urrā, urrā —

— Un viņa gaspaža Lejnieka kundze lai dzīvo augsti urrā! — vecais Gaisiņš dzīvi iesaucās un kādas trīsdesmit balsis atkārtoja: — urrā, urrā... urrā...

Labais iespaids bija atkal glābts un laimes uzsaucumi nemaz negribēja rimt. Vēl reiz Lejnieks ar savu kundzi viņiem sirsniģi pateicās un ierunājās ar viņiem tālāk, kā tiem labi klājoties un vai tie esot pie viņa uz miera?

*

*

*

Viņa strādnieki patiešām nevarēja sūroties, tas bija labāks kungs par dažu labu. — Kad visiem strādniekiem būtu tādi labi kungi, — vecais Gaisiņš iesaucās, — ... pie jums var sirmus matus nodzīvot! Kungs! — Ja jums vēl būtu labi apakšnieki... ja direktors...

— Šo jautājumu šodien neaizkustināsim, — Lejnieks viņu pārtrauca. — Priecājos, ka mūsu starpā valda tāda jauka satiecība... esmu ar jums tāpat mierā, kā jūs ar mani. Centīsimies un rūpēsimies viens par otru tā jo projām!...

— Ko nu mēs strādnieciņi, — kāds cits strād-

nieks, Spole, viņam iztapdams ieminējās, — . . . kad nebūtu kungi, kas par mums gādā —

Fabrikas kunga piere aptumšojās. — Jā, mīlais, nebūtu strādnieku, nebūtu arī kungu. Katram jau jāgādā pašam par sevi, mēs tikai savstarpīgi pabalstāmies. Kad roka roku mazgā, tad abas ir baltas. . .

— Taisnība kungs, ik velnu! — Stieķis paklanijās, priecādamies, ka citiem runa ar kungu ne tik neveicās. — Lūgtum arī kādu nieku priekš čarkas!

Lejnieks viņu asi uzlūkoja, tad sērīgi pasmaidīja. — Mīlie ļautiņi! Gribu jums vairāk novēlēt, nekā to mazu prieku, desmit vai vairāk rubļu tuvākā krogā notiesāt. Nē! Šī diena lai mums paliek uz visiem laikiem piemiņā. Mūsu brīvības un neatkarības pamats ir manta. Vai esat arī domājuši uz savām vecuma dienām. . . esat spējuši ko iekrāt? . . .

Spole kasīja aiz auss. — Ko nu cienīgs kungs no tās mazās peļņas aizkrāsim! . . . Labi lai tik tā pietiek ko dzīvot. . .

— Tur jums gan var būt taisnība, — fabrikas kungs domīgi piebilda, — . . . un pārspīlēta taupība arī drīzāk kaitīga. Vispārīgas labklājības pamats nav krāšana, bet ražošana. . . Jums jāzin, ka es mūsu veikalu paplašināšu. . . mūsu darbs būs ienesīgāks, pie kam arī jums lai sava daļa. No iemaksām no vienas un otras puses dibināsim sevišķu kapitālu, kurš būs jūsu kopīgs īpašums. Tā būs tāda sevišķa kase, — sauksim viņu „Censonība”.

Kad viņas līdzekļi būs pietiekoši, varēsiet atvērt kādu veikalu un jums bez dienas algas būs vēl sevišķi ienākumi. . .

Daži no strādniekiem vēl sava kunga vārdus īsti nesaprata, bet kas tos saprata, tie saņēma šo vēsti ar gaviļēm un priecīgi piesārtušām sejām. Kundze ar kalponi bija pa tam pagādājuse dzērienu un Lejnieks piesita ar saviem ļaudīm glāzes. Tie viņam novēlēja visu labu. — Lai nu Dievs jums palīdz, cienīgs kungs! . . . Lai viņš jums liek sirmus matus piedzīvot. . .

— Un jaukā saticībā ar jums! — Lejnieks vēl reiz piesita glāzi. — Paldievs, mīļie ļautiņi, paldievs! . . .

Viņu starpā attīstījās sirsnīga omulība. — Ik velnu, sadzeņam ar pašu lielkungu čupā! — Stieķis kļuva uz saviem biedriem priecājās. — Ar kungiem runāt mani lai nemāca. . . redzi kas iznāk?! Kō vecais Gaisiņš un Spole teica, tas priekš kaķiem. . .

* * *

Pēc kādas jautras pusstundiņas tie atvadījās. — Pasakiet visiem saviem darba biedriem, ka es palieku pie sava solījuma, — Lejnieks izvadīja viņus līdz durvīm, tad griezās atpakaļ pie savas sieviņas un viņu mīļi noskūpstīja. — Paldievs, paldievs, par tavām dāvanām. . .

Savai sievasmātei viņš noskūpstīja roku; beidzot arī Liesma viņam tuvojās, bet jau uz pirmā acu uzmetiena viņš nomanīja, ka viņai kas smagi

nospiež sirdi. — Novēlu jums daudz laimes šūpuļa svētkos, Lejnieka kungs! — viņa sacīja, bet viņas balss skanēja tā savādi. — No visas sirds piebalsoju šiem ļautiņiem... jūs to pelniet... Lai jūsu laimes saule nekad neaptumšotos...

— Sirsnīgi pateicos, mīlā jaunkundze, sirsnīgi pateicos! — Un cieši viņu uzskatīdams, tas turpināja: — bet es arī vēlētos ap sevi redzēt tikai jautrus un laimīgus vaigus...

Jautādams viņš uzlūkoja savu sievu. — Mīlais Ati, — tā beidzot ieminējās, vai tev patiešām nebūtu iespējams dot Liesmas tēvam kādu vietu, ka viņš būtu kas vairāk, nekā prasts strādnieks?... Un ja nē — apgādāsim viņu, lai viņš stāv labāk brīvā. Tā ir no tavas puses neuzmanība...

Lejnieks pasmaidīja. — Tad tādēļ!... Nu manis dēļ, ja viņš kādu ierēdņa vietu gribētu un spētu izpildīt. Bet uz tādām lietām viņam prāts nenesis un savu maizi viņš nopelna tāpat godīgi kā strādnieks.

— Tā tu domā, mīlais Ati, bet mums jāliek arī svars uz to, ko pasaule domā. Arī mammaņa atrod par piedauzību, ka mums no strādnieku kārtas tik tuvējs radnieks...

— Jā, jā mīlais znot, — arī vecā Gaisene iejaucās, — mums par patikšanu jūs varētu gan to darīt. Tur jau briesmas, kad viņš nāk tagad mūsu istabās... varbūt, ka viņš tad arī vairs tā nedzertu...

Viņš drusciņ savilka pieri, tad uz viņa vaiga

parādījās zobgalīgs smaids. — Griežaties ar šo lūgumu pie veča paša! Tikai viņš pats sevi varēs pārvērst citādu. . .

Milda jokodama draudēja viņam ar pirkstu. — Es gribu redzēt, vai tu iedrošināsies mums pretoties. . . tu, tu. . . — Viņa sniedza tam pretim savas lūpiņas, kuņas viņš arī neatraidīja. — Bet nu atvaino, mums ar mammiņu abām šodien daudz darīšanu. . .

*

*

*

Māte un meita aizgāja, sveces uz galda taisījās izdzist un Lejnieks ar Liesmu palika vieni istabā. Ilgu laiku viņš domīgs soļoja šurpu un turpu, jo bija manījis meičas acīs asaru, kas viņu aizkustināja. — Jaunkundze, — viņš apstājās un pārtrauca nospiedošo klusumu, — jūs taču sapratīsiet, ka tādēļ mūsu starpā nekāda plaisma neceļas. Vienalga, ka jūsu tēvs tikai strādnieks. . . es viņu no sirds cienu. . .

— Jūsu kundze mani pārprot, Lejnieka kungs, — viņa atbildēja. — Pateicos, ka jūs par manu tēvu tik labi domājat. . . un varbūt, ka viņš vēl apskaužams. Viņš pats savu maizi nopelna, pats sevi apgādā. . .

— Tā pareizi! — Lejnieka vaigs noskaidrojās. — Pašam sevi apgādāt, ir tas visjaukākais, ko cilvēks var sasniegt. . . mūsu pienākums ir tikai savstarpīgi palīdzēties. Jūs, jaunkundz' to saprotiet, ne tā Milda un viņas mammiņa. Katrs tikai pats var būt savas laimes kalējs. . .

Liesma nopūtās. — Katrs tikai pats — jā, jā, — varbūt gan. . .

— Jūs šaubāties par to, Liesma?! Palasāties manā jauniznākušā brošūrā. . . es domāju, ka jums vienu eksemplāru dāvināju. . . Jūs taču to saprotat. . . Milda gan gauži priecājās par vārdiem, bet domas viņa neaptver. . . Es izeju no principa, ka cilvēks pats par sevi jau ir kapitāls. . .

— Esmu to lasijuse. . . ar apdomu lasijuse un katrs vārds mani tur uztrauc! Kad es to visu pārdomāju, tad sirds man sažņaudzas. . . es simtkārt tad vēlētos, ka es to nesaprastu, ka es neko nesaprastu. Vai nevarēju labāk palikt tanīs uzskatos, kādos bija mani vecāki. . . vai mani nevarēja uzaudzināt par labu paklausīgu kalponi? Es priecātos tad par saviem labiem kungiem un manām acīm būtu viss, viss apslēpts. . . Ko līdz, ka es zinu, kas ir brīvība un kas ir neatkarība, kad viņu nevaru sasniegt! Esmu sieviete, pate daba man pretim strādā. . . trūkst tā ieroča, ar ko savu neatkarību apsargāt, tā, kuŗu jūs sauciet par mantu. . . Bez mantas nav brīvības, nav laimes. . .

Pēdējos vārdus viņa spēji iesaucās un viņas acīs drudzaini iemirdzējās. Lejnīeks rūpīgi viņu uzlūkoja. — Jūs esat uzķērusi tikai to vienu vietu, jūs prasiet no laimes par daudz. Bet kādā citā nodajā ir arī izsacīts, ka kalet mēs būsim cilvēki, mēs arī nekad nerasnīsim pilnību. Mūsu vēlēšanās nekad galīgi nebūs apmierinātas. Bet tas taisni par labu — mums vēl arvien atliek pēc kā censties, mums ir ideāli. . .

Liesma rūgti iesmējās. — Jā, jā — un man jau vēl atliek censties ļoti daudz!... Vai tā ir mana maize, ko es ēdu? Vai tās ir manas drēbes, kas man mugurā? Sakiet, Lejnieka kungs, cik esmu jums maksājuse par savu dzīvokli? Kāda tiesība man no jums visu to prasīt, kāda tiesība man uz šo dzīvi?... Man jāpateicas jūsu līdzjūtībai, jūsu žēlastībai... bez tās es neiespēju nekā... .

Fabrikas kunga piere aptumšojās. — Jūs mani pārprotiet, Liesma... man liekas, ka jūs mani ieskatat par kādu labdarīgu sievu. Tai ziņā esmu par daudz tirgonis un man ir citi principi. Ja mēs nekā negribēsim sēt, tad arī nevarēsim nekā pļaut. Esmu jums līdzējis tikt pie augstākas izglītības, tas taisnība, bet es ceru, ka jūs ar savu izglītību ieņemsiet dzīvē tādu stāvokli, ka ar to vairāk nopelnīsiet, nekā tā man izmaksājuse. Manis dēļ variet man to vēlāk atlīdzināt... šāds gadījums nebūtu manā mūžā pirmais. Tā vēl vakar saņēmu kādu vēstuli no Marijas Rozīt. Jūs atcerēsaties... . tēvs viņai priekš kādiem gadiem dabūja mūsu fabrikā nejausu galu. Viņa izglitojas Pēterburgas konservātorijā un lūdz, lai viņu pabalstu ar naudas līdzekļiem, kamēr tā savus kursus nobeidz. Cita pabalstītāja nabaga bērnam nav, un klātpieliktās apliecības rāda, ka viņa domā nopietni. Es viņu arī atbalstīšu... slavenai dziedātājai vēlāk būs nieks man to atlīdzināt. Un kad arī savu naudu neatdabūju, kas tur... varu apmierināties, ka vispārībai esmu līdzējis tikt pie ievērojamas dziedātājas un tas arī no svara... .

— Es viņas vietā gan nepaliktu jūsu parādnie-

ce... diemžēl tikai daba man nav devuse tādu neaizmaksājamu dāvanu kā jauku balsi...

— Na, na, na, arī priekš jums man jau kas zināms. Tas tikai būtu traks gabals, ja pasaulē katra sieviete būtu dziedātāja... tā labuma būtu pardaudz un tur nebūtu nekāda labuma... Esmu nodomājis savu veikalu paplašināt, Liesmas jaun- kundze, man kantorī vajadzīgi jauni darba spēki. Grāmatu vešanu jūs saprotiet, citu arī drīz vien ievingrināsaties... vai gribiet stāties manā die- nestā?

— Vai es gribu? Man jājautā, vai jūs gribat?...

— Tad jūs esiet uz miera? — Lejnieks sniedza viņai roku, — tā pareizi! Darbs ir labākais līdzek- lis pret lieku jūteklību. Strādāsim kopā pie viena ideāla, pie tautas labklājības. Jūs manu darbu pazīstat, jūs zināt tā tad manus uzskatus. Manta ir tas varenais ierocis, kuŗš apsargā brīvību, kuŗš mūs atsvabina no ārienes iespaidiem... ja kādai tautai ir manta, tad viņai ir viss kas. Un mēs tir- goņi paveicinām mantas ražošanu, mēs paveici- nām, ka visi cilvēki bauda kultūras augļus. Tas arī ir tirdzniecības augstākais uzdevums un ne tik vien kā savas timpas kalt...

Sajūsminājumā viņa vaigs bija daudz skaistāks un jaunāks nekā arvien un acis dzīvi mirdzēja. — Paldievs jums, Lejnieka kungs, — Liesma at- trauca... raudzīšu būt lietderīga... to nekad ne- aizmirsīšu, ko esat man darījuši. Mantas arī no- māc brīvību. Jums gan ir cēli mērķi, bet vai visi tā domā...

— Protams ne, — Lejnīeks ātri attrauca un viņa vārdos izskanēja tā kā rūgtums. — Caur savu brošūru līdz šim jau esmu ieguvis vairāk pretinieku nekā piekritēju. Taisnībai un patiesībai mūsu biržā nav kurss. Esmu asi nosodījis vel-tās papīru spekulācijas un aprādījis, ka tikai mantu ražošana ir tautu labklājības pamats! Priekš naudas maisa protams pirmējās ērtākas un patīkamākas un tādēļ tam pašam mani uzskati nepatīk. . . Na, ko tur darīt! . . . Bet viens cilvēks tomēr par manu darbu ļoti sajūsminājies. . . varbūt vēl vairāk, nekā es pats. Tas ir mans sirds-draugs Sudmalnīeks. . .

Liesma piesarkusi nodūra acis, viņas krūtīs iesāka spēji viņot. Šis jauneklis bija viņas izredzētais un bija devies svešumā mantu sapelnīt. Viņa dzimtenē bija palikuse arvien nemierīgāka, ka viņš nevarēja ziņot ne par kādiem labiem panākumiem un beidzot bija viņu no sava „jā” vārda atsvabinājuse. . . šinī brīdī tas viņai bija ļoti žēl. . . — Viņš, ja nemaldos, uzturas Maskavā tagad, — viņa nospīsti izdvēsa.

— Jūs maldāties, viņš pārceļojis un atrodas te un iestājies arī manā dienestā. Nabaga zēnam līdz šim nav vis diezin cik spoži gājis un tomēr viņš no sirds ļoti labs cilvēks. Šodien viņš būs pie mums uz viesībām un jūs viņu satiksiet. . . Tā tad mēs būtum kārtībā. . . atvainojat mani, man jānoraksta vēl steidzīgi kādas vēstules. . . Vakarā to tiesu būsīm jau trāki. . . uz redzēšanos!

Viņš iegāja atpakaļ savā rakstāmā istabā un jaunava palika viena, kā akmenī sastinguse. Viņa

atkal to satiks, sirds pukstēja tik strauji, tik karsti priekš viņa vien, priekš viņa... Ai, kad tas būtu pārnācis ar lielo nosapņoto bagātību... viņa tad būtu neizsakāmi laimīga. Bet tagad... tagad viņa nezināja vai smieties vai raudāt...

2.

Vakarā pie Lejniekiem bija spožas viesības un mājas kungs saņēma neskaitāmus laimes vēlējumus. Arī viņa sievastēvs nebija palicis citiem pakaļ un novēlēja viņam pulka nopelnīt. Tādēļ viņi arī abi kādā starpbrīdī bija iezagušies Lejnieka rakstāmā istabā, tukšoja pudeli vīna un kūpināja smaržīgus cigārus.

Vecais Edvards Gaisiņš nebija mazāk apaļš kā viņa laubas otrā puse, no vaiga itin sārts, baltu vaigu bārzdu un micīti galvā, kuŗa apsedza viņa pliko pauri un piešķīra tam cienīgu izskatu. Viņš nevarēja znotam beigt stāstīt par saviem šā rīta iespaidiem, ka guļot izdzirdis tā kā mūziku, tā kā dziedāšanu. Mamma neko neizsacījuse, bet vēlāku dabūjis dzirdēt, ka tie ir fabrikas strādnieki... nesuši „stendķinu”. Nu dzeŗamnaudū jau gan labu būšot dabūjuši, bet bijis arī „gilstoks” par traku: — Hahaha, — vecais kungs par to no visas sirds nosmējies...

Lejnieks gan nebija šī veča domu biedrs... daŗu labu reizi viņš par sievastēva gudrībām saŗauca pieri, bet aiz cienības bija pret to saudzīgs.

Viņi piesita glāzes un vecis dzīvi iesaucās: — uz veselību!... Ko es lai jums dāvāju uz šūpuļa svētkiem, mīļais znot? Lumpēties es arī negribu!...

Jūs man viņu reiz runājāt par kapitālu... man vēl bankā ir kādi tūkstoši piecdesmit. Priekš kam jums tās naudas vajadzīgs?

— Ak tā, par to tagad izrunāsimies, — Lejnieks iesaucās, nemaz nelikdamies manīt, ka taisni uz šo valodu gaidījis... — Redziet, — esmu nodomājis paplašināt savu fabriku. Esmu spiests... jaunākā laikā ārzemēs pēc kokiem tik daudz pieprasa, ka visu nespējam izpildīt. Jūs sapratīsat, ka man caur to var celties tikai skaidra peļņa. Bet arī aplinkus tikai man tas var nākt par labu, ka savus darba spēkus spēšu labāki algot, nekā tas iespējams pie līdzšinējā apgrozījuma... Tad vēl būsiet ievērojuši, ka mūsu strādnieki spiesti dzīvot par dārgu naudu kaut kādos neveselīgos caurumos. Esmu nodomājis celt mūsu fabrikas tuvumā mājas, ievērojot visus jaunlaiku prasījumus. Tas taisni manā interesē, ka strādnieku ļaudis manā fabrikas tuvumā atron par lētāku naudu ērtākus un veselīgākus dzīvokļus nekā citur. Jūs saprotat!... Varēšu viņiem tos aprēķināt par trim rubļiem mēnesī...

— Par trim rubļiem mēnesī!? — sievastēvs pārsteigts iesaucās. — Tas jau tīri par smieklu!... Ņemiet mazākais kādi pieci vai seši... Citādi jūs nekā nepelnīsiet...

— Cik esmu aprēķinājis tuvāk būves izdevumus, tad arī pie šīs īres maksas var diezgan pelnīt. Bet nav jau mans nodoms celt mājas vienīgi peļņas nolūkā. Gribu tās pret mazām mēnešu nomaksām pārvērst pašu strādnieku īpašumā...

Vecais Gaisiņš palika domīgs. — Hm, hm, hm!... Kad tur tik liela nauda jāiebāž un nekā laba nepelna — hm...

— Arvien savus godīgus procentus... to esmu aprēķinājis. Jums tikai būtu jāpārlicinās, vai jūs nauda pie manis droša...

— Nē, nē, nē, — vecis atmēta ar roku, — to jau es nemaz nesaku!... Bet nezinu... kad nevar nopelnīt labi, ko tur tikdaudz plēsties. Noliek savu naudu uz banku un ir bez bēdu!...

Lejnieks pavīpsnoja. — Ja nu neviens atkal neražotu un šim nolūkam naudu no bankas neņemtu, tad viņa tur gan naudas skapī sapeļētu, bet procentus nenestu. Tikai ar darbu savienotais kapitāls spēj pavairoties, mīļais sievastēv... mums tikai vajaga prast viņu pareizi izlietot...

— Jā, jā, — Gaisiņš sūkstījās, — jūs savus strādniekus par daudz aizstāviet. Bet vai zini, ko Griezās jauns-kungs saka, jūsu direktors? Goda cilvēks... pagājušā kāršu partijā es vinnēju no viņa piecpadsmit rubļu...

— To varu gandrīz uzminēt, ko viņš saka... Nevar noliegt, ka viņš ir cītīgs ierēdnis un nododas ar lielāko kaislību veikala interesēm, bet šinī jautājumā viņš ir ļoti subjektīvs. Aiz šī iemesla viņš bieži ar ļaudīm saduras... tie viņu neierauga ne acu galā. Un ne vien reiz vien bijuse taisnība pēdējo pusē...

— Viņš saka, ka tā ir lielākā muļķība maksāt vienam prastam strādniekam lielu algu! — Gaisiņš iesilis iesaucās. — Jo mazāk viņam maksā, jo

labāki viņš iztiek, jo vairāk tas pelna, jo vairāk tas nodzē. Un kas nedzē — paliek lepns. . .

Lejnieks paraustīja plecus. — Šādu loģiku patiešām nesaprotu. . .

Te arī pieminētais direktors parādījās durvīs. . . laikam arī viņam bija Lejniekam kas sakāms. Viņa acis priecīgi iemirdzējās, kad ieraudzīja abus kungus tikai divatā. — Vai netraucēju? — viņš veikli palocījās.

— Lūdzu, lūdzu, — Lejnieks laipni attrauca. — Piesēžat! Esmu ar savu sievastēvu iestidzis svarīgās valodās. . . arī jūs varēsiet te līdzī spriest. . .

— Pateicos Lejnieka kungs, — direktors atļaidās pasniegtajā krēslā. — Vai valodas negrozās ap mūsu fabrikas būšanām? . . .

— Mēs taisni runājām par mūsu strādniekiem. . .

— Tie paliek ar katru dienu slinkāki un bezkau-nīgāki, — Gaisiņš iesaucās, gaidīdams no Griežas saviem vārdiem apstiprinājumu.

— Lejnieka kungs viņus par daudz izlutina! — Grieza pārmetoši attrauca. — Sirds vai aptek, ka pēdējais kapeiks tīrās peļņas tiem jāatdod. . .

Lejnieks domīgi izpūta dūmu.

— Jā. . . bet man saka, ka viņi ar to algu nebūt nevarot cauri tikt. . .

— Kā kuŗš dzīvo! — direktors dedzīgām acīm strauji iesaucās. — Kanaļām, ja tie padevušies dzeršanai, jūs variet maksāt divreiz, trīsreiz tik daudz. . . tie tomēr nenāks cauri. . . Pēc manām

domām mums būtu pavisam citādi jāiegrozās... mūsu veikalam tas nāktu tikai par labu!

— Nu, — lūdzu, kāds ir jūsu priekšlikums? ...

— No viņu vidus mums būtu jāizrauga kāds krietns cilvēks un jānodod tam visi darbi uz podredi. Mēs aiztaupītu ievērojamas summas un mums ar šo kanaļu pūli vairs nebūtu nekādas darīšanas... nekādas nepatīkšanas...

Viņš rūgti norija šos vārdus un it kā aizskarts aizpīpoja steidzīgi papirosu. — Tiesa, tiesa, — vecais Gaisiņš piebalsoja, tikai fabrikas kungs bija citādās domās... — Nav noliedzams, mīļo direktor, ka jums visvairāk ar viņiem nepatīkšanu... mums ir sava daļa sliņķu, dzērāju un dienas zagļu... Tomēr, vai mūsu pienākums nebūtu rūpēties, ka tie pārvēršas par derīgiem, krietniem darba spēkiem? — Vēl padomājiet, kā šo nolūku sasniegsim, ja viņu peļņu pamazināsim un ļausim tos podrečikiem izsūkt?

Grieza arvien vairāk iekarsa. — Principāla kungs — kāds vācu rakstnieks saka: ēzelis ir derīgs lops... ar viņu vajaga tikai apieties kā ar ēzeli...

— Bet kad ēzelim atrauj barību — fabrikants domīgi nogrozīja galvu. — Es domāju ka ne!... Mūsu strādnieki, cik vien iespējams, darāmi paši par sevi atbildīgi un no šī principa izejot, podrečiki pilnīgi lieki... Arī par viņu labākiem ienākumiem mums nav iemesla žēloties. Kad viņi daudz maz labāki spēj apmierināt savas vajadzības, tad šādi patēriņi nāk tikai par labu tiklab tirdzniecī-

bai, kā arī vispārīgai labklājībai. Tādēļ paliksim jau pie mūsu parastās kārtības. . . Bet vēl par ot-ru lietu esam sarunās, mīlais direktor. Sievastēvs man grib aizdot kapitālus, tikai viņam vēl jāpār-liecinās, vai nauda pie manis droša. . .

Grieza izrādīja priecīgu pārsteigumu un vecais Gaisiņš piesarcis atkal atmeta ar roku. — Eka nu mīlais znot, ka jūs arvien par to drošību runājat. . . vai tad mēs nu esam kādi svešinieki. Kam tad es lai uzticu, ja ne jums? Rītā pie dienas, ja jūs gri-biet. . . man jau liels prieks, ka varu jums izpa-līdzēt. . .

— Pateicos jums ļoti, mīlais sievastēv'! — Lej-nieks sirsnīgi saķēra viņa roku un Grieza to pār-šķīra. — Uz to tukšosim vēl vienu glāzīti. . . rīt pie dienas to lietu nokārtosim. . .

Glāzes šķindēja, vecais Gaisiņš tapa īsti jautrs. Neņemot ļaunā, mīlais znotiņ, — tas uzsita Lej-niekam uz kamiesi, — man tās jaunās gudrības tādas svešas! Bet esmu pasaulē daudz ko piedzī-vojis un man, paldies Dievam ir savs kapeiks. Va-ru teikt. . . ja manus padomus ievērosiet, tad arī neko nezaudēsiet. . .

— Sajūtu pret jums patiesu cienību, mīlais sie-vastēv'! — Lejniece sirsnīgi attrauca. — Ka paši vien savu bagātību esat uzdzīvojuši, tas gan ko liecina. . .

— Pats ar sevi vien, — mantojis neesmu tik-daudz kā melns aiz naga! — Edvards Gaisiņš dzi-vi iesaucās. — Kad ar savu brāli Kārli ienācu Rīgā, man vairāk nebija, kā rubļi trīs kabatā. Te

nu jūs variet ņemt labu priekšzīmi no mums abiem. Toreiz algas strādniekiem bija daudz mazākas, nekā tagad, bet dzeļamas naudas ienāca vairāk, tas tiesa... Piestājām abi pakkambarī par pušiem. Kārlis nopelnīja pa mani mazāk, bet viņam nebija prāta. Ziņgētājs viņš bija, ka tur visi spīķeri skanēja, bet arī citādi par daudz lustīgs... viegls uz dančiem, un ja nauda, tad draugu pacienātājs! Es arī esmu savu glāzi arvien iedzēris, bet dzirdināt pasauli, atdot savu sūri grūti pelnīto labumu citam, pie tā mani gan nepiedabūja... Tā man aizkrājās savi simtiņi trīs, četri. Bet kantoņa jauniem kungiem, tiem ārē, arvien naudas trūka... mācās man virsū, lai viņiem lienu. Deva labus procentus un drošas ķīlas, kad tik drīzi nepielaidos... un vai ziniet znotiņ un jūs mīļais direktor, — veikals nemaz nebija slikts. Man nauda sāka plūst kā ūdens... ko vienā dienā aizdevu, to otrā dabūju otrtik atpakaļ. Zeļļi pelnīja labi, ko viņi par naudu bēdāja!... Tā tas gāja dažus gadus — te mūsu kantoris spēlēja bankrotu —

Klepodams tas aizrāvās, vēl tagad viņam no vaiga varēja nomanīt, cik ļoti viņam šī lieta ķērusēs pie sirds. Ar dzīvāko interesi direktors gaidīja, kas vēl nāks tālāk.

— Te nu man daudz naudas aizgāja vējā — jāā — viens ar piecpadsmīt, otrs ar divdesmit pieci un trešais ar simtu... sirds tīri nosāpēja. Un labā peļņa uz reizi notrūka! Ko darīt! Savs padomiņš man nu gan bija... precēju mammu, arī dabūju savu nieku pūrā... sākām nu uz tīrgus ar šo to andelēties un gāja tīri brangi. Toreiz jau arī va-

rēja... mužiki nebija tik gudri, kā tagad! Varēja visu uzpirkt lēti jo lēti un pārdot par labu cenu... Tad uzņēmām pie tirgus plača vīnūzi un ar to pirmos gadus gāja pārāk augsti!... Vēlāk sacēlās augsti papīri un nodošanas negāja vairs tā... bet nu varējām likties pie miera, Dievs bija mūs svētījis... — Svinīgi viņš nopūtās... — Jaā —, kas savu Dievu lūdzis, tam vēl nekad nav trūcis savs maizes rīcietīņš!...

— Bet jūsu brālis, vai tas neprata tā iedzīvoties? — direktors ātri iejautājās.

Gaisiņš idzīgi atmata ar roku. — Ko nu tas! Arī viņš apprecējās ar manīm reizā, bet bez kaņķikas un viņa sievai manas mammiņas radniecei, arī nebija nekā. Kas tur nu par dzīvi bija... kā jau iepriekš teicām — ne ko ēst, ne ko grauzt! Tā viņa sieva drīz pēc Liesmiņas dzimšanas nonīka un aizgāja. Mums toreiz bērnu vēl nebija... pieņēmām mazo tāpiņiņu audzināt. Tikai vēlāku mums piegādijās Mildiņa... Bija ļoti labi, ka nebijām otra bērnu pavisam par savu norakstījuši... Krekls miesai taču tuvāku nekā svārki...

Lejniēks šo stāstu bija jau mazākais kādas divdesmit reizas dzirdējis un tādēļ tas arī viņam mazāk interesēja. Viņš izvilka pulksteni. — Esam jau labu laiciņu prom no citiem viesiem... iesim, kad nesāk mūs meklēt... Kā jums patīk, mīļais direktor, jūsu jaunais darba biedrs Sudmalnieks? Vai esat jau ar viņu iepazinušies?...

— Mēs runājam... šis cilvēks man izliekas tāds gaisa kuģotājs...

— Ā, viņš ir lāga zēns. . . mēs esam sirdsdraugi, zināt. . . Viņš ir ļoti labsirdīgs. . . es viņu ļoti cieņu. Iepazīstaties tikai tuvāk. . . jūs par viņu spriedīsit pavisam citādi. . . Iesim, mīļo direktor.

3.

Liesma un Sudmalnieks vēl nebija daudz vārdu savā starpā mainījuši, tikai apsveicinājušies. Kamēr citi dejoja, tie tamēr bija izzagušies no salona tukšajās blakus telpās... viņi bija nu vieni. Jau uzmetot acis vien uz jaunekļa seju un apgērību, varēja uzminēt, ka viņam diezgan grūti nācies pasaulē uz priekšu sprauties, jo viņa svārki bija gandrīz drusciņ vairāk nodiluši, nekā tas atļauts pieklājīgam viesību apgērbam. Bet viņa ģimja panti bija simpātiski un acis sirsnīgas... mēmi viņi viens otru uzlūkoja un viņu krūtis smagi cilājās. Pēc ilgiem gadiem viņi nu atkal redzējās, bet Liesma pēdējā laikā bija palikuse šaubīga... tas bija, par ko tā tagad jutās nospiesta un arī viņu nospieda. Viņas acis mirdzēja reizā pārmetums un mīlestība. — Kādēļ tu esi nācis mani mocīt? — viņa lēni drebēdama iesāka.

— Liesma, Liesma, kādēļ tu man to darīji?!... — viņš aizrauts iesaucās... — es tevi vairs nesaprotu!... Kad es tavu pēdējo vēstuli lasīju, es no sirds iztrūcinājos. Tu jau man tiklab kā atteici... nē, es nevaru saprast šos drūmos, savādos vārdus... Vai ta mana citreizējā smaidošā Liesma, kuŗa tik droši lūkojās nākamībā un kuŗas ideāli sniedzās pat mākoņos? Nē... patiešām tu tā vairs neesi... es tevi vairs nepazīstu...

— To es zinu, es zinu, ka es vairs nekam ne-

deru... un nespēju tevi arī vairs aplaimot. Vai atceries mūsu vaļas brīžus pilsētas alejās... zem kuplajām liepām... Mēs gājām tālāk un tālāk un tad priekš mūsu kājām atvērās plašā Daugava un zaļās pļavas tur otrā pusē pāri. Tālu, tālu, cik vien mūsu acis sniedzās... tikai paretam kāda vientuļa ēka un kupls koks. Saule man likās spožāka un debess zilāka... tu domāji, ka tur daudz puķu, smaidīji un es biju laimīgs... Liesma, vai tu tagad nevari vairs... .

Viņš bija cieti saķēris viņas abas rokas... aizmirsuse visu, viņa lūkojās tam mīļi acīs un kā hipnotizēta smaidīja. Tā tu esi burvīga, skaista un mīļa... tāpat kā toreiz, atceries... Un gudra un gādīga... no puķēm tu pārgāji uz mūsu kopīgo nākamo nama turību. Mēs izrēķinājām visu smalki... ienākumus un izdevumus. Tu vēlējies valdīt kopīgo kasi... uz budžeta mēs likām tev četras cepures gadā, man pa četriem gadiem vienu... .

— Klusu tu... neizzobo sevi un mani... — Šos vārdus viņa gan izsacīja pa jokam, bet smaidī uz viņas lūpām bija nomiruši. — Arī es toreiz jutos laimīga... bet tās jau bija tikai bērnišķības. Tikai sapnis... mūs netraucēja prāts un mēs nepazinām rūgto patiesību, kur naudu skaita un vārdus svaida. Mūsu dienās naudas dēļ brālis aizliedz brāli un goda dēļ draugs netaupa draugu. Izmisums ar naidu cīnās dēļ katra maizes kumosa un mēs domājam pietikt ar puķēm un ideāliem... Nē, es māņiem vairs neticu... . Un tā laime, ko tu ar manīm esi nocerējis, Kristap — ai, esmu dzīvē daudz noskatījies! Viņa gan nāk kā ziedoša jaunava,

bet kur to aizkaņ raizes un rūpes, tā izdēd par šausmīgu skeletu. . . Kuŗš var bez kāju staigāt, bez gaisa elpot. . . bez līdzekļiem sasniegt laimi? . . .

Sērīgi smaidīdams, viņš nogrozīja galvu. — Kā redzu, tu esi likusēs uz filozofiju, bet nebīsties, kas laime īsti ir, tas vēl nav iespējams izpētīt. Tā ir katram cilvēkam savāda. . . pēc kā katrs dzenas. Pēc manām domām mūsu laime var atbalstīties tikai uz mūsu tuvāku laimi. Katrs, kas iet savu ceļu un sevi vien skatās, tas grēko pret vispārību un viņai vairāk noposta, nekā klāt pierada. . . cilvēkam vienam par sevi nemaz nebūtu labklājība sasniedzama ne materiālā, ne garīgā ziņā. . . Tikai to neviens negrib ieskatīt. . . priekš vispāribas mēs esam vai nu kūtri, vai ļauni. Mans draugs Lejnīeks gan gribētu citādi. . . vai tu esi viņa darbu lasījuse? Tāds viņš arī dzīvē. . .

Liesmas acis gandrīz ļauni iemirdzējās. — Es šodien biju aculieciniece, ka viņš milzīgi apbalvoja savus strādniekus. Bet tā ir tikai liecība, ko mēs katrs iespējam. Vai tu domā, ka jau pietiek ar labo gribu vien?! Tu jau arī esi arvien sapņojis par cilvēces ziedu laikiem. . . nu labi — aplaimo nabagus, uzbūŗ viņiem gaisa pilis. Kādēļ tu to neiespēj. . . tiem, kam zelta kaudzes, tā spēļu lieta. . . Kādēļ? — No nekā nevar neko radīt! . . . lūk, noslēpumu atslēga. Par naudu var dažu reiz iegūt labus tikumus, bet patiesībā, kam krietna sirds — jā, priekš pasaules, tas vairāk nav kā lupata. . .

Aizskartas viņš svešādi to uzlūkoja. — Na, var jau būt, — bet vēl neviens labs darbs nav palicis

kaunā. Es nezinu, — tu laikam gribi zoboties par maniem ideāliem! Es zinu it labi, ka tiem jācīnās ar aizspriedumiem un muļķību, bet daudziem ir gājis tāpat. Iedomājies tos kapus, pār kuŗiem tagad visi dzestrie vēji pāri pūš! . . . zem velēnām tur guļ vīri. Kamēr viņi dzīvoja, tiem nebija pānākumu, bet tagad viņu darbi uzvarējuši un visai cilvēcei par svētību. Ja es pienesu tāpat savu akmentiņu pie lielās cilvēces attīstības ēkas, kuŗš mani par to var tiesāt, ka tas mazāks un vieglāks, nekā citiem. Cik es spēju celt, tik es nesu. . . esmu darījis, cik manā spēkā. . . par to es varu savai sirdsapziņai atbildēt. . .

— Tu varēji gan likt savas aplaimošanas teorijas pie malas un domāt labāk pats par sevi, — viņa pārmetoši attrauca. — Tu esi vairāk iedomājies. . . Vai cilvēks,niecīgs zemes puteklis spēj locīt mūžīgo, visspēcīgo dabas gaitu? Raugi viņu izdibināt un mācies viņas likumus un tu atzīsi tikai savu nespēku. Šis mūžīgais, neizdibināmais dzīvības spēks salicis no saviem putekļiem cilvēkus katru pēc savas īpašības un pats nospriedis, kuŗam dzīve ir prieks un bauda un kuŗam tā ir gaŗlaicīga nāve. . .

Rūpīgi viņu uzlūkodams, Sudmalnieks paraustīja plecus. — Es nebrīnos, ka tu caur šādu filozofiju esi zaudējusi uz cilvēci visas cerības. . .

— Cerību — cerēt, — viņa rūgti iesmējās, — cik aplam šis vārds netop lietots. . . kad gribam sevi piekrāpt. Neņem ļaunā man, mīlais, — priekš četriem gadiem tu arī devies svešumā ar lielām cerībām. Tu cerēji, ka sapelnīsi tik lielu rocību,

cik vajadzīgs priekš ģimenes dzīves nodibināšanas. . . lai varētu dzīvot bez rūpēm, bet esi pārnācis tikpat bagāts, kā reiz aizgāji. Pie lielākas rociņas tu nekad netiksi, tā nav tava daba, tavs raksturs! . . .

Viņa vaigā vairs nebija ne pilītes asiņu, it kā pārsteigts un savām ausīm neticēdams, viņš Liesmu uzlūkoja. — Tev taisnība, — viņš pēc kāda brīža asi iesāka, — man nav laimējies tā, kā es to cerēju. Izdevības man gan uz tam netrūka. . . varbūt man arī būtu tie kapitāli, bet es gribu palikt sev uzticīgs un tevis cienīgs. Es arī domāju, ka cik man vajadzīgs, man arī pietiek. . . tikai tagad sajūtu, ka esmu nabags, kad tu man to saki. . . Bet vai taisni tev to vajadzēja atgādāt. . .

Rūgti viņš norija šos vārdus un aizkarts soļoja pa istabu. Saņēmusē rokas, Liesma viņu it kā lūgdamās uzlūkoja. — Es zinu, es zinu, tu labais cilvēks. . . es tevi negribu apvainot. . . man jau nav nekāda tiesība. . . Nu tu pats redzi, ka es priekš tevis nederu. . . ka es nekam nederu. . . Atstāj mani lūdzams. . . beigsim mūsu romantisko sapni. . . Mūsu uzskati par dzīvi ir savādi. . . es tevi vairs nespēju laimīgu darīt, tu maldies. . . Tu jau vari izlūkoties turīgu dzīves biedreni no labākām aprindām. . . apdomā, kāda dzīve tev ar mamām būtu nabadzībā. . . tu būtu tikpat kā aprakts. Tu atradīsi laimi pie kādas citas sāniem un es. . . es tevi svētīšu. . .

Un tomēr viņas acis it kā glābiņu meklēdamas drudžaini spulgodamas lūkojās uz viņu, viņa pati

par šiem vārdiem ietricējās. Viņš to nemanīja, uztraukts ar sevi cīnīdamies, viņš soļoja šurpu un turpu. . . piere tumši samākusēs un lūpas lēni raustījās. — Tas jums pašiem jāizšķir, jaunkundze, — viņš aizskarts iesāka, — man nav nekāda tiesība, jums savu mīlestību uzspiest. Man arī nav nekāda iemesla. . . jūs manus nolūkus ziniet. . . ja jums nav iespējams man savu sirdi dāvāt no brīva prāta, nepiespiestai, — ubagu dāvanām es esmu pretim, to jūs ziniet. . . Ko es pie tam zaudēju. . . nu tas ir mans zaudējums — raudzišu to pārciest. . .

Smaga, žēla nopūta pārvēlās pār viņas lūpām.

— Nosapņotais sapnis bija tomēr jauks. . .

Viņš pacēla acis un viņu skatieni atkal sastapās. — Hahaha, — viņš beidzot atvieglots iesmējās. . . — mēs ņemamies tīri kā mazi bērni! . . . Liesma, — viņš satvēra tās roku, — tu esi gan daudz lasījusi un daudz mācījusēs, bet arī gluži savus nervus sabojājuse. Neņem man ļaunā! . . . Es domāju mums nevajadzētu ņemt katru vārdu tik stingri. . . rīt, parīt tu varbūt domā citādi. . . Es domāju, ka mēs nešķirsimies. . . nevar jau būt! . . . Tev jau arī taisnība — nevar jau dzīvot no mīlestības un gaisa vien! Bet mums ir veseli locekļi un saprašana, darbs arīdzan. . . es strādāšu, tu strādāsi. . . gan tiksīm arī pie maza kapitāla. Priekš nākošās mājturības, Liesma. . .

Mēmi viņa ielika savu roku viņa elkonī, tie devās atpakaļ salonā, raibajā viesu mudžeklī. Visu acis bija līksmas un jautras. . . Viņu nostbūšana te nebija neko traucējusi. Tikai viens viņas dēļ bija

nemierīgs un kaislīgām acīm viņu tagad gaidīja. Tas bija Grieza. . . viņš sarunājās tagad patlaban ar veco Gaiseni. Un taisni par Liesmu. . . viņa stāstīja tam pilnu galvu. — Nedomājiet, ka viņas tēvs ir strādnieks. . . Liesma ir tikpat kā mans miesīgs bērns. Un es zinu, kā esmu viņu audzinājuse. Septiņus gadus veca tā prata jau grāmatu lasīt un deviņus gadus veca pirmo vīli šūt. . . Jā, jā, jaunsķungs. . . varbūt ka arī priekš jums esmu meitu izaudzinājuse. . .

Viņš nobučoja tai glaimīgi roku un kad Sudmalnieks bija Liesmu atstājis un tā vēl palika viena sēžot, tas steidzās pie viņas un iesāka ar to tērzēt. — Daiļā jaunkundze, visu vakaru velti pēc jums meklēju. Atļaujiet man arī drusciņ to laimi, būt jūsu tuvumā. Citādi šie nepanesami garlaicīgi. . .

Tumšas asinis viņai saskrēja vaigos. Bet šie vārdi viņai ļoti patika, viņa bija uz tiem gaidījusi. Tomēr viņa raudzīja jokot pretim. — Jūs laikam glaimojat, vai gribiet mani piejokot! Es nabaga meitene šinī lepnejā sabiedrībā maz ko nozīmēju un jums visas bagātās skaistules pakaļ skrien. . . Redziet, kā Liepas Klāra raugās ilgodamās uz jums šurpu. . . Lūdzu ejiet projām. . . citādi tā paliks uz mani greisirdīga. . .

Grieza atmēta vienaldzīgi ar roku. — Zirgs ir neprātīgs lops, bet kad tam cerības uz siena, salmus tas neēd! Tie nieka tūkstoši, kas viņai, tie mani nekairina. Man pašam nāk mantojums no krusttēva. . . jūs ziniet. . . zelta priekš troņa pašam diezgan. Man tikai vajag karalienes! . . . Vai mana karaliene grib būt pret mani žēlīga. . .

Kaislīgi viņa dedzīgās acis uz to raudzijās un meiča apjuka.

— Jūs patiešām mani izzobojiat, Griezas kungs... es palikšu no tiesas ļauna. Vai jūs nebistaties, ka es varētu šos vārdus pieņemt par patiesību?...

Viņa vaigs pārvērtās uzreiz nopietns, noliecies tai pie auss, viņš čukstēja: — Pieņem to par patiesību, Liesma! Topi mana valdniece... Es tevi mīlu traki, ārpātīgi... Tevis dēļ es varētu iznīcināt visu pasauli...

Viņš gribēja tai aplikt roku ap viduci, bet viņa izvairījās. — Piedodiet, — viņa sacīja... — citi paliek uz mums uzmanīgi... Jūs parādāt man lielu godu... bet — tas vairs nekad nevar notikt...

Grieza strauji iesmējās. — Es zinu, Liesma, jums šovakar seko kāda ēna no pagājušiem laikiem... ēnas dēļ tas nevar notikt!... Bet šī ēna izgaisīs, kad jums pie sāniem stāsies vīrs...

— Jūs esat nežēlīgs, — viņa pietvīkusi nodūra acis... — un tomēr, ko es lai daru... Sirds arī runā... Vai jūs domājat, ka viņai ko var pavēlēt?... To gan var saplosīt... bet —

Un it kā lūdzoši viņa pacēla atkal acis, kuņģās mirdzēja asaras. — Tad tāpēc meiča, tu bīsties, ka mums mīlestības trūks!? — viņš kaislīgi čukstēja. — Par to lai bīstas miroņi... mēs esam dzīvi... Vai tu varētu citādi, kad es tevi mīloju... Un kad arī tava sirds būtu no dzelzs, tai vajaga sakust ūdenī...

Viņa acis mežonīgi uzliesmoja... Liesma sadrebējās un galva tai noslidēja uz krūtīm. Patla-

ban no klavierēm atskanēja vilinošs valsis. . . tikpat kā no miega viņa pamodās, kad viņš to paņēmis ap vidu, iejaucās ar to trakajā virpulī. Sārtums un bālums viņas sejā mainījās, viņa atbalstījās stiprāk uz viņa kamiesi nekā to mēdz. . . — Liesma, uz visu mūžu tā. . . visu mūžu roku rokās. . . — viņš čukstēja un viņa nedrīkstēja pacelt acu, bīdamās no viņa dedzinošiem skatieniem. . . un bīdamās, ka tai nebūtu jāsaskatās ar Sudmalnieku. To iedomājoties, viņai žņaudzās cieti elpa un viņa drebēja tikpat kā drudzī. . .

Piepeši viņa aizbildinājās, ka tai palicis nelabi un aizsteidzās uz savu istabiņu. . .

4.

Bija pagājuši daži mēneši, Liesma strādāja Lejnika kantorī un pelnīja algu. Viņa nepalika arī ilgāki pie saviem audžu vecākiem, bet pārgāja dzīvot pie sava tēva. Saprota gan, ka te nebija ne tā ērtība, ne greznība, kas pie Gaisiņiem un Lejnikiem — dzīvoklis pastāvēja tikai no vienas istabiņas un ķēķa un atradās vēl attāļākā pilsētas nomalā, bet nu — viņa gribēja būt patstāvīga un krustmāte jau ar savu žēlastību tiktāl rīdijusēs, ka viņai tā līdz kaklam apnikuse.

Viņa apmierinājās labāk ar vienkāršāku dzīvi un liesākiem kumosiem, ko tā pate nopelnīja. Un viņas tēvs par to bija tik laimīgs, ka nezināja, kā viņu apkopt un apkalpot. Vecis nu sajuta to lielāko prieku vakaros pēc beigtiem dienas darbiem pa ķēķi saimniekot un par mājām vien domājot, tas dažu reiz, kā pats stāstīja, aizmirsis pavisam ieskriet krogū un iedzert savu šnabi. Viņam jāsteidzas uz mājām, vai viņa meitai kā netrūkst un nevajaga. Tādi gara darbi neesot visai viegli un viņai cauru dienu jāsēž kantorī. Viņš bija dzirdējis, ka tie gluži sabojājot nervus. . . dažureiz viņa arī bija tīri tāda saīguse. Bet tad viņam bija visādi joki un „stiķi” pie rokas. . . viņš ātrāk nerima, kamēr tā atkal pasmējās. . .

Pie darba kantorī Liesma izrādījās it apzinīga un lepna, bet mājās dabūja redzēt viņas īsto vai-

gu. — Vienkārt, darbs nemaz nebija tik poētisks un pajautrinošs, kā tas viņai no tālienes bija izlicies. . . dažu reiz viņai vakaros galva dūca, skaitļi dancoja priekš acīm un viņai nepatika nekas. Un tad tā peļņa. . . viņa bija cerējusi ko iekrāt, bet tā izgāja pamazām vien par apgērbu un pārtiku. Viņa būtu vēl šo, to vēlējusēs, bet nu iznāca. . . bija jāpiecieš. Kādas cerības uz nākotni veltas un viņas iekšējais nemiers augdams auga. Un kad tēvs vakaros allaž jautri trieca par viņas patstāvību un ieskatīja to par laimi, tad viņa savā sirdī spilgti nosmējās. — Saskaiti tos cīparus, aizvelc te strīpu, norakstī to vēstuli un saki, kā pavēliet, principāla kungs! Dēdi no agra rīta līdz vēlam vakaram kantorī. . . tu jau esi patstāvīga un dabūn algu, ar kuŗu pietiek, ka vari dzīvot šinīs nabadzīgās sienās. Vari arī paēst un iegādāties uz kauliem vajadzīgās drēbju lupatas! Hahaha, patiešām jauka dzīve. . . Priecājies tikai līdzī cīruļiem, kamēr tev nemanot vaigi ir bāli un mati metas sirmi. . .

Viņa apskauda no visas sirds tās sievietes, kuŗām piederēja viņu laiks pašām, kuŗas varēja iet, kur gribēja un darīt, kas tām patīkas, kamēr viņai jātup cauru dienu uz vietas kā cietumniecei. Un kas tad viņai atlika par to?! Viņām turpretim klausīja vīru un tēvu maki. . . tie viņām gādāja, ko acis kāroja un sirds vēlējās. . . Nē, nē, šāda bagātnieces loma nav slikta! . . . Vai arī viņai nevarētu tikt piešķirta šī laime? . . .

Viens bija, kas to varēja. . . viņa sadrebējās, iegādājoties kaislīgos skatienus, ar kādiem Grie-

za viņu ikdienas sagaidīja un pavadīja. Viens mājiens tikai no viņas un tas viņu padarītu par direktora kundzi un nākamo bagātnieci, bet viņa jau nevarēja. . . Viņai jau bija ēna pie sāniem — tā neizgaisa vis un netapa arī bālāka un kauču arī viņas sirds bija dalīta, tai piederēja vēl arvien lielā puse. Velti viņa mēģināja no Sudmalnieka atraisīties. Viņa rūpīgi pētīja, vai neatradīs pie viņa kādas sliktas īpašības, ka viņa to varētu ienīst un nicināt, bet jo acīgāki viņa pēc tādām meklēja, jo vairāk tā uzgāja tādas, kas viņu vēl ciešāki pie tā saistīja. Tikai viena kļūda tam bija un par to viņš bija tikpat maz vainīgs kā viņa. Šis cilvēks jau arī tagad pelnīja labu algu, no kuŗas būtu varējis ko atlicināt, bet nelaimes putnam bija pārādi un tos viņš tagad līdzināja. Un to viņš nemaz negribēja izteikt cik. . . na, viņa varēja gan smuki gaidīt! . . .

Arī Griežas kaislību viņa mācēja it labi piekurt. Viņa gan noprata, ka viņa izrāda pret to lomu, kuŗai var būt bīstamas sekas, tad tomēr viņa sajuta sevišķu prieku, ka varēja šo cilvēku spīdzināt. Viņa tādēļ it kā ar nodomu paturēja Sudmalnieku savā tuvumā, ejot un nākot no veikala, tas viņu pavadīja un bija arī viņas pavadonis, kad tā pa vaļas brīžiem kur izgāja. Šis cilvēks nemaz nemainīja, ka greizsirdīgie skatieni raudzījās uz viņu arvien draudošāki. Un Liesma bija pieraduse pie savas ēnas tā, ka, ja tas nebija viņas tuvumā, viņai it kā kas trūka. . .

Kaut viņš būtu bagāts! Bet tagad viņa par to jutās vēl vairāk nelaimīga, jo tas bija ceļā viņas

laimei un nākamībai. Viņa dusmojās pate uz sevi, uz savu neprātīgo sirdi, kuŗai vienalga, bagāts, vai nabags, kad tikai mīļš. Visādi tumši, neizdibinājami jautājumi sāka darbināt viņas prātus. Kādēļ nepietiek ar mīlestību vien un vajaga arī maizes? Kādēļ pasaulē ir bagāti un nabagi, varoņi un nespējnieki? Un kādēļ viņa ir vāja, nespēcīga sieviete — kādēļ?! . . . Jā — kādēļ! Kādēļ zeme griežas ap savu asi, kādēļ ūdens netek pret strauņiem, kādēļ diena ir gaiša un nakts tumša! . . . Viss jau ir dabīgi un nevar citādi būt. . . Savās dusmās pret nežēlīgo dabu viņa neiesāka tikko trakot. Kaut viņa labāk varētu izgaist tvaikos, kaut viņas nemaz nebūtu, kaut zeme atvērtos un norītu viņu tur savā dzelmē. . . Un tomēr asinis viņas dzīslās ritēja tik strauji. . . viņa gribēja dzīvot. . .

Kādu vakaru tēvs rīkojās maigi pa ķēķi un gaidīja viņu ilgodamies uz mājām. Viņa jau bija teikuse, ka paliks drusku ilgāki. . . tai vajagot iet uz pilsētu ko iepirkties. Vienmēr viņš skatījās pulkstenī un bažījās, ka viņa nebūtu kur citur nogājuse, jo vakariņās šovakar bija viņas mīlākais ēdiens. Te beidzot viņa pārnāca. . . ēna protams līdzī. . .

Jau uz pirmo acu uzmetienu vecis manīja, ka viņi atkal savā starpā sadūrušies un Liesma atkal nemierā ar visu pasauli. Bet tā jau nebija pirmā reiza, ka viņi savā starpā ķīldojās, viņš tad laida savus jokus vaļā un viss bija labi. Apsveicinājies ar Sudmalnieku, viņš ziņkārīgi iebilda: — nu meit, ko tad laba nopirkāties? . . .

— Ak tēt, liekat taču mani mierā! — viņa īdzi-

gi nolika savas virsdrēbes. — Ko mēs varam nopirkt... mēs nabagi...

Sudmalnieks aizskarts kodīja lupas. — Šoreiz gan mūsu gājiens bija par velti... cerēsim uz labākiem laikiem...

— Mitējaties nu reiz ar savām cerībām! — viņas acis dusmīgi iemirdzējās. — Jums laikam patīk mani zobot un kaitināt...

— To ne, — viņš dzestri atbildēja, — bet es nesaprotu, kā tāda nieka greznuma dēļ var tā uztraukties. Es tādām lietām varu mierīgi paiet garām...

— Tāpēc, ka jums nav dūšas, — viņa kaitināta attrauca, — jūs neiedrošināties ne vēlēties! Tāpēc jūs arī pasaulē nekā nevarat sasniegt... jūs, jūs... jūs jau nemaz neesat —

— Vīrs, jūs gribējāt sacīt... es pateicos!... Vai vēl ko?

—Nē!... — Saīguse viņa atsēdās pie galdiņa un atspieda domīgi galvu rokām. Viņš nepacietīgs! Tā negribēja vairs ar viņu runāt...

Vecis vēl lietu neizprata un uzlūkoja pētoši gan savu meitu, gan Sudmalnieku. Bet tas caur Liesmas izturēšanos jutās aizskarts. — Mums iepatīkās kāda krāšņa rota... pie juveliera. Tikai cena bija priekš mums par dārgu... ja nu, ko tur nu var darīt! Lejnieka kundze tur arī bija... tā laikam to paturēs... Un nu jaunkundze to ņem pie sirds... vai tā nav mulķība, prātīga sievietē...

Vecis apmierināts pasmaidīja. — Ā, tad tādēļ — es jau domāju!... Jā, jā, viņas māte arī bija

uz štāti... Lai, lai meit, ar to vainu nemirsim, cerēsīm uz labākiem laikiem... jaunam kungam taisnība. Gan Dievs gādās... tavs tēvs jau arī var sagrašināt kādu kapeiku, ja tas tev prieku dara... Bet nu jaunskungs, vai nenovilksaties un neiebaudīsiet līdz ar mums vakariņas?

Tā jau nebija pirmā reiza, kad viņš te palika uz vakariņām... viņš nogaidīdams lūkojās uz Liesmu. Bet tā sabozusēs aizvērsa savu vaigu vēl vairāk no viņa un Sudmalnieks ieskatīja to par zīmi, ka tā nevēlas, lai tas paliek. Arī viņam tā šovakar it nemaz nepatika... bet gan jau viss paies. — Atvainojiet mani šoreiz, labprāt pārliecinātos atkal par jūsu pavāra mākslu. Bet man mājā steidzīgs darbs... jānokārto „Censonības” grāmatas un nauda. Jūs zināt, ka šinīs dienās tiks celta jauna priekšniecība...

Gaisiņš atmeta ar roku. — Ak nu, jaunskungs, ko nu runājat! Cits taču nebūs priekšnieks kā jūs...

— Kamdēļ tad taisni es? Par priekšnieku var būt ikkatrs, kuŗu ievēl. Jums taisnība, priekšnieku vajaga izvēlēties no sava vidus un pierādīt, ka esat patstāvīgi...

— Kuŗš no mums to lietu tik labi vadītu?!... Būtu jau arī tādi, bet vai tad ievēlēs derīgo, un kas jau par varu grib tikt amatā, tas neder ne velnam! Cits jau tagad lasa balsis par alu un šņabi. Kad jūs atteiciaties, tad nāk Stieķis... jūs viņu pazīstat...

Sudmalnieks palika domīgs. — Tas nu gan man

nepatiktu... šis cilvēks pēc manas pārlicības ir šaubīgs... uz visu gatavs...

— Bet viņam liela mute... māc citus pierunāt. Neatstumjat, jaunskungs, vis amatu!...

— Nu, redzēs, kā tās balsis kritis!... Bet nu iešu! Ar labu vakaru, Gaisiņa tēvs, — jaunkundze ardievu —

Pie durvīm viņš vēl apstājās un viņa jau gribēja saukt „paliec!” Nē, labāk, lai viņš iet... viņa labi to izķircinās. Kliņķis nograbēja, viņš bija projām...

— Goda jauneklis, nudien, — tēvs vēl ieminējās. — Ne drusku viņam nav liekas lepnības!... Man viņš ļoti patīk, šis cilvēks...

Liesma stūrgalvīgi cieta klusu. Itin kā viņa to nezinātu, bet ko tas līdzēja... Šinī brīdī viņa to vissāpīgāk sajuta... labprāt viņš tai būtu līdzējis, bet nevarēja!... Šo nevarību viņa tam nevarēja piedot...

Tēvs vēl pētoši uz viņu noraudzījās, bet tā kā viņam vajadzēja raudzīties pēc vakariņām, tas izgāja atkal blakus ķēķī un atstāja viņu vienu.

Visādas domas jaucās Liesmai pa galvu... viņa nevarēja aizmirst skaisto rotu. Desmit gadus viņa atdotu no sava mūža, ja viņa to iegūtu!... Un viņš par to zobošanās!... Viņa raksturs arī nemaz nav tik labs, kā viņai izliekas... Varbūt, ka arī viņam nauda ir, bet viņš tai nekāda prieka nenovēl. Tā jau nava pirmā reize... smuka dzīve viņai gan ar to būtu. Un pēdīgi nu atrada, ka tā viņam par daudz laba... par daudz, par daudz la-

ba!... Kādēļ tas šovakar aizskrēja projām... viņam viss vienalga... Bet nu ir beigas, ilgāk viņa vairs negaidīs... viņa precēs direktoru Griezu...

Tā viņa savās domās šķetējās un nemaz nedzirdēja, ka kāds pie durvīm pieklauvēja. Otreiz pieklauvēja stiprāki... — iekšā! — viņa kā par gaŗu laiku iesaucās...

— Labvakar, Liesma, jūs viena?! — kāda strauja balss viņai aiz muguras iesaucās. Grieza — izbijusēs viņa uzlēca kājās... un patlaban viņa par to domāja. — Jūs, direktora kungs... ar ko man tas gods —

Viņai palika neomulīgi no viņa zibņojošā, caururbjošā skatiena. — Jā, jaunkundze, es tas esmu, es ilgāki vairs nevaru. Jums jādod man izskaidrojums... jā, vai nē!

Viņa sadrebējās, bet tomēr raudzīja lietu uzķert no jocīgās puses. — Izskaidrojums!... Par ko tad?...

Grieza nolika savu gaŗdibeni uz galdiņa un viņai soli tuvojās. — Liesma, — viņš kaislīgi iesāka, — vai jūs esat aizmirsusi viņu vakaru? Man šīs maigās mūzikas skaņas vēl ausīs un es jutu, kā jūsu sirds pukstēja... Atbildi jūs man palikāt parādā... Krusttēvam un tantei nekas nav pretim un jūsu acīs es lasu ikdienas... varbūt, ka es to greizi iztulkoju... Bet es jau vairs nedabonu ar jums runāt!... Sakiet, ar kādu tiesību šis cilvēks jūs apsēdis?... Vai jūs viņu patiešām mīlat?... Jeb vai viņš jums visur seko tādēļ, ka ir jūsu ēna...

Pietvīkuse Liesma saslējās. — Mans kungs... kāda tiesība jums mani tā jautāt?

Viņa acis bargi iezibējās. — Jaunkundze, jūs man esat devusi cerības un es neesmu tas vīrs, kas sevi ļauj aiz deguna vazāt! Man tiesība, vairāk nekā to jautāt. . . jūs manā sirdī esat sakurusi elles mokas. . . Jeb vai jūs esat dzinusi ar mani jokus. . . tad notiks nelaime. . .

Iekaitis viņš sagrāba viņu aiz rokas tik stipri, ka tā aiz sāpēm un bailēm iekliedzās. . . Savilcis tumši uzačus, vecais Gaisiņš parādījās ķēķa durvīs. — Ko redzu — direktora kungs? Jūs apciemojiet mūs tik vēlā laikā? Vai jums ar mani kas runājams? Jeb viņas dēļ —

Grieza atlaida viņas roku un savaldījās. — Labvakar, Gaisiņ. . . pie jums abiem esmu nācis. Un ka tik vēlā laikā, uz to man būs savs iemesls. Mums šovakar nopietnas lietas jānokārto. . . ziņiet, es visās lietās mīlu skaidrību. . .

— Es patiešām nezinu, kas mums varētu būt par lietām — vecais vīrs izvairīdamies, sacīja.

— Nu tad taču mazākais mani uzklausiet! — Grieza kaitināts iesaucās, tādā balsī, kā jau viņš ar strādniekiem mēdza runāt. Tad viņa vaigs palika drusciņ lēnāks un draudzīgāks. — Kas attiecas uz jums, Gaisiņ. . . es zinu, ka jūs uz mani labu prātu neturat. Jūs piebalsojat tam pūlim. . . viņi mani ienīst! Bet pierādīšu, ka esmu jums labāks draugs, nekā jūs man. Jau sen esmu mocījies ar Lejnietku, lai tas visus darbus uz koku placi nodod kādam godīgam cilvēkam uz padredi. . . ne mazuma esmu pūlējies un beidzot arī viņu tik tāļ piedabūjis, ka viņš ir uz miera, kad jūs padredi pieņemat. Un ja vajadzīgs, mēs arī cenu jums pie-

liksim. . . maksāsim jums tā, kā varēsāt rīkoties svabadi un bez rūpēm. . .

Liesmas vaigs noskaidrojās un viņas acis priecīgi iemirdzējās. — To jūs esat darijuši priekš mums, direktora kungs! — viņa sniedza tam roku. — Jūs labais cilvēks. . . pateicos jums, ļoti pateicos. . . Redzat, tēt, jums pret Griežas kungu ir nedibināti aizspriedumi. . .

Labu brīdi vecais Gaisiņš nekustējās no savas vietas un lūkojās domīgs uz zemi. — Pateicos, direktora kungs, par jūsu pūlēm, — viņš beidzot atbildēja, — bet tās ir veltīgas. Lūgšu Lejnika kungu, lai viņš lietu atstāj pa vecam. Vai mūsu ļaudis neiet klupdami, krizdami, un vai tiem ir daudz vairāk, nekā tā šaurā pārtikšana? Vai lai viņiem no šī paša mazuma lūkoju ko noplēst un viņus spīdzinu? Nē, kungs — zinu savas kārtas bēdas un priekus! Esmu grūtu darbu strādādams nosirmojis. . . un tā arī uz priekšu iztikšu. . .

Liesma sastinga vai akmenī un Grieza palika tikpat kā no mākoņiem izkritis. — Cilvēks apdomājiet, ko jūs runājat! Maz gados jūs variet palikt par bagātu vīru. . .

Vecis neatbildēja. — Tēt, vai tā var būt tava nopietnība! — Liesmas acis uz viņu dusmīgi spulgoja. — Taisni tādēļ ka tu visu mūžu esi grūti strādājis, tu pelni tagad vieglākas dienas. . . Tie būtu pavisam citi ienākumi. . . mēs varētu pavisam citādi dzīvot. . .

— Meit! — Gaisiņš pārmetoši iesaucās. — Vai arī tev bagātība vairāk nekā taisnība?! Kādēļ mums padrečika vajadzīgs. . . vai darbi netiek pa-

darīti uz krietnāko un labāko? Kādēļ mūsu ļaudīm šo plīķi?! Kas pats nav nesis grūtas nastas, tas arī nezina, kā tas sāp. . . cik ļoti tas sāp. . .

Aizkustināts tas soļoja pa istabu un iestājās brīdi klusums. — Jā, jā, — Liesma skumji iesaucās, — tev sveši ļaudis ir vairāk nekā es. Bet tavā vietā stāsies cits. . . viens tu nekā nevari viņiem līdzēt. . .

— Neesat taču vientiesis, Gaisiņ! — Grieza raudzīja viņu pierunāt. — Šādas aplamības jums laikam tas gaisa kuģotājs iepūtis galvā. Kāda daļa jums gar tiem kanaļām. . . Un vai domājat, ka Liesmai nesāp, ka jūs tā ar to riebīgo pūli. . .

Vecais vīrs saslējās kājās, cik liels viņš bija. — Kungs! . . . Jūs esat nākuši traucēt mūsu mājas mieru! . . . Līdz šim vēl manai meitai nav ienācis prātā mani nicināt un Lejnieka kungs mani sveicinot paceļ cepuri. . . Arī jums nav iemesla par mums, strādniekiem, kaunēties — mēs neesam kanaļas! Šo nosaukumu lūdzu paturiet priekš sevis. . . Zem dažāda laba bužurunča slēpjas krietnāka sirds, nekā zem citas zīda vestes. . .

Grieza paraustīja plecus. — Izrunas, veci! Par to mēs vēl varētu daudz strīdēties! Un viņiem jau es arī jūs nemaz nepielīdzinu. . .

— Diezgan kungs, — es saprotu jūsu nolūku! — vecis sašūta. — Ne jūs manis dēļ esat nākuši, ne arī mani žēlotu. . . priekš manis jūs mēslu arī nepaceltu! . . . Jūs esat ar viņu ko nodomājuši, manu meitu! Jā, jā, — es jūs pazīstu! . . . — Manā klātbūtnē jūs teiksat, kas jums viņai —

— Tēt! — Liesma dusmīgi atbildēja. — Tu aizmirsti pieklājību —

Direktoram jau bija skarba atbilde mēles galā, bet viņš savaldījās. — Kā bija toreiz ar steleri Rozīti? — vecis viņu asi uzlūkoja. — To jūs soli-jāt celt vai par meistaru, bet viņš aizgāja nelaikā kapā. . . vai varat savas rokas mazgāt nevainībā! Jūs esat glūnējuši, tā ļaudis teic, uz viņa Maiju, un kad tēvs jums jūsu nodomu pateicis acīs, jūs grū-dāt stīvo veci pie neparasta darba un viņu noga-linājāt. Jūs domājāt, ka meiča bez sarga un at-balsta kritis jums ātrāki nagos, — bet kādā dienā viņa bija bez pēdām nozuduse. Diezin kur nabadzi-te tagad atronas. . .

Griežas acis nelabi zvēroja. — Klusu, veci, vai jūs arī zināt, ko jūs sarunājat! Priekš cita man gan uz šādiem apvainojumiem būtu cita atbilde. Prasat savai meitai un viņa zinās labāki, ka šai jaunkundzei ir cits labvēlis un aizgādnie!

Un kā gandarījumu meklēdams, viņa acis lū-dzoši uzlūkoja Liesmu, kuŗai sārtums un bālums mainījās vaigos. Bet viņa atcerējās vēl it labi, ka Lejniece sen bija nosūtījis Rozīšu Maijai lie-lāku naudas summu. — Liesma, vai jūs to ticat? — viņš aizskarts iesaucās.

— Piedodiet, — viņa lēni ietricējās, — tēvs ir uzbudinājies. . . viņš nezina ko viņš runā. . .

— Pateicos! — viņš kaislīgi sagraba tās roku. — Es tikai jūs mīlēju, priekš jums gribu censties, priekš jums dzīvot, priekš jums atdot savu dzīvī-bu! Atbildat man taisni un godīgi: vai jūs mani arī tāpat varētu mīlēt. . .

Arī tēvs viņu asi uzlūkoja. . . viņa nedrīkstēja

pacelt ne acu un drebēja tikpat kā drudzī. Viņa patiešām tagad nebija ar sevi skaidrībā. . . — Tad esmu jūsu nolūku uzminējis, — Gaisiņš sacīja. Viņš atrāva no viņa Liesmas roku. — Es jums atbildēšu viņas vietā. . . arī tādēļ esat nākuši velti kungs. Piederam pie vienkāršākiem ļautiņiem — jūs viņus saucat par kanaļām — mēs neprotam šādu laimi cienīt. . .

Dzīslas uz Griežas pieres uzpampa un viņa acis šausmīgi iezibējās. — Sakiet, veci, kādēļ jūs mani ienīstat?! — viņš šņāca.

Arī Gaisiņš nespēja vairs valdīties un kaislīgs ienaidis zvēroja viņa acīs. — Tādēļ, ka jūs neesat cilvēks, jūs esat zvērs! Priekš jums mums vairāk nevar būt, kā tikai naidis! . . . Dievs lai palīdz Sudmalnieka jaungkungam un kad mūsu kungam Lejnīkam uzbruktu kāda nelaime, mēs, strādnieki, skrietu priekš viņa ugunīs. Jūs turpretim varētu priekš mūsu acīm noslikt, jums varētu būt cilpa ap kaklu. . . neviena roka priekš jums nepaceltos, to ticat man! . . . Un ja Lejnīks klausītu manam vārdam, jūs jau sen nebūtu vairs viņa maizē. Bet negavilējat vēl. . . rīts nezin kāds vakars būs! Kad Sudmalnieks sāk savu muti pret jums atdarīt, nu tad! — Tagad nu jūs zināt kungs un ejat! Ir jau vēls laiks. . .

Grieža būtu viņu saēdis vai ar acīm. — Veci, tu esi traks. . . nedzirdēti! . . . Liesma! Vai arī jūs tam piebalsojat? . . . Runājat, atbildat. . .

Gaisiņš stājās viņam ceļā. — Nē, nē, lieciet viņu mierā. . . viņai no jums nekā nevajaga! Mana

meita pate savu maizi nopelna! Ejat... un neapciemojat mūs nekad vairs...

— Tas ir par traku... bet es jums saku, es neesmu priekš jums kāds puika! Liesmai pašai to vajaga izšķirt... lai viņa saka. Jā vai nē!? Ne soli es nekustēšu, kamēr nebūšu ar viņu skaidribā...

Iekaitis no uztraukuma, viņš drebēja un Liesma trīcēja kā apšu lapiņa. Viņa nespēja vairs kārtīgi domāt, tikai nojauta, ka viss no šī acumirkļa atkarājas. Viņa būtu jā — bet tēvs tāds savāds... viņai bija bail...

— Nu tad mēs iesim, — vecis sagraža Liesmu aiz rokas un vilka to sevīm līdzī, — mēs paglābsimies no jūsu uzmācības ķēķī. Nāc!... Ar labu nakti, direktora kungs!...

Viņi rāva meiču katrs uz savu pusi, līdz pēdīgi viņa padevās tēvam. — Tu redzi... es nevaru... — Grieza lasīja viņas izmisušā sejā. Viņš bija pārskaities... līdz nāvei sašutis... Daudz netrūka, ka viņš pret veco vīru neizlietoja miesas spēkus un neatņēma viņam Liesmu ar varu. Bet tad viņš savaldījās... muļķības... ar to neko nepanāks...

— Mēs vēl redzēsīmes, — viņš norūca caur zobiem, kad vecis ar Liesmu bija nozuduši blakus telpās, un steidzās projām.

Jau līdz šim viņš nevarēja Sudmalnieku lāgā ieraudzīt un strādāja slepus viņa nolūkam pretim. Ka tas lai netiktu par „Censonības” priekšnieku, viņš bija jau devis Stieķim naudu priekš agitācijām... viņam labāki, ka šinī vietā nāktu Stieķis. Tagad viņš to ienīda līdz nāvei. Jau domas vien, ka viņam būtu jāatstāj šī meiča, uz kuŗu tas no-

cerējis, padarīja viņu ārprātīgu. Tas nekad nenotiks! Lai tas piesargās. . . ja tas gribētu izjaukt viņa nodomus, tad tas tam dārgi maksās. Viņš nebija vairs tas muļķa puika, kas senāk. . .

Viņš pārdomāja kādus soļus tagad spert, ko iesākt. Katrā ziņā viņam jāsapatavojās uz sīvu cīņu. . . no šī veča viņš nemaz tik daudz nebūtu sagaidījis! Šis gaisa kuģotājs pats par sevi vien viņam maz būtu bīstams, bet aiz viņa stāvēja Lejnietis, kuram tas bija sirds draugs. — Hahaha, — viņš igni nodomāja, — un tādēļ vien, ka tas piekrīt Lejnietka pārspilētām teorijām! — Prātīgs cilvēks tam zināms nepiekrīt. . . caur viņām Lejnietis tirgoņu aprindās bija samaitājis jau gluži savu stāvokli. Neviens vairs negribēja ar viņu ielaisties. . . nevien bankas tam liedza kredītu, bet arī pret viņu bija sacēlies vesels pūlis slepenu ienaidnieku, kuri bija nozvērējušies iedzīt viņu bankrotā. Lejnietis pats sūrojās, ka viņš daudz vairāk ko izdarītu, kad viņa apstākļi nebūtu tik spaidīgi. . .

Šie ienaidnieki nu bija piesolījuši Griežam lielākas naudas summas un raudzījuši viņu dabūt uz savu pusi. . . vēl viņš ar tiem nebija ielaidies, jo Lejnietis nebija pret viņu slikts. Tagad viņš to vairs nedrīkstēja taupīt. Ja Lejnietis dabūja no saviem spaidīgajiem apstākļiem izstrādāties un pierādīt, ka viņa teorijas arī praksē pareizas, tad Sudmalnietis viņam pārauga pār galvu un tapa bīstams. . . ja Lejnietis turpretim krīt, tad šis gaisa kuģotājs ir nulle! Un otrkārt, — kad viņš to pārdeva, viņš ieguva summas, kurās tas godīgā ceļā

nevarēja pa desmit gadiem nopelnīt. Un bagātības viņam ļoti vajadzēja, to viņš bija Liesmai apsolījis. Liels mantojums no krusttēva bija pasaka... viņš pats nemaz lāgā nezināja, vai tas tik bagāts un vai tas arī viņam ko norakstījis. Bet Liesma viņu turēja par bagātu un tā bija viņa rokā liela trumpa. — Mana meita pate savu maizi nopelna, — viņš zobodamies iegādājās vecā Gaisiņa vārdus... haha, — viņš gan zināja labāki, pēc kā tā dzenas... Viņam jāgādā priekš tās bagātība, un kaut tas arī to no elles rautu...

Nonācis savā dzīvoklī, viņš nevarēja vairs norimt... smagi elpodams, tas soļoja pa tukšajām istabām un sastādīja kaujas plānu. Labi, lai notiek... apstākļi bija viņa pusē...

Piesēdies pie rakstāmā galda, viņš paķēra vēstulju papīri un uzzīmēja šādas rindīņas:

Konrādam Ceitmaņa kungam.

„Godāts kungs! Jūsu priekšlikumu esmu pārlīcis un to pieņemu. Jūs esat griezušies pie istā vīra. Ievērojot lielo uzticību, ko Lejnīeks man dāvā, man iespējams ievilkēt viņu tik plašās operācijās, ka viņam vajadzēs ārkārtēja kredīta. Turiet šīs summas gatavs, caur manu vidūtājību Lejnīeks it nemanot paliks Jūsu parādnieks, un Jūs varēsiet ar viņu darīt visu, kas Jums patīks. Bet piekritu Jums tikai tad, kad esmu peļņā, kas celsies caur viņa zaudējumiem, galvenais līdzdalībnieks, kā jau runājām.

Uz redzēšanos norunātā vietā

Jūsu Grieza.”

Stīvi viņš nolūkojās papīri, it kā sevi vēl jautā-dams. Tad uzšāvās kājās. . . — Muļķības! . . . Tā-das lietas nevar uzticēt papīrim. . . Nevajadzīgs liecinieks. . . varu vēl pats sevi nodoties! . . . Labāk ar mutes vārdiem. . . es daudz vairāk no viņiem izkaulēšu. . .

Savīstījis papīri, viņš to piebāza pie lampas ci-lindra un pēc īsa brīža vēl tikai plēves bija atli-kušas. Viņš uzlaida tām dvašu un tās iznīka gaisā.

Tā viņš iznīcinās savus pretiniekus. . . visus, kas tam ceļā stājas. . .

5.

Tā kā vakar bija „Censonības” pilna sapulce un šorīt itin agri Stieķis ielīda kantorī pie direktora, kurš vienīgs kopš kādas stundas jau ņēmās pie pul-tes ar savām grāmatām un bija šinī darbā tā iegri-mis, ka ienācēju nemaz neievēroja. Tas braucīja, braucīja nesamanīdams savas ūsas un beidzot pazemīgi ieklepojās. — Labrīt, cienīgs direktora kungs!

Grieza pacēla acis no grāmatas un skarbi uz-sauca: — Nu kas ir... ā?!

Stieķis pieņēma vēl padevīgāku vaigu. — Cie-nīgs lielskungs man likāt pienākt... pasacīt, kā gājis ar to biedrību...

Griezas vaigs iemirdzējās. — Ak tā! Nu, vai esi priekšnieks?...

— Tas zaķis sajauca visu...

— Kas par zaķi?!

Stieķis palūkojās bailīgi apkārt, vai viņus kāds nenoklausās. — Tas smilšu zaķis... jaunais skrī-veris... Tpo!... Viņu ievēlēja par priekšnieku...

Direktors uzlēca kājās. — Koo — Sudmalnie-ku?! Na... Un strādnieki viņam nepretojās?

Stieķis nošļucis kasījās aiz auss. — Viņš da-būja gandrīz visas balsis... man bija tikai mana un vēl viena...

—Šš! — Grieza nicinoši iesaucās. — Nu, un ko

nosprieda tālāk? ... Ko iesāks ar ienākušo naudu? ...

— Šis zaķis lika priekšā pirkt vērtspapirus un prēmiju biļetes. Dēļ apaļa skaita mums vēl bija jāpiemaksā klāt. ...

— Un tev tur nav it nekāda darīšana?

— It nekāda! Izgrieza tas vācietis mani no roba. ...

Grieza nicinoši iesmējās. Na! — Es jau teicu, ka tu nekā nevari izdarīt!

— Pie alus un šņabja bija visiem medus uz mēles, — Stieķis gaudīgi taisnojās, — bet kad nāca pie vēlēšanām. ... tad vecais kaija, Gaisiņš. ... — Viņš kasījās aiz auss, jo tam bija vēl kas uz sirds. — Kā tad, lielskungs, būs ar to, ko esmu vairāk izdevis. ... jūs taču man nabaga strādniekam neliksiet skādi ciest. ...

— Nu dabūsi, — Grieza atmeta ar roku, — pielikšu tev pie dienas algas. Es gan domāju, ka ar to, ko tev devu, būtu pieticis. ... un izdarījis arī tu nekā neesi! ... Nu ko darīt, koks nekrīt uz pirmā cirtiena! Lai nu arī viņš paliek par to priekšnieku. ... bet jauc tu strādniekus pret viņu, cik vari. Lūko, ka es palieku tas labais un viņš tas sliktais. ... vai saproti. Būšu tev arī uz priekšu novēlīgs. ... Bet ja tu nešiverēsies, par padrečiku nekad netiksi. ...

— Par padrečiku, — Stieķis saldi nolaizījās. — Jā, lielskungs, to jūs man sen jau solat, bet vēl neesmu tai godā. Lejnieka kungs man to nenovēl. ...

— Lejnieka kungs, haha! — Grieza nicinoši pasmējās. — Nu kas var zināt, kas uz priekšu notiekas... Vēl nu gan viņš ir šīs fabrikas īpašnieks un viņam izšķirošais vārds... — Viņš noslēpumaini saķēra Stieķa plecu. — Dodu tev savu vārdu, ka jo drīzā laikā tiksī šīnī fabrikā par direktoru... saproti!... Bet neplāpā...

Stieķis viņu pārsteigts uzlūkoja, tad pielika pirkstu noslēpumaini pie pieres. — Sš... saprotu... viņam beigas... Hihhi, ik velnu! Paldievs direktora lielskungs, paldievs! Es lai plāpāju... man te ar' vēl drusciņ ir...

— Nu tad labi, gādā tikai, ka strādnieki ir uz mūsu pusi! Esi viņiem draugs... vajaga izmanīties...

— Nebaidaties kungs, es turu kanti! — Bet apdomājies, viņš sāka stomīties. — Jā, tad man jā-tērējas... vīriem vairāk jāizmaksā...

Grieza izvilka savu maku un pasniedza viņam vairāk lielus naudas gabalus. — Še... bet kā lai nebūtu par velti kā viņā reizā...

Klanīdamies Stieķis sagrāba kāri naudu. — Paldievs, cienīgs lielskungs, paldievs... un nebaidāties! Man te vēl galvā arī drusciņ kas ir un kur vajaga runāt, tur neesmu ar vārdiem slinks. Ik velnu!... Iesper katram krietnu lodi ribās un tad vēl par „cvei flaš' bīr” —

— Nu ej, ej! — Grieza nepacietīgi iesaucās. — Nevajag plāpāt, bet darīt... — Un stumšus viņš to pēdīgi izstūma pa durvīm.

Kad būtu vēl skaitīšanas laiki un viņam tā va-

ra, viņš liktu šim tēviņam piecpadsmit uzskaitīt. Bet tagad tas viņam bija ļoti derīgs... Tā tad Sudmalnieks šī bara vadonis... un labi, ka viņš to zin... viņš zina, kā tai lietā rīkoties. No lielās draudzības var vēl iznākt lielais ienaidis... pacietību tikai drusciņ... viņš ieradis tās lietas ņemt par strauju...

*

*

*

Viņš devās pie savas grāmatas un strādāja tālāk. Apmierināts viņa vaigs allaž iemirdzējās, ka skaitļi, ko viņš savilka, stāvēja priekš Lejnieka tik slikti... Te viņu atkal kāds iztraucēja, bet šis traucējums viņam bija patīkams. Lejnieka sievas tēvs Eduards Gaisiņš pie viņa ieradās un ļoti laipni ar viņu apsveicinājās.

— Lūdzu piešēžat! — viņš pastūma tam krēslu.
— Ar ko varu jums pakalpot?...

Gaisiņš apsēdās... — Paldies... fū, karsti! Briesmīgi sanācos... Gribēju ar jums parunāties kādu vārdu zem četrām acīm...

Grieza palocijās. — Tas man ļoti glaimo, Gaisiņa kungs! Vai lieta svarīga... mēs esam vieni?... Jaunkundze nāk tikai pusdesmitos un Sudmalnieks... tas jau reizēm cienīgāks nekā pats Lejnieks... Man gan maz laika, bet drusciņ jau varam arī parunāties...

— Redziet, miļlais Griezas kungs, — vecis noslēpumaini iesāka, — pazīstu jūs par krietnu, godīgu cilvēku un jūs tās lietas taču arī pazīstat —

sakat man to taisnību: — kā stāv ar maniem znota veikaliem? —

Viņš uzlūkoja direktoru bažīgām acīm, un tas savā sirdī vai iegavilējās. Viņš tomēr izrādījās par šādu jautājumu ļoti aizskārts. — Hm, ērmots jautājums! To taču jums pašiem labāki vajadzētu zināt... esat aizdevuši viņam savus kapitālus...

— Es nezinu nekā! — Gaisiņš strauji iesaucās. — Es klausos tikai, ko viņš man saka, bet pilsētā runā par viņu trakas lietas! Jūs saprotams zināsiet to lietu vislabāki... jūs taču man neliegsit patiesību...

Grieza paraustīja plecus... — Hm, hm!... Kā jūs nākat uz šādu jautājumu? Mums iet ļoti labi, ļoti uz augšu...

Veci, protams šāda atbilde neapmierināja, bet uztrauca vēl vairāk. — Jūs negribiet man izteikt, direktora kungs! Ļaudis par viņu runā trakas lietas!... Nav labi, ka jūs tā izturaties pret vecu vīru...

Plecus noraustīdams, direktors viņu nožēloja. — Jā — es nezinu... Vai jūs domājat citādi... ka mūsu veikals neietu uz augšu, na... Es nezinu...

Gaisiņš piecēlās un viņam soli tuvojās. — Direktora kungs, jūs esat pret mani ciets! Visa mana nabadzība sabāzta šinī veikalā...

— Ļoti nožēloju, Gaisiņa kungs!... Bet redzat, es stāvu Lejnīeka dienestā. Es nevaru sacīt citu, kā ar viņa veikalu iet tikai labi —

— Eita nu eita! — Gaisiņš saīdzis atmeta ar roku. — Vai jūs domājiet, ka es esmu kāds pļāpa? Ak nu, neesat jel bērns. . .

Grieza ilgi uz viņu noskatījās. . . — Nu — cits no manis gan neko neizviltu. . . jums patiešām es nedrīkstu slēpt. Piesēžaties! . . . Neesmu melojis, ka jūsu znots ir labs veikalnieks, bet jaunākā laikā es viņa rīkošanos vairs nesaprotu. Koku cenas ārzemēs krīt — mēs palielinām savu veikalu. . . mēs jau neraugāmies uz peļņu, mūsu rūpes tikai, kā mūsu strādnieki dabūtu lielas algas. Nu, — mēs jau viņiem vēl pieliksim! Mēs ņemam svešu naudu, ceļam viņiem kazarmes. . . ko es saku, kazarmes. . . pilis. Lieliski! Vai iebāzto naudu no tam arī kādreiz atdabūsīm atpakaļ, vai tā mums nesīs procentus, tā mums ir blakus lieta! Strādniekiem vajaga lepnu dzīvokļu, tikai protams tie viņiem nedrīkst daudz maksāt. Nu ko tur runāt. . . tā tas iet katrā lietā! Tādu labu kungu jau nu visi slavē bez gala, bet gana redzēsiet. . . nepateicība ir pasaules alga. . .

Vecajam naudniekam sāka svīst. — Tad jūs domājiet, ka ar mana znota veikaliem —

— Jā, Gaisiņa kungs, bēdīgi. . . Negribu jūs maldināt. . . jūsu kapitāli nav tik droši, kā jūs to domājiet. Es nezinu, ko viņš nodomājis. . . viņš laikam grib piepildīt pasauli un dara visu bez apdomas, ko viņam šis Sudmalnieks liek. . . Tas viņu gluži savaldzinājis un ir viss tas darītājs. Kamēr jau Lejnīkam būs, būs arī viņiem visiem. . .

— Koa?! — Gaisiņš pārsteigts uzšāvās kājās. . . — Un es domāju, ka jums būtu tā darīša-

na!... Tad mans znots uzticas šim balamutim, šim pasaules staigulim... viņš vienmēr lamājas par naudas maisiem!? Viņam jau vienas skrūves trūkst! Iešu znotam tūdaļ uz kakla, lai dzen viņu pie rata...

Grieza uzlika savu roku uz viņa kamiesi. — Vecais draugs!... Viņš atbildēs, ka jums pašam tās trūkst un lieta ar to būs beigta!...

Vecis domīgi kasījās aiz auss... — Jā, jā, jums taisnība... ko viņš reiz ieņēmis galvā, to viņam vairs neviens neizrunās... Bet tad tas jau ir traki! — viņš izmisis iesaucās... — Ko es lai tagad daru?... Diezin, kas te vēl notiek un visa mana nabadzība atronas viņa rokās...

— Jums jābūt modrīgiem! — Grieza lēni iebilda.

— Jā, ko, kā?! — viņš nospiests iesaucās. — Ko lai tagad daru, ko lai iesāku?... Dodiet man taču padomu...

— Vai jums ir no sava znota kāda pierādīšana par jūsu parādu? — Grieza jautāja.

— Kā ne?! To viņš pats ar savu roku parakstījis, ka viņš man tik un tik parādā. Te ir...

Viņš izvilka no kabatas kādu papīri un pasniegza to Griezam. Tas nogrozīja galvu. — Vienkārša kvīte... ar to vien nepietiek. Jums vajadzētu no viņa obligāciju vai vismazākais jau vekseli...

Gaisiņš nošļucis kasija pakausi. — Tad man viņam būtu jāprasa... kā lai to nu dara?... Jā, kad būtu tūlit... Viņš jau gribēja obligāciju... bet es domāju, kam par velti tos izdevumus... Slikti, pavisam slikti...

Viņš palika tāds domīgs un Griežas acis slepus dusmīgi iemirdzējās. — Nedrošāki parādnieki jau palaikam mierā ar visu. . . būtu jums jau toreiz ko pasvilpis, bet jūs tik tuvi radi, un es taču nevaru savam principālam acīs grābt. Bet vienu lietu gan lūdzu. . . ka man lai te neiznāktu nepatikšanas. . .

— Nē, nē, direktora kungs, — Gaisiņš strauji attrauca, — ko jūs gan no manis domājiet! Dodu jums savu vārdu. . . jums nebūs nepatikšanas. Varu jums vēl pateikties par labo sirdi, ka neslēpjat man taisnību. Es jau domāju. . . visa pasaule tā runā! Vēl šodien ar viņu runāšu, lai viņš man dod kādu drošību. . .

Velnišķīgs smaidis pārlidoja pār Griežas vaigu. — Bet prātīgi. . . Lejniece nedrīkst nekā nojaust! Arī mammiņai un Mildai nesakiet. . . labāki, kad tādas lietas patura pie sevis un viņas varētu sacelt lielu brēku. Tad ir viss vējā! Bet ja jūs esat gudri. . . savu znotu jūs vairs nevariet glābt, bet kapitālus gan. . . Ja nāks brikšķis, tad es arī rūpēšos, ka jūs daudz nezaudējat. . .

Gaisiņš saķēra sirsniņģi viņa roku. — Paldievs, mīļais direktora kungs, paldievs! Jūs jau arī piederat tikpat kā pie mūsu ģimēlijas, zinu, zinu, mammiņa jau man teica. Liesmas laime arī nebūs ūdenī iekrituse! . . . Bet kā es viņām ko papļāpāšu, par to nebīstaties, direktora kungs. . . Esmu arī šinī pasaulē diezgan ko sadzīvojis un mans princips arvien bijis: sievišķiem par veikaliem nekā nebūs zināt. . . Tā ir vīru darīšana, vai ne tiesa,

Griežas jaunskungs? ... Kad atkal pie manis ieradīsietes... uz kādu mazu kāršu partiju? ...

— Paldies... ieradīšos. Sveiciniet mammiņu! Bet tikai apdomīgi... .

—Nu, nu, direktor — būs jau būs labi! Kad viņš jele vairāk būtu klausījies jūs un mani... Ar Dieviņu, ar Dieviņu... .

Grieza viņu pavadija līdz durvīm... kad vecis bija aizgājis, viņa vaigs laistījās priekā un patīkami uzbudināts, tas soļoja pa kantori. Tikai to viņš bija gribējis, taisni tā! Veča uzticība pret Lejnieku satricināta... tas ātrāki mierā neliksies, kamēr atdabūs savu naudu. Lejniekam gribot negribot vajadzēs aizņemties — un viņš gādās naudu... izpelnīsies par to vēl pateicību un nodos to vēsām asinīm viņa ienaidniekam. Ne manīt labais kungs to nemanīs, ka tā ir veikala nāve... no viena parāda glābdamies, tas taisīs otru... arvien cietāk un cietāk valgs ap viņa kaklu savilksies... par vēlu viņš to atjautīs... viņam jākrīt... Bravo, bravo! Cik smaliki apstākļi viņam piemērojas... viņam tikai vajag prast tos izlietot... .

*

*

*

Vecajiem Gaisiņiem viņš mīļš bērns, bet viņa — viņa tam vēl arvien atbildi parādā... No viņa vakara tas nebija vēl dabūjis ar Liesmu runāt... viņa prata izvairīties. Ko viņa gan īsti domā?!... Te piepeši viņam kādas domas kā zibens iešāvās prātā... kā pienaglots viņš palika uz vietas stāvēt un dziļi atņēmot elpu, viņam nāsis pavērās

platākas. Kad viņš vēl dabū pēdīgi šo Gaisiņa vekseli rokā!? Tad viņam vairs nevajaga garlaicīgas intrigas... viņš liek Lejniekam ieroci uz krūtīm un tas ir beigts bez žēlastības...

Šīs domas viņu tā uztrauca, ka tas vairs nevarēja strādāt. Nu vajadzēja jau arī pārraudzīt fabriku... paķēris cepuri, viņš devās ārā brīvā gaisā...

Pēc kādas stundas viņš atnāca atkal atpakaļ... Liesma un Sudmalnieks jau atradās savās vietās. Viņš ar tiem apsveicinājās... meiča piesarka kā biete... it kā cīnīdamās pēc elpas, viņas krūtīs zem baltās blūzes smagi cilājās... kaislīgi viņš apēda to vai ar acīm. Smalka skuķe! Drīz, drīz... tikai viņas ēna tam vēl jāizgaisina...

— Jūs bijāt fabrikā? — Sudmalnieks iesāka.
— Kā tur stāv?...

Griežas acis dusmīgi iezibējās, viņš gribēja jau tam strupi atbildēt, ka viņam tas varētu būt vienalga. Viņš tomēr savaldījās... ko viņš par to domā, to viņa pretņiekam nevajaga manīt. — Var apmierināties... tikai mūsu mājas kārtība būtu jāpārgroza! Meistariem bez iemesla nevar ļaut strādniekus ķircināt...

Sudmalnieks ziņkārīgs savā darbā apstājās.
— Kas tad ir noticis?

Grieza izstāstīja, ka kāds strādnieks aizķēris neviļus meistarū ar plankgalu. Tas pats nav diezgan uzmanījies. Viņš tomēr strādnieku izgrūstījis, visādi izķēzījis un pēdīgi atlaidis vēl no darba. Viņš gadījies īstā laikā, sadevis meistaram la-

bi pa „šņauci” un raidījis cilvēku atpakaļ savā vietā.

— Tā pareizi, amata biedri! — Sudmalnieks piekrīzdams attrauca. — Man prieks, ka jūs nākat pie atzišanas. Saprotams, ka mums jāraugās arī uz stingru kārtību un disciplīnu, bet bez vainas nevienam nebūs likt ciest. . .

— Esmu jau tā izkliegtas par briesmoni, — Grieza sūrojās. — Bet tiklīdz Lejnieka kungs ieradīsies, likšu viņam priekšā, izlaist šinī lietā jaunus nosacījumus. . . Principāla kungs vēl arvienu neronas. . .

Viņš izvilka savu pulksteni. — Viņš gan nekad tik vēlu nemēdz nākat, — Sudmalnieks piebilda.

Te arī pašlaik Lejnieks iesteidzās pa durvīm. — Labrīt, — viņš nolika savu gardībeni un steigīgi panāca kādus soļus uz priekšu.

— Patlaban ar Sudmalnieka kungu runājām, — Grieza pirmais iesāka, — par mūsu fabrikas māju kārtību runājot —

Lejnieks tomēr nerādījās pie laba prāta, viņa piere bija samākusēs. — Par to vēlāk, mīlais Griezas kungs! . . . Man atgadījies kas nepatīkams, kādēļ arī tik ilgi uzkavējos. . .

Visi viņu pārsteigti uzlūkoja. — Kas nepatīkams! — Grieza iesaucās. — Pasarg’ Dievs, taču ne svarīgs?

— Manam sievas tēvam kāds laikam galvu sagrozījis, — Lejnieks pieri saraucis atbildēja. — Viņš mani lielu laiku ceļā uzturēja, dēļ sava parāda. . . jūs zināsīt kungi. Es lai dodot viņam

par to vekseli vai obligāciju! Man tas gaužām nepatīkami, jo ar to taču gaiši izteikts, ka viņam uz manis vairs nav uzticības. . .

Grieza noraustīja plecus. — Ū, tas ir nekaunīgi! Kas viņam par iemeslu?

— Jā, to jau es arī gribēju zināt! Laikam nekas cits. . . par mani jau dažādi tiek spriests un prātots. Es domāju, ka mūsu veikala gods prasa, ka viņam parādu uz pēdām izmaksāju un visas tādas tenkas pierādu par nedibinātām. . .

— Taisni manas domas! — Grieza piebalsoja.

Sudmalnieks domīgi noraudzījās pār savu grāmatu. — Es esmu citādās domās. . . Es neieraugu tur nekā sevišķa, kad vecis prasa par savu aizdevumu drošus dokumentus. . .

— Bet vislabākā drošībā viņam, kad parādu uz pēdām izmaksāju! — Lejnieks kaitināts iesaucās.

— Kāda tev vajadzība, ja viņš to sevišķi neprasa, — Sudmalnieks atbildēja. — Apdomā, ka mums arī priekš ziemas jāiegādā koku krājumi. . . vai lai fabrikā ieguldītie kapitāli stāv dīkā un strādnieki paliek bez maizes? Uz nākošā pavasara mums tikdaudz pastellējumu! Kamdēļ nevaram precī paši producēt, kādēļ mums tā jāņem no citiem?

Lejnieks likās lietu pārdomājam. — Tas ir taisnība. . . arī jaunās strādnieku mājas man būtu grūti nobeigt. Un bez tam — man ir labi draugi uz biržu. . . tie mani no visas sirds vēlētos nobeigt. Mani radi un draugi jau sen vairs negrib

ielaieties darīšanās ar demagogu!... Nu, iesim vidus ceļu, došu viņam vekseli. Bet tiklīdz viņš vēl ko minēs, tad mums jārupējās, ka varam viņam atmaksāt... Vai tev ir laika? Esi tik laipns un nāc man līdzi... noņemsim jauno māju darbus...

— Labprāt — bet neesmu vēl izskatījis cauri šā rīta pastu. Tas vilksies vēl kādu laiciņu.

Lejnieks skatījās pēc pulksteņa. — Es negribētu gaidīt!... Varbūt direktora kungs būs tik laipns un to padarīs? Kad būsīm atpakaļ, mēs tad svarīgāko dabūsim no viņa zināt. Griežas kungs, jā?!... Iesim Kristap!

Sudmalnieks steidzīgi uzrāvās un drīzi viņi abi atstāja kantoņa telpas. Grieza nu bija ar Liesmu vieni. Ilgi viņa bija ar sevi cīnījusēs... sārtums un bālums mainījās tagad viņas sejā. Vai viņš tagad viņai ko sacīs?...

Viņa bijās pacelt acu, lai nebūtu jāsaskatās ar viņa kaislīgajiem skatieniem un tomēr tā ievēroja katru viņa kustēšanos. Viņa acis gan spoži mirdzēja, bet lasot vēstuli... viņa gandrīz to ņēma ļaunā. Iestājās nospiedošs klusums... chronometrs tikšķēja steidzīgi uz priekšu un vēstulei loksnes no viņa pultes allaž čaukstoši ieknikšķējās... ā, tas briesmīgais, viņš to nemaz neievēroja!... Un viņas sirds pukstēja tik ilgodamās, tik baigi...

— Smalks uzdevums un spoža cena! — viņš pēdīgi strauji iesaucās. — Tomess Brūne, Londonā, grib noslēgt ar mums līgumu uz astoņi simtu standarta ozolu galdu. Te mūsu principāls patiešām nopelnīs...

Pie tam tas viņu kaisligiem, caururbjošiem skatieniem uzlūkoja, ka viņai karsts palika ap sirdi. Viņai grūti nācās apslēpt savu piesarkumu. Viņa likās it kā par šo vēsti priecājamies un tomēr tas nebija prieks. — Tad jau Lejnieka kungs varēs atkal savu kundzi bagātīgi apdāvināt!... Viņa ļoti sajūsminājusēs par kādu krāšņu rotu...

— Jūs viņu gribējāt pirkt, Liesma! — Grieza ātri attrauca. — Es zinu... es jums vakar sekoju... Kādēļ jūs viņu nepaturējāt?...

Ap viņas lūpām savilkās īdzīgs dusmu smaids. — Ak nu, ko jūs runājat!... Vai arī ziniet, cik viņa maksā? Vairāk nekā es par gadu nopelnu... Lejnieka kundzei — jā, tai citādi... viņai tikai vajag pieminēt savam vīram...

Viņa acis iezibējās. — Jā jau jā, mūsu principālam viens tūkstots vairāk vai mazāk!... Te Džons Glovers Eberdīnā pieprasa caur savu aģentu no mums tūkstoš loadu slīperu. Šo materiālu piegādās kaut kurš... Lejniekam nav jāliek ne kapeikas. Viņam vajadzēs tikai savu vārdu parakstīt un šis spalvas vilciens viņam ienesīs divas tādas rotas... Pie joda! Kāda tiesība viņiem laupīt to, kas jums patīk!?... Jums ir priekšroka... jums būs dabūt rotu, vienīgi jums...

Piesārtuse un pārsteigta Liesma viņu uzlūkoja. — Man priekšroka... jā, bet kā lai viņu iegūstu?... Nē, nē, man jāgaida no tām druskām, kas krīt no laimīgo galda...

Glūnoši viņu uzlūkodams, Grieza tai rādīja papīri, — šis nieciņš... Lejnieks nekā nezina!...

Jums vajag tikai pavēlēt un es gādāšu, ka rota ir jūsu. . .

Izbijusēs viņa uzšāvās no krēsla. — Tad tādā ceļā. . . pasarg' Dievs, ko jūs runāriet! Ko jūs runāriet. . . tā jau būtu blēdība. . .

— Blēdība. . . kas ir blēdība?! . . .

— Jums būs viņu dabūt. . . pavēliet! . . . Un kaut man zelta kalējs būtu jānožņaudz. . .

Viņa acis spīguļoja tagad tik šausmīgi, ka viņa tīri vai sastinga. Viņa tomēr sacirtās, tās iekšējais lepnums bija pamodies. — Stājaties! — viņa dobji iesaucās. . . — Kāda jums tiesība. . . ā. . . jūs gribiet man uzvesties par aizgādni?! . . . Kas jums par daļu, ka es viņu nedabūju. . . jā. . .

Viņš panācās soli tai tuvāk un mēmi un grasoši tie lūkojās viens otram acīs. Tas bija skatiens uz dzīvību un nāvi. . . viņi it kā ar to gribēja viens otru pārspēt un sadragāt. . . — Liesma, jūs man to prasiet?! — viņš līdz nāvei aizskarts drebēja. — Nežēlīgā, vai būtu kas uz pasaules, ko es priekš jums nevarētu? . . .

Viņa saduga un nolaida acis. . . tā apzinājās, ka darījuse viņam pārestību. . . nebija taisna un atklāta. . .

— Jūs mani spīdziniet, — viņš pārmetoši turpināja, — bet jūs nepazīstat manas mokas! Savu sirdi es jums varētu parādīt. . . jūs ieraugot, man asinis katrā mazākā dzīslīnā plosās un dzirkst. Un tomēr no jūsu mutes vēl neesmu dzirdējis ne viena vienīga laipna vārdiņa. Sakiet, ko jūs esat

man padarījusi!? ... Jūs dosiet man par to atbildi... es neatstāšos no jums ne soļā! ...

Kaisligi viņš saķēra tās roku, ka viņa aiz sāpēm iekliedzās. — Ak laidiet mani, laidiet, es nezinu... es pate nezinu...

Ar sparū viņa izrāvās no tā rokas un iebēga savā blakus istabiņā... Bet viņš bija tai uz pēdām... — Liesma, es jūs lūdzu, dodiet man atbildi! Beidziet šo bīstamo rotaļu... Man jāzin skaidrība... kad es jel mazākais spētu jūs ienīdēt...

Viņas lūpas tomēr palika mēmas, krūtis smagi cilājās... viņa pate dzirdēja savas sirds pukstienus. Tad viņa sajuta, ka viņš to apkampis ar savām rokām... tikai par garu laiku viņa tam pretojās... viņa sajuta viņa karsto dvašu un uz savām lūpām karstu, kvēlošu skūpstu. Arvien cietāki un cietāki tā pielipa pie viņa krūts... dzēra ar savām lūpām pretim reibinošās, karstās, saldās nāves zāles ilgi... ilgi...

Beidzot viņai aprūka elpa... tā izrāvās no viņa rokām. Viņu sagrāba tā kā kauns un grīļodamās tā atkrita krēslā. — Jūs aizmirstiet pieklājību, mans kungs... — viņa aizklāja vaigu rokām... — fui, cik briesmīgi...

Lūdzoši viņš nometās priekš viņas ceļos... — Vai tu dusmojies uz mani, Liesma?! Es nevaru citādi... es nevaru bez tevis dzīvot! Lūk tādēļ es aizmirstos... Uzlūko mani, Liesma... nedzen mani izmišanā!... Es nepazīstu žēlastību, priekš manis nekas nav briesmīgs... visu pasauli es tevis dēļ varētu sagāzt drupu kaudzē... Tikai tevi es

mīlu un tev vienīgi vara par mani! Dari mani laimīgu... esi žēlīga, Liesma...

Viņš atraisīja Liesmas rokas no vaigiem un pārklāja tās karstiem dedzīgiem skūpstiem. Silti jau tājoši stari nolaidās pār viņu no tās acīm. — Ak uzceļaties, uzceļaties! Mūs varētu kāds ieraudzīt...

— Tikai vienu vienīgu vārdu, Liesma...

Viņa satricināta iesmējās. — Runāsim prātīgi, Griežas kungs... neesam taču trakulīgi bērni... Es nevaru saprast ne... kas tad jūs noliec priekš manis vājas sievietes...

— Tu jautā?... Kādēļ ūdenī noslikst un ugunī sadeg?... Es nezinu... es tevi varētu aizmīlestības apēst...

Viņš paslēpa savu galvu viņas klēpī. Liesma glāstīja un šķirstīja caur pirkstiem viņa matus. — Tu straujais, neprātīgais... Tu, tu... tu mīli mani tik karsti... nejēdzīgi...

— Vai tu mani nē?!... Vai tavas acis nemelo... Kad tu mani uzskati... pat katrs nelga nevarētu palikt vienaldzīgs...

Viņš skūpstīja atkal kaislīgi viņas rokas... — Prātīgi, prātīgi... — viņa mēģināja to no sevis atstumt... — zini, mans tēvs uz tevīm netura labu prātu... Viņš vēl mums jāpārlicina... vakarā ieronies... Mums būs sīva cīņa...

— Tavas ēnas draugs, — viņš iesmējās... — es viņiem tevi neatstāšu. Un ja viņš pretosies, es tevi aizvedīšu ar varu... Tikai pār manu liķi Sudmalnieks lai tevi... to es tev zvēru...

Viņa sadrebējās. — Uzcelies, mans mīlais... vakarā, dzirdi... Laid mani tagad, laid!... Es citādi ar tevīm vairs nerunāšu... tevi nemilēšu...

Viņa piecēlās kājās un arī viņš tai sekoja. — Tu esi mana... tavai ēnai jāiznīkst...

Viņš mēģināja vēl reiz Liesmu apkampt, bet viņa izvairījās. — Ej, ej... negudrais! Vakarā... Mūs varētu te kāds ieraudzīt... Ej... tur laikam priekšā kāds... es arī nākšu... Man tikai vēl mati jāsakārto... raug kā izpūruši...

Viņš arī padevās... tam pietika. Tagad viņš zināja, kur atronas, ka bija pie Liesmas uzvarējis. Un pārējā ciņā tas nedrīkst palikt apakšā. — Prātīgi, mana Liesma, prātīgi... — viņš iznācis kantori savā sirdī gavilēja... — Mēs neesam bērni, ne! — Ne par ko vairs atkāpšanās... priekš viņas tas paspēj darīt visu!... Un kad viņš atkal paņēma rokā Džona Glovera vēstuli, viņa acis velnišķi iemirdzjās. Lejnieks to redzēt nedabūs... viņam vajaga priekš Liesmas rotu — bet vaina paliks Sudmalnieka. Lejnieka acīs viņš to pataisīs par zagli un tad padzīs... Labs iedomas, divas mušas uz viena cirtiena...

*

*

*

Viņš skatīja cauri pārējās vēstules... atkal ļauns smaids savilkās ap viņa lūpām. Rozīšu Maija pateicās, sirsnīgi pateicās savam labdarim par bagāto naudas pabalstu. Arī šo rakstu viņš pēc īsas apdomāšanās ieģrūda savā kabatā. Varbūt ka tas viņam noder. Viņš bija sakūdījis pret Lej-

nieku sievas tēvu, varbūt ka viņam izdodas arī pret viņu sievu padarīt neuzticīgu. . . Hahaha, tam jau jākrīt tā kā tā un nelaiimes vai nu drusciņ vairāk vai mazāk. . .

6.

Kad Lejnīeks ar Sudmalnīeku ieradās atpakaļ, viņa vaigs jau bija itin mierīgs un rāms... itin kā it nekas nebūtu noticis. Arī Lejnīeks bija ar jauno māju iznākumu pilnīgā mierā. — Tā, — viņš sacīja, — tik tālu mēs nu būtum kārtībā! Arī iekšpusi dabūsim drīz gatavu un viena daļa no mūsu strādniekiem tiks drīzi vien pie ērtiem pieklājīgiem dzīvokļiem. Izdevumi gan sanāk drusciņ lielāki, nekā iepriekš aprēķinājām, bet nu... Vai ir kas no jauna, Griežas kungs?

Direktors viņam tuvojās ar vēstuli. — Še apskatiet paši...

Lejnīeks paņēma rakstu un sāka tajā ieskatīties. — Džems Brūne Londonā prasa no mums 800 standartu ozolu galdu uz termiņa. Hm!... Ja mēs viņa kontraktu pieņemam... varētu labi nopelnīt. Bet mums būs daudz darba un galvas laužšanas...

Viņš pasniedza vēstuli tālāk Sudmalnīekam, kuŗš izlasīja to savu reizi. — Peļņa kairinoša, — viņš domīgi iebilda, — bet darbs ārkārtīgs un ļoti steidzams. Mums jātiek ar to līdz nosacītam termiņam gataviem...

— Jā, — vai tas būtu iespējams? — Lejnīeks ātri iebilda.

Sudmalnīeks paraustīja kamiešus. — Mums jā-

cenšas... šo labo peļņu nekad nedrīkstam palaist garām...

— Nekādā ziņā, Lejnieka kungs! — Grieza strauji iesaucās.

Lejnieks, lietu pārlikdams, soļoja domīgs šurpu un turpu. — Ozoli maksās krietni daudz... mums jārauga jauns kredīts... Savam sievas tēvam vairs nevaru piesolīt skaidru izmaksu, man jāapmierina viņš šimbrīžam ar vekseli... un naudu no bankām — mani pretinieki raudzīs aizdevumu kādi nekādi novilcināt, bet lieta ir steidzama...

— Mums tomēr ir jāpieņem, — Sudmalnieks iebilda. — Vai lai saviem ārzemju veikala draugiem ierādām, ka nespējam izpildīt viņu prasījumus?

— To nedrīkstam, — Lejnieks attrauca, — bet kredīts, kredīts!

Grieza slepus bija ievērojis uz sava principāla vaiga katru mazāko kustību, itin kā medinieks, kurš bez elpas gaida, vai medījums neies lamatās. — Lejnieka kungs! Ja tik vien tās rūpes, tad atļaujiet man gādāt! Ja jūs pieņemat manu vidutājību, es varu jums kreditu gādāt no privātās pušes, cik vien jums vajadzīgs. Daži naudas vīri zina, ka man sagaidāms mantojums un man jau sen piedāvājuši summas, lai uzsāktu patstāvīgu veikalu. Gribu tagad šo kreditu jūsu labā izlietot...

Lejnieka acis liksmi iemirdzējās. — Vai patiesi?! Ai, tas jau būtu ļoti brangi, mīļais Griezas kungs!... Tad mums patiešām nebūtu vairs

nekādu kavēkļu... Un kādu drošību jūs domājat?

— Pietiks ar vekseli... dodiet tikai savu vārdu. Citu visu atstājat man, arī atbildību pret jums. Būs arī varbūt vajadzīgs, ka es arī līdz parakstu... .

— Bravo, bravo! — Sudmalnieks liksms iesaucās. — Līgums būtu tā tad pieņemts. Jūs esat mans draugs, Griežas kungs... jūs izturaties kā vīrs... .

Sirsnīgi viņš spieda sava ienaidnieka roku... Grieza slepeni nosmīnēja. — Priekš Lejniēka kunga daru labprāt visu, kas manos spēkos stāv un vēl vairāk!... Es domāju, jūs arī tāpat amata biedri... .

— Priekš viņa visu... jā, bet es gan ļoti maz varu... Nu gribu raudzīties, ka par to naudu dabūjam labu materiālu... .

Lejniēks vēl tomēr lietu īsi pārdomāja. Viņš zināja it labi, kas tas ir, šādā formā dot savu parakstu... nezināmam cilvēkam viņš neparko neuzticētu. Bet šim labajam, uzticamam cilvēkam, kuŗš viņam no sirds grib līdzēt, kam tad lai viņš uzticas, ja ne savam direktoram, kuŗš pārvalda viņa kasi... Un naudas jau arī viņam vajadzēja tikai uz īsu laiku... ja viņš šo kontraktu izpilda, tas ir atkal vīrs, kas var svabadi rīkoties... — Esmu jums no visas sirds pateicīgs, mīļo direktor, — viņš spieda tam roku, — jūs man parādāt lielu laipnību... Vai varēsīt piecdesmit tūkstošus?... .

— Tā summa man ir jau piedāvāta, Lejniēka kungs, — viņš mēģināja izrādīties mierīgs... .

— Tad labi, man jo patīkamāki. Došu jums savu parakstu. . . varbūt ka jau gribiet tūlīt apklausi- ties, kā tās lietas skan. . . Tiklīdz mums būs nau- da zināma, varēsim arī parakstīt kontraktu. . .

— Došos tūlīt turpu. . . es domāju mums katra minūte dārga. . .

Kalet Lejnieks pie pultes parakstīja blanketu, viņam vaigi kvēloja kā ugunis. Beidzot viņam mētelis bija mugurā un papīris kabatā. Viņa acis spoži uzliesmoja un viņš metās pa durvīm laukā. . . — Ardievu Lejnieka kungs. . . uz re- dzēšanos. . .

*

*

*

Vakarā Liesmai sirds ilgodamās pukstēja un acis uz durvju pusi vien! Viņš nāks. . . viņš nāks un viņu atpestīs. . . un tad viņa baudīs dzīvi un laimi! Tēva dzīvoklis viņai tagad izlikās daudz šaurāks un nabadzīgāks. . . gaiss apspiests un ne- panesams! . . . Jā, jā. . . vienreiz viņas liktenis nu izšķirsies, viņa panāks to, ko vēlējusēs. . . Viņas krūtis bija pildītas tādām savādām jūtām. . . par savu varoni viņa vien domāja. . . viņa karstie skūpstī tai dedza vēl uz lūpām. . .

Kaut jel viņš nu drīzi ierastos un tad abi kopā tie izgaisinās tēva nedibinātos aizspriedumus. Vie- na viņa to neuzdrošinājās, kauču gan tēvs, pār- nācis šovakar no darba drusku vēlāk nekā citām reizēm, bija tik jautrs un omulīgs pret viņu kā reti kad. Teju teju viņa gribēja savu muti atdarīt un atklāt viņam patiesību, bet kakls tai bija it kā

sažņaugts un mēle kā piesieta... Viņa paredzēja it labi, ka tai stāvēja sīva cīņa priekšā... bet lai nāk, kas nākdams, no Griežas tā vairs neatlaidīsies. Viņš jau bija tas īstais vīrs, kuŗu viņa gaidījuse... jā, viņš tas īstais...

Tēvs viņas uztraukumu nenomanīja; Liesmu allaž noslēpumaini uzlūkodams, tas jokoja un runāja vienā runāšanā. Viņam esot liels prieks, ka tai labi ejot... viņa varot būt ar savu likteni mierā...

Liesma sērīgi pasmaidīja. — Labi — mīlais tēt?!... Vēl varētu daudz labāki vēlēties... tavas vecuma dienas atvieglot... vairāk ko piegādāties...

— Jā, jā, štāti, — vecis valšķīgi nosmīnēja... — bet varbūt, ka Dievs arī par to gādājis... — Viņš izvilka no iekšas kabatas kādu vīstoklīti...

— Še nu še meitiņ, kar kaklā! Maksā trīsdesmit rubļu...

Liesma steidzīgi atvīkstīja pasniegto. — Zelta pulkstenis! — viņa pārsteigta un aizkustināta iesaucās... — Bet tēt — no jūsu mazās algas...

— Nekas, nekas... to jau daru priekš tevis mana drostaliņa...

Liesmai pamirdzēja acīs asara. — Mans mīlais, mīlais tēvs... Jūs būtu pelnijuši gan daudz labāku dzīvi...

Viņai aptrūka vārdi... sirds bija tik pilna, ka tā draudēja pušu sprāgt. Arī tēvs, kuŗš domāja, ka viņa dāvana to tik ļoti aizkustinājuse, noglāstīja tai sirsniģi vaigus. — Mana Liesmiņa — ko tad

man vairāk vajaga, kad tikai tev labi iet! ... Meitiņ mīļā, tev uzsmaida laime. . . vakar nākdami no biedrības ar Sudmalnieka jaunu kungu par tevi runājām. Goda jauneklis! . . . Ja nu. . . man tev kas jāsaka — viņš jautāja, vai man nekas nebūtu pretim, ka viņš tevi precētu. . .

Pēdējos vārdus tas viņai teica noslēpumaini, vairāk čukstēdams. Bet viņa nobāluse vilka dziļi un dzedri elpu. Gluži jau no prāta ārā. . . viņas ēna. . . Bet kādēļ tēvam taisni tagad to vajadzēja atgādināt! . . . — Kā lai es, meit, būtu pretim tavai laimei, — tas sirsnīgi turpināja. — Sacīju, lai viņš runā ar tevi. . . es arī runāšu. . . Ko lai viņam atbildu, kad atkal tiksimies? . . .

Smaga nopūta pārvēlās pār viņas lūpām. . . tās lēni noraustījās un viņa nodūra acis. — Teic, viņam, ka nekad — nekad — teic viņam. . . ak tas ir briesmīgi. . .

Aspiesti viņa iešņukstējās un aizslēpuse vaigu, atkrita krēslā.

Tēvs izbijies pie viņas piesteidzās. . . — Bērns, kas tev kait?! Tu trīci kā apšu lapiņa. . . kaisti kā ugunīs. . . Mana meitiņ, kas tev uz reizu notika? . . .

Viņš atvilka tai rokas no vaiga un bažīgi to uzlūkoja. — Kas tev notika Liesmiņ? . . .

— Laid mani, tēt, laid. . .

Viņas krūtīs izkaņojās īsa cīņa. . . bet citādi viņa nevarēja. . . Viņai vajadzēja to upurēt. . . savu ēnu. . . — Nekas, nekas tēt, — viņa spītīgi iecirta galvu krūtīs. . . — lieka jūteklība! . . . Bet tā neko

nevar līdzēt... Ja cilvēks grib pasaulē uz priekšu tikt, tad tam vajag būt cietam... cietam kā dzelzij...

Tēvs tomēr ko vairāk gribēja no viņas izdabūt un pētīdams to uzlūkoja. — Vai tu viņu nemīli?... Ā, tas man būtu ļoti žēl... Apdomā labi meitiņ, viņš ir krietns cilvēks...

Liesma rūgti iesmējās. — To es gan zinu, tēt... viņš ir vairāk krietns nekā vajadzīgs un netiek pasaulē nekur... Ka es viņu nemīlu... es nezinu vairs... Reiz gan man sirds pukstēja priekš viņa tik ļoti... sen mēs viens otram esam solījušies... Bet tagad es ieskatu, ka tā ir muļķība... viņš ir atkal svabads! Mūsu laikos neviens nespēj dzīvot no mīlestības un gaisa...

Vecis palika domīgs. — Jā, jā, viņš gan man teica, ka tam esot arī parādi... Bet ja Dievs piešķir veselību un darbu, gan jau tas nolīdzinās... Tādēļ tev nebūtu tik daudz jābīstas, mīļā meitiņ... es jau arī te vēl esmu. Lai nu arī daudz nevaru jums līdzēt, tad tomēr manas vecās rokas spēj vēl strādāt! Tevis labā varu pieciest arī savu šņabīti un —

— Tēt, ko jūs runājat! — viņa sapīkuse to pārtrauca. — Es lai būtu tāds kraukļa bērns, kas barots no jūsu sviedriem un atrautu jau pēdējo no mutes?... Ak, es jau tā spēju tik maz priekš jums ko darīt un jums savās vecuma dienās vēl tik grūti jānocās...

Gaisiņa acis silti iemirdzējās. — Na, na, Liesmiņ, slinkums man nekad nav bijis brālis! Par mani

neraizējies. . . kamēr man tikai darbs un veselība, man vairāk mantas nevajaga. . . Es domāju arī, ka tu par daudz šķetējies. . . kam tik daudz zūdities, kad pašu starpā ir mīlestība un satiecība. Manās jaunās dienās, kad es precējos, man bija just tāpat. . . nebija nekā. Uz manim arī kāda bagāta saimnieka meita bija uzkrituse. . . gribēja mani tikpat kā ēst! Bet es mīlēju tavu māti, nopirku viņai brūtes kleiti un gājām pie mācītāja. Varbūt arī, ka mēs būtu iedzīvojušies, ja viņa nebūtu nomiruse. Liels man nekad nekas nav bijis, bet izticis arī esmu. . . cik bagāts biju toreiz, tik bagāts esmu tagad! . . . Un tāpat tu. . . nu manis dēļ padzīvojiet kādus gadījumus. Bet roku tu viņam varī sniegt. . . viņš ir godīgs tēva dēls. . .

Sārtums un bālums mainījās viņas vaigos. — Nē — es nevaru, es nedrīkstu! Mūs abus izšķir nabadzīvības lāsts. . . es negribu pasaulē aprakties, bet dzīvot. . . Un tādēļ — tēt, man jums jādara kas zināms — mana sirds un roka pieder tagad citam! . . . Es precēšu direktoru Griezu. . .

Izbijies vecis atlēcās kādus soļus un tikpat kā akmenī sastindzis, viņu platām acīm uzlūkoja. — Griezu?! — Tu, tu viņu precēsi?! . . . Un tādēļ tu gribi šim jauneklīgam lauzt savu vārdu?! . . .

Smagi nospiesta Liesma elsoja. — Jā, — es citādi nevaru. . .

Sirmā galva sāka drebēt. — Vai esi šorīt tēva reizi skaitījuse. . . vai esi apdomājuse, ko tu runā?! — Tu solies precēt šo rīkļu rāvēju, šo bezgodī, kuŗš manu nelaika draugu Rozīti —

Zibšņojošām acīm viņa saslējās kājās, cik lie-la viņa bija. — Klusu tēt, — viņa piecirta kāju pie zemes. . . — ne vārda vairs par to! . . . Es ne-ciešu, ka jūs apvainojiet to vīru, kuŗu es mīlēju. . . Sadomāti meli un pasakas. . . jūs paši par to ne-varat atbildēt. . .

It kā neticēdams savām ausīm, vecis viņu stī-vi uzlūkoja. — Vai tu esi no nelabā apsēsta! . . . Liesmiņ, Liesmiņ, kas tev ir noticis?

Žēli un aizgrābti viņa balss trīcēja un viņa it kā izmisuse piecirta kāju pie zemes. — Jūs mani nepārlicināsiet tēt! . . . Esmu visu pārlikuse un pārdomājuse. . . esmu cīnījuse un uzvarējuse. . . Pie nabaga es neiešu! Es nedrīkstu būt netaisna pret sevi un jūsu sirmiņiem matiem. . . nedrīkstu at-raidīt nākotni, bagātību. . . Jūs velti ļaunojaties uz mani un uz viņu tēt. . . jums būs daudz labāki! Varēsiet savas vecuma dienas pie mums nodzīvot mierā un pilnībā, tāpat kā krusttēvs. . . nekā jums nebūs trūkt. . . mēs jūs uz rokām nesīsim. . .

Lūdzoši tā saķēra viņa roku, bet viņš to no se-vis atgrūda. — No Griežas sievas es maizes ku-mosu nepieņemšu. . . tu to jau zini! . . . Bet man jau pietiks diezgan ar tiem sirdēstiem un kaunu. . . zinu jau diezgan, kādēļ tu savu vārdu lauz. . . tev ir samaitāta sirds! . . . Kad tu reiz gulēji šūpulī, tad gan nedomāju, ka no tevis tādas bēdas pie-dzīvošu. Visā savā mūžā neesmu vēl nevienam vārdu lauzis, neesmu arī nevienu piekrāpis. . . bet uz tevi lepoties es vairs nevaru. Man drīzāk tevis dēļ priekš ļaudīm jānosarkst. . .

Viņa drudžaini iesmējās. — Kas ir ļaudis, kas

ir viņu spriedums?! Hahaha! Uz izsalkušu un nespēcīgu ikkatrs māk sviest ar akmeni, bet priekš bagātiem... tur šis pūlis nosarcis klanās un cieš klusu. Mums tikai vajag dzīvē iegūt stāvokli un bagātību... labs spriedums par mums nāks pats no sevis... gribu pacelties pār šo pūli! Negribu vairs citiem palikt aiz muguras, bet būt pirmā...

— Tu esi apstulbota!... Jā, jā, Sudmalnieks man arī minēja, ka tu dzenoties par daudz pēc lieka spožuma un bagātības. Bet vēl mēs tevi varam izārstēt... tu pietiksi arī it labi bez tās!... Ar tavu precību ar Griežu nekas neiznāks, vai dzirdi!... Es esmu tavs tēvs un tu man paklausīsi!...

Stingri viņš nostājās tās priekšā un viņu skatieni naidīgi sastapās. Liesmas acis ļauni iemirdzējās. — Tas ir par daudz! — viņa sašutuse iesaucās. — Es aizliedzu jums par mani tukšus salmus kult... neminiet man vairs viņa vārdu! Vai gribiet, lai es tāpat savu mūžu nodzīvoju citiem par nerru un apsmieklu kā jūs?! Jūs manas mokas nepazīstiet, jūs neziniat, kā es caur to ciešu...

Ieskatoties tēva vaigā, viņa satrūkās un it kā sabijās. Vecis sakampa galvu. — Ko es dzirdu, ko es dzirdu?! Liesma, to tu man saki?... Kad tu biji maziņa, es neskaitāmas reizes pār tavu šūpuļa malu esmu skaitījis svētu lūgšanu un no sirds lūdzies: „Kungs, neieved mūs kārdināšanā”!... Vai tad viņš mani nebūtu paklausījis... vai man būtu jāredz tevi krītam?... Nē, tu jau esi vēl tā

pate... mans bērns... tava sirds tikai grib nomaldīties... bagātība jau gan ir jauka un vilinoša, bet tās dēļ tu taču nevari pārdoties. Klausī taču savu tēvu arī drusciņ!... Tu stāvi uz ceļa jūtīm... viens ceļš iet uz samaitāšanu, otrs uz laimi... kādēļ tu negribi soļot pa laimes teciņu?...

Šie vārdi viņai ķērās ļoti klāt un viņu satricināja. Bet viņa vairs nedrīkstēja atkāpties, nedrīkstēja palikt pusceļā... — Jūs gribat manu laimi, tēt... tad nemēģiniet mani dzīvu aprakt... .

— Es tevi tikai biedinu... gribu tikai tavu labu! Gan Dievs tev pašai līdzēs, nepārdodies vis tam negēlim. Atsaki viņam, spļauj viņam acīs, Liesma! Vēl ir laiks!...

— Nelamājiet viņu, es to neciešu! — viņa iesaucās. — Es ar viņu dzīvošu un zinu, kas viņš man ir un ko viņš man var solīt. Viņš ir simtkārt vairāk vīrs nekā Sudmalnieks, viņš uzticas savai dūšai, savam spēkam! Viņam es droši paļaujos un atdodos... .

Liesmu lūdzoši un žēli uzlūkodams, tēvs satvēra viņas roku. — Tad mani vārdi būtu vējā runāti?... Tu no viņa neatstāsies... .

— Nē! — viņa smagi izdvesa. — Man nav vairs kājās bērnu kurpītes... es zinu, ko es daru... Drīzi viņš būs te, tēt, un jūs neliegsiet mums savu svētību... .

Vecim uzacis nokustējās un mati ietricējās, sašutis viņš savu meitu sviešus aizsvieda no sevis projām. — Tu esi nekrietns un samaitāts bērns... .

ej dalies viņa negodā! Bet tad es pie saviem sir-
miem matiem zvēru, mana meita tu vairs neesi!
Pār manu sliekzni lai viņš nerādās... svētību es
jums nedošu, tikai lāstus... lāstus! Nekā tad
mums abiem nav kopīga... labi meit, labi... bet
tad es arī tevi vairs nevaru mīlēt, man vajaga tevi
ienīst! Tagad izvēlies... vēl šovakar vari atstāt
manas sienas...

Kā bargs soģis tas bija pret viņu pacēlis roku,
tad pazuda ķēķī, durvis aiz sevis aizcirdams.

— Tēvs, tēvs, — viņa gribēja tam vēl ko sacīt,
bet mēle kā saistīta un vārdi neklausīja vairs. Kā
apreibuse viņa saķēra galvu... sirds pukstēja tik
baigi, tik baigi un kājas trīcēja... Bet viņa
nedrīkstēja vairs atkāpties, tai vajadzēja uz-
varēt...

Te viņa pacēla acis... viņas mīļākais stāvēja
durvīs... viņa steidzās tam pretim un saļima viņa
rokās. — Man nav vairs tēva, viņš mani nolād!...
Nem mani, mīļais, dārgais, ved mani pie sevis...
sargā mani... viņš mani nolād...

Kaislīgi viņa acis iegavilējās. — Es dzirdēju
visu... tu esi mana... mana sirds karaliene...
Es viņus nebīstos...

Viņš uzsedza Liesmai mēteli uz pleciem, paņēma
to uz rokām un pazuda ar savu laupījumu aiz
durvīm...

*

*

*

Istabiņa bija atkal tukša, tikai lampa tumši deg-
dama sprēgāja un sienas pulkstenis tikšķēja ātri

uz priekšu, it kā uztraukts un uzbudināts par notikušo... Sānu durvis lēni iečīkstējās... tad sāpīga žēla nopūta... Tā nāca no ķēķa...

7.

Nakts ar karstajiem skūpstiem un apkampieniem bija pagājuse, ausa rīts, un Liesma atjēdzās, kas noticis. . . Viņa atradās Griežas dzīvoklī. . .

Viņas ķermeni bija sagrābuse tīksma un saldens nogurums, bet kad tā spēra pirmo soli uz priekšu, tai izlikās it kā zeme vairs nestāvētu zem viņas kājām droši. Iegādājoties sava tēva lāstus, viņai sastinga sirds, elpa žņaudzās cieti un kājas un rokas bija tikpat kā iekaltas važās. Viņa apzinājās, ka noziegusēs un lai gan tā uz cilvēku sabiedrību un viņas uzskatiem lika mazu svaru, tā tomēr vairs nepelnīja viņas priekšā godīgas sievietes vārdu. Zudis viņas krūtīs spītīgais milzu lepnums, kuņš nicinoši bija noraudzījies uz citiem cilvēkiem, miruse viņas nelokāmā apziņa, ka tā ir vairāk nekā tie. . . viņai tikpat kā spārni apgraizīti! Nevienam viņa nevarēja pārnest, tikai sevi nicināt. . . viss jau noticis, kā viņa gribējuse. . . Viņu sagrāba neapprakstāmas žēlabas un kauns. . . tā sabruka asarās. . .

Bet viņš metās tai priekšā uz ceļiem un viņu pielūdza. Viņš zvērēja tai, ka griezīs visu par labu, ko tas pret viņu noziedzies, cik ātri vien iespējams tā būs viņa kundze. Lai viņa pavēl, kas darāms, kā padevīgs un paklausīgs kalps tas centīsies izpildīt viņas pavēles. Viņš jau ir viņas varā un ne-

var bez tās dzīvot!... Ne arī viņam tā nespēja dusmot, viņa mīlestība tik liela, ka tai paradumi un formas par šaurām un tā viņu aizdedzinājuse. Tā negribēja ciest, šaubīties un zem citu kājām locīties, bet kā droša liesma pacēlās pār visu un nebijās baudīt dzīvi un laimi. Viss noticis dabīgi tā kā tam jānotiek... viņai tiesība šo vīru aplaimot un šo tiesību viņa bija izlietojuse... Viņu ļoti glaimoja saldā apziņa, ka viņai vara par šo vīru — gan dīvains dabas noslēpums, bet šo varu viņa vairs neizlaidīs no savām rokām...

Viņa apmierinājās... tikai viens pliķis, — viņai jāslēpj sakars ar mīlāko. Kauču gan viņa labprāt lepnu pieri būtu uzstājusēs pret radiem, draugiem un visiem pazīstamiem un sacijuse: — Tik tāļ mēs esam! Mēs tā gribam un mums ir tā tiesība... — Bet viņa to neuzdrošinājās. Sabiedrība bija stiprāka nekā viņa, tā nedrīkstēja aizskart viņas ieradumus un tikumības jēdzienus... labāki visu apslēpt, kaut arī tas tikpat kā melot. Gaisiņu Liesmas labai slavai nekas nedrīkst pielipt, nevienam par viņu nav jānosarkst. Neviens nedabūja zināt, kur viņa to nakti... otrā rītā viņa no viesnīcas aizgāja atpakaļ pie Lejnikiem, kur tā dzīvos līdz savām kāzām... Un viņš pasteidzās to visiem stādīt priekšā par savu līgavu, par ko jo liels prieks bija Lejnīku sievietēm un arī pašam fabrikas kungam nevarēja būt vienaldzīgi, ka viņa krietnais direktors saistās ar viņu tuvā radniecībā. Nākošu svētdien bija nolemti mazi ģimenes svētki, kur jauno ļaužu saderināšanās tiks zināma darīta arī tālāk

un tika arī runāts par kāzām, kuŗas Grieza vē-
lējās ātrākā laikā. . .

Tā nu viņa bija laimīga brūte. . . tā visi sacīja
— un tomēr kādas slepenas šaubas saņņaudza viņas
dvēseli. Viņas ēna jau tagad bija tā tumšā
ēna, kas stāvēja starp viņu un viņas laimi. Viņa
bijās tam acīs paskatīties, jo nevarēja atkkratīties
no pārmetuma, ka viņu bezgodīgi pieviluse. Viņa
redzēja it labi, ko tas cieta un tai arī nebija vien-
aldzīgas viņa sāpes. Viņš panesa tās klusu un
virišķīgi un kad viņa jautāja sevi, tai bija jāsa-
dreb. . . tur daudz, daudz viņas sirdī no viņa vēl
bija atlicis. . . Tas viss nu uz visiem laikiem beigts
un ne caur viņa vainu. . .

Tas bija nepanesams sods, ka viņai vēl katru
dienu vajadzēja skatīt viņa vaigu. Viņai bija žēl
ši labā, krietnā cilvēka un tomēr viņa to apskau-
da, ka tas tik labs un krietns. Viņas sirds runāja
un runāja. . . ar varu tā bija jānospiež; tā nevar
vairs padoties liekai jūteklībai, lietas jāņem tā, kā
viņas ir. Sudmalnieks priekš viņas miris! . . . Bet
viņš negribēja mirt. . . gan pasaules priekšā viņa
izrādīja trakulīgā jautrībā, ka viņa laimīga, bet
kad viņš to uzlūkoja, tai iedūrās sirdī kā šķēps
un vienatnē to sagraba šalkas. — Dzirdi, — viņa
reiz savam mīļākam satricināta sacīja. . . — es
ilgāk vairs nevaru. . . Gādā, ka viņš tiek no še-
jienes projām. . .

Dedzīgi skūpstīdams, viņš to apmierināja. — Pa-
cieties! . . . Viņš aizies ātrāki no šejienes, nekā
tu to domā. . .

*

*

*

Tā bija pienācis svētdienas rīts, kad vajadzēja notikt Liesmas derībām, bet Lejnieka mājā katram savas bažas un visi kā nospiesti. Pats Lejnieks darbiem apkrauts un sarežģītās veikala lietās sapinies... tam patiešām grūti nācās izrādīt omulīgu seju. Savus parakstus viņš Griežam gan nodevis, bet nauda vēl nebija rokās. Tas gan neapšaubāmi bija apgalvojis, ka tā katrā ziņā būs un tādēļ Londonas kontrakts jau bija parakstīts un arī materiāls priekš tā saligts un notaisīts. Nākošās dienās stāvēja priekšā milzīgi maksājumi, un ja nu Griežam ar naudu nelaimējās — ko tad?!... Arī sievas tēvs — viņam pavisam nepatīkami — viņš nevarēja tam vairs savu vārdu izpildīt, tā kā solījis un noprata it labi, ka vecis uzbudinājās un palika nemierīgs. Tas lietu neizprata!... Tāpat Sudmalnieks... citādi arvien tik apķērīgs, tagad vairs nezināja atrast nekādu padomu. Savos vārdos tāds ērmots, šaubīgs... pēdējās dienās tas vairs nemaz nebija Sudmalnieks!... Vienīgais cilvēks, kuŗš nebija vēl dūšu zaudējis un cerēja uz labiem panākumiem bija Grieza, to viņš gaidīja atnākam tikpat kā uz ugunīm. Bet tas vēl nenāca un nevarēdams mājās norimt, viņš izgāja labāk drusku brīvā gaisā pastaigāties...

Viņa sievas tēvs Eduards Gaisiņš atkal patlaban no pastaigāšanās pārnāca... tam arī cilvēkam vairs nekur miera! Visu nakti bez miega savārtīties un arī tagad nekāda labuma! Ai, ai, viņa

labumiņš, viņa naudiņa!... Vakar viņš Lejnīkam tikai tā izgudrēm bija prasījis, lai atmaksā viņam kādus pāra tūkstošus... viņam vajadzīgs... Bet znots atbild, ka šim brīdim nevarot dot ne kapeikas... Ej nu ar viņu plēsties, prāvoties...

Mājās pārnākot viņu vēl vairāk uztrauca tas, ka Milda ielīda pie viņa ar atlauzstu vēstuli un saraudātām acīm. — Man ar tevi jārunā, papa!

Gaisiņš jau paredzēja ko, tomēr gribēja izlikties jautrs. — Ar mani, hahaha! Ko tad man laba pastāstīsi?

— Tu smeijies... par manu vīru vairs cita nedzird kā sliktu!... Ak papa... kaut tu zinātu...

Viņa sāka šņukstēt, bet Gaisiņš vairs nevarēja valdīt savu nemieru. — Bet kādēļ tad tu raudi?!... Vai viņš tev ko darījis?...

— Vai viņš man ko darījis... kas to zin?!... Še izlasi pats...

Ātri viņš paņēma sniegto vēstuli un iesāka lasīt. — Cienījamā kundze! Man jūsu likteņa žēl, tādēļ gribu Jums atdarīt acis. Jūsu vīrs turas ar kādu dziedātāju, kuŗa beidz viņa mantu putināt. Ar Jūsu vīra spekulācijām iet greizi — esat nomodā! — Kāds, kas Jūsu nelaimīgo likteni nožēlo...

— Mana naudiņa, mana naudiņa... — vecis pie sevis nopūtās, bet vai viņš savam bērnam drīkstēja teikt taisnību. Sievišķi ir vārīgas puķītes... nelaimi viņa dabūs ir tad vēl laikus diezgan zināt... mama ar'... Un tādēļ viņš iesmējās. — Vai tad tu arī tam tīci meit?...

Milda it kā sevi jautādama, pieglauđa viņam savu galviņu. — Ak, kā lai to ticu... Atis mani nemīlētu?!... Bet viņš tāds saīdzis un jocīgs... ko domā papa, viņš man liedza naudu priekš rotas... Es lai paciešoties, gaidot...

— Jā, jā, tā jau nu gan kādreiz ir!... Kādreiz veikalā lielas izdošanas, kad grib ko pelnīt... viņš jau tev nav bijis slikts... Kāpēc tad vēstulei nav apakšā vārda? Tas jau tevi tikai gribējis piejokot, tādus niekus rakstīdams... esi prātīga meita...

— Ak, tas ir negēlīgi! — Milda savilka rokas dūrēs. — Es Atim vēstuli rādīšu... viņam būs man dot izskaidrojumu!...

Viņas actiņas šausmīgi iezibējās... Gaisiņš savu bērnu kādu brīdi mēmi uzlūkoja. Tad atkal skaļi iesmējās. — Ej nu ej, muļķīte, tādus niekus tu celsi vīram priekšā? Viņš jau tevi par to izsmies!... Ja jau tur kas būtu, tavs papa ar' nav apstulbots! A ne, kad tādas lietas... viņš ir briesmīgs... tad viņš ar Lejnieku gan parunātu kādu vārdu. Bet tur nav nekā, tici mani... par niekiem nevajaga uztraukties... Tu mans balodīti... esi jautra šodien un saņem savus viesus... tavs papa būs par tevi nomodā! Viss ir nieki un neliecies ne zinot...

Sirsnīgi viņš glaudīja viņas matus un vaigu, kamēr pašam uz pieres bija sviedru lāses. Un viņa tikpat kā mazs bērns aprīma savās asarās un sāka smaidīt. — Nē, nē papa, kad tu man to saki, tad es arī neticu, nē, nekad! Atis man stāstīja, ka ja viņam šis veikals labi izdosies, tad

viņš man ko jauku dāvinās... šos melus varbūt izperinājis kāds no mūsu skauģiem... Hahaha, papa... labi, kad es ar tevi aprunājos... ko Atis gan lai par mani būtu domājis...

Viņa saplēsa vēstuli smalkās druskās un atvieglota izsteidzās atpakaļ pie saviem dienas darbiem. Tai vajadzēja būt klāt, kad ķēkša izmēģināja jaunas receptes priekš šīs dienas.

*

*

*

Savu bērnu Eduards Gaisiņš gan nu bija nomierinājis, bet palicis viens, tas nevarēja vairs savā ādā norimt. — Jā, jā, smalkas lietas! — viņš uzbudināts soļoja pa istabu. — Tad tiešām jau tik tāļu... daudz slimāki, nekā es domāju!... Tie ir tie augļi no Sudmalnieka saimniecības... tas vēja grābeklis!... Ai, jā, jā... kad nu būtu putējis, būtu, nebūtu tik sagrābis savās rokās manu nabadzību! Esmu pavisam muļķis — ko lai daru? Tādas lietas man vēl nekad nav nākušas priekšā. Man taču būtu jāglābj, kas vēl glābjams!... Varbūt ka direktora kungs — goda cilvēks viņš ir — varbūt, ka viņš man par patikšanu pieņem no manis to polmakti? Patīkams uzdevums tas gan nav, bet vēl šodien viņam to palūgšu... kam lai es citam uzticu, ja ne viņam!... Viņš gan gādās, ka kad tas švindelis beidzas, es gluži tukšā nepalieku... Pats Dievs man licis ar šo goda cilvēku ierunāties. Kad viņš par manīm nestāvētu, tad man gan uz vecuma dienām varētu klāties —

Tā visādi rēķinādams un būdams, viņš sāka meklēt pēc saviem vekseliem. . . Mammiņa ienāca, tai atkal savas bažas. — Klausies vecīti. . . gribēju ar tevi drusku parunāties: vai tavš brālis arī būs šodien te?

Vecis nekad nemilēja, ka viņu pie naudas darīšanām traucēja, tad viņam nekad nebija laika. — I, nu vēl prasi?! — viņš īdzīgi attrauca. — Šodien taču viņa meitas derības. . .

— Nu! . . . — viņa aizkārtā saņēma rokas. — Tad viņš būs atkal par kaunu visai pamīlijai! Tāpat, kā viņu reizi! . . . Ko tie augstie, smalkie viesi lai gan par mums domā? Sāks tie beidzot no mums vai atrauties. . .

— Liec tu mani mierā ar visiem saviem smalkiem viesiem un ar visām savām pamīlijām! — vecis īgni iebrēcās. — Mums vīriem gan jādomā par daudz svarīgākām lietām. . . veikaliem, naudas darīšanām! Ej labāk ķēķī un lūko, ka ķēķša nepiesvilina cepeti. . . tā ir tava darīšana. . .

Viņai jau cits nekas neatlika kā iet. . . — Tā tas ir katreiz! — tā uzmeta vēl vecim sodošu skatienu. Labi, ka viņa savu sirdi vēl varēja izkratīt dienestniecei, kuŗa patlaban izposa zalonu. — Papis nūdien palicis vientiesītis! Kā tu gribēsi ar viņu kādu vārdu parunāt, te tūlīt: „veikala darīšanas”, „naudas lietas”, „ko jūs sievas zīniet”, — un tāda dziesma vien! Dažreiz vēl pa miegiem ņemas. . .

— Viņam jau laikam daudz to darīšanu, — kalpone iebilda.

— Kas nu par darišanām?!... Domāju, parunāšos ar viņu, lai tas rūbanks nebūtu šodien te, bet kā ne, tā ne! Ak, tu kungs, to kaunu, ko es viņreiz izcietu! — Alkohols ir cilvēka ķermenim kaitīgs, — doktors Silenieks, saka... jūs ziniet, mūsu mājas ārsts, — viņš tev sēž otrpus galda, lej tikpat kā vātī un tik ievaicājas, vai neesot stiprāka brandvīna... Sēdini nu tu, ar viņu pie viena galda...

— Jā, uz šņabjiem viņš ir liels pratējs, — kalpone atbildēja. — Viņreiz viņš mani ņēma bārt, kas tā esot par darišanu, kad neesot skaidra čiščina...

— To es ticu, to es ticu! — Gaisene runīga piebilda. — Un vēlāk, ak tu manu... nosēdīsies blakus redaktoram Ūbelam un sāks stāstīt tādas tenkas, tādas pasakas par veciem laikiem — jāteic, tādas dumjības, ka tur vai ausis svilst klausoties! — Un šodien viņš būs atkal te... darīs kaunu visai pamīlijai...

Kalpone pasmīnēja. — Ko lai nu dara...

Viņa devās tālāk citās istabās un Gaišņa kundzei pret gaidāmo blamāžu vēl nekāda padoma. Patlaban arī Lejnīeks pārnāca no pastaigāšanās. — Nu sievas māt? — viņš laipni to uzrunāja. — Jūs rīkojaties uz Liesmas goda dienu?

— Nu tāpat jau... Bet znota kungs... jūs taču atminēsāt, cik nepieklājīgi mans veča brālis pagājušā reizā, redz —

— Zinu, zinu, ko sacīsiet, — Lejnīeks viņu pār-

trauca. — Patlaban ar viņu satiku un izrunājos galu galus...

— Jā redz — Gaisene stomījās, — kad viņam aizsūtītu mājās ēdienu un dzērienu... Lai viņš tad uz savas meitas veselībām krietni sadzeras!...

Lejnieka piere savilkās grumbās, pārmetoši viņš savu sievas māti uzlūkoja. — Tēvs nedrīkst tādā savas meitas goda dienā izpalikt... to es viņam desmit reiz izskaidroju!... Un tomēr viņš ne par kādu naudu nav piedabūjams te būt...

— Tad viņš nebūs! — Gaisene priecīgi iesaucās... — Paldievs Dievam... tikpat kā smags akmens viņai novēlās no krūtīm...

— Viņš neierauga savu nākošo znotu. — Lejnieks turpināja, — un ir pikts, ka Liesma pret viņa gribu tam pieteikuse...

— Ak, tu tētīt žēlīgais... tādu untelīgu cilvēku!... Skat, cik iebildīgs...

— Jā, — es arī viņa tiepumiem nepiekrītu! Liesma ir patstāvīga un zinās pate labāk, ar ko viņa saista savu likteni. Mēs jau nedzīvojam varmācības laikos, kur tādas lietas var uzspiest...

— Nu es jau arī teicu, — sievas māte saldi piebilda, ... — viņš tikai visai pamilijai par kaunu...

Bet znota acis atkal tā savādi iemirdzējās... viņai palika neomulīgi. Tādēļ viņa nobeidza valodu un devās jau labāk ķēķī, kur viņa tagad atvieglotu sirdi varēja uzraudzīt, ka cepeši netiek piesvilināti...

Lejnieku tomēr šis gadījums ļoti aizkustināja. Viņš nevarēja izprast, kur vecis ņēmis tādus aiz-

spriedumus pret Griezu, kuŗš taču zelta cilvēks. Tas jau vēl varēja teikties laimīgs, ka viņa meita tādu vīru dabū! Nē, nē, — veča aizspriedumi jāizklīdina... Viņš ātrāki mierā neliksies, kamēr nebūs tēvu ar meitu izlīdzinājis...

Pēdīgi arī ieradās gaidītais Grieza. — Nu direktor, — Lejnieks nepacietīgi steidzās viņam pretim, — kā ir, ko panācāt?! Kā stāv ar mūsu lietu? ... Grande hausse, protams...

— Kārtībā, Lejnieka kungs! — Grieza apzinīgi attrauca. — Visi šķēršļi pārvarēti!... Te ir nauda, lūdzu pārskaitīt...

Viņš izņēma no savas krūšu kabatas lielu naudas saini un pasniedza to Lejniekam, kuŗš viegli uzbudināts to steidzīgi atrāva. Milzīga guba varavīksnu... — Cilvēks jūs neesat samaksājams... nu mums ir viss, kas mums vajaga!... Tā bija par daudz droši izspēlēta trumpa... kad nu jūs nebūtu varējuši sadabūt, tad bija traki! Bet nu ir labi... ka esam pasteigušies jau citu visu nokārtot... Es saku, tas ir laimīgs ķēriens... ai, kā zināmi ļaudis par to sirdīsies...

— Šāda peļņa nāk priekšā ļoti reti un tās dēļ gan var arī drusku papūlēties! Taisnību sakot, gan ļoti grūti gāja... visiem pret jums sasodīti aizspriedumi! Tikai tad, kad devu vārdu, ka gadījumā, kad jūs nesamaksātu, es ņemu parādu uz sevīm, man izdevās aizdevēja šaubas iznīcināt...

— Esmu jums daudz pateicības parādā! — Lejnieks sirsnīgi kratīja viņa roku. Kā es spēšu

samaksāt, to taču jūs labāki ziniet. . . Haha, mani pretinieki — mēs nosirmosim un Lejnīeks vēl arvien maksās! . . . Brangi, brangi. . . nu uzpīposim pa cigāram un pārrunāsim tuvāk dažus sīkumus. . . Jeb jūs gribiet vēl apsveicināties ar savu līgaviņu? Cik es neuzmanīgs. . . šī diena taču jums pieder pašam. . .

Griežas vaigs bija nopietns, varēja redzēt, ka viņam vēl kas uz sirds. — Man gan vēl ar jums jāparunā, principāla kungs, — viņš pēdīgi iesāka. — Tā nu gan nav tāda iepriecinoša vēsts, tomēr nevaru aizmirst savu pienākumu. Man jāaizrāda jums uz kādu nožēlojamu notikumu, kas vairāk aizņem jūsu līdzstrādniekus. . .

Lejnīeks pārsteigts viņu uzlūkoja. — Nu, nu. . . nožēlojamu notikumu? . . .

— Jūs to varētu paciest, — Grieza stingri sacīja, — bet uz mums citiem tas met nelabu ēnu! Še izlasiet paši. . .

Lejnīeks saņēma no viņa rokas vēstuli un steidzīgi to izlasīja. Džona Glover aģents nožēlo, ka mēs viņam pieprasītos 3000 loadu slīperu sūtam caur kādu žīdu kantorī. . . viņam agrāk ar to bijušas nepatīkšanas! Viņš lūdz to turpmāk ievērot. . . — Ērmati! . . . Neatceros, ka būtum šādu uzdevumu saņēmuši, vai arī kādam citam nodevuši. . .

— Un tomēr tā nav pārprašana. . . viens no mūsu kantorā locekļiem ir vainīgs! . . .

— Kā jūs tā domājat?!

— Es biju tur, tai žīdu kantorī un tiku pārliecināts, ka viņiem patiešām uzdevums no mums šo

preci nofraktēt. Man uzrādīja arī kvīti par iepriekš izmaksātiem procentiem. Papīriem bija jūsu paraksts, no kuŗa, kā tagad redzu, jūs nekā nezināt! . . .

Lejnieks palika domīgs. — Nesaprotami, patiešām nesaprotami! . . . Jeb vai mūsu korespondents Sudmalnieks nevarētu ko paskaidrot? . . .

— Jebšu gan šī lieta neattiecas ne uz manām, ne uz manas brūtes darišanām, — Grieza rūgti sacīja, — tad tomēr aizdomas var arī krist uz mums! Es nevaru citādi. . . man jāpastāv uz to, ka jūs lietu izmeklētu. . .

— Kā es jūs varētu turēt aizdomā! — Lejnieks aizskārts izsaucās. . . — No jums un jūsu brūtes. . . kā to var iedomāties! . . . Tomēr te vēl paliek viens jautājums: — kuŗš ir tas, kas no mūsu mazā pulciņa valkājis velti manu uzticību? . . .

— Principāla kungs, šis jautājums liecina, ka man paliek jūsu uzticība! Cik nepatīkami te arī celt uz kādu aizdomas un ko spriedelēt, tad tomēr jūtos piespiests jūs darīt uz vienu lielu uzmanīgu. . . Tai pašā dienā, kad uzdevums nodots, Sudmalnieka kungs bija ar šo pašu žīdu kantori darišanās un pirka tur daļu ozolu priekš Londonas partijas. . . Bet vai tas jau pierāda viņa vainu? Skaidrību jūs tikai tad dabūsi, kad lietu izmeklēsi. . .

— Nepatīkami, patiešām nepatīkami, — Lejnieks notriekts norūca. . . — Zem šādiem apstākļiem es lietu nemaz nevaru aizkustināt. . .

— Principāla kungs, tas neiet! — Grieza strau-

ji iesaucās. — Sudmalnieks ir jūsu sirds draugs, viņš stāv vēl arvien jums daudz tuvāku nekā es... tādi mēs nevaram kopā strādāt! Ja mani arī turpmāk gribat paturēt savā dienestā, tad no visas sirds lūdzu izmeklējiet šo lietu!...

Ievainots sirdī, Lejnieks soļoja pa istabu. Tad tiešām viņa nabaga draugs nomaldījies... tur nebija ko šaubīties. Jā, jā... no viņa sejas jau nolasāms, ka tam kas nospiež sirdi... bet kādēļ, kādēļ viņam to vajadzēja darīt!... Zaudējumu viņš būtu arī varējis paciest, tas viņu mazāk sāpināja... bet ka draugs varēja tā izturēties — tā bija nepateicība. No sava Sudmalnieka viņš to nekad nebūtu domājis!... Tagad viņš gauži nožēloja, ka bija noslēdzis reiz ar viņu tuvāku draudzību. — es esmu maldījies! Esmu turējis no viņa par daudz lielas lietas... viņš ir un paliek vieglprātis!... Es vēlētos, ka šī lieta paliktu starp mums... jūs sapratīsiet, ka tā priekš manis vārīga...

— Lejnieka kungs! — Grieza pretojās. — Es protu cienīt jūsu draudzības jūtas, bet —

— Nē, nē, — Lejnieks izvairījās, — es vairāk te nevaru... uzrakstišu viņam kādas rindiņas... Gribu viņam un sev aiztupīt nepatīkamu satikšanos...

Grieza arī izlikās no viņa skumjām līdzī aizrauts. — Principāla kungs, ticiet man — šis nepatīkamais gadījums mani tāpat satricina...

— Nerunāsim vairs par to... atzīstos, ka esmu maldījies... Pateicos jums vēl reiz ļoti, ka man izgādājāt kreditu... mēs to piecietīsim un dzīvo-

sim... Bet nu negribu jūs ilgāk vairs aizardēt... kāda sirds varbūt vēl vairāk uz jums būs ar ilgošanos gaidījusi, krietnais direktor...

*

*

*

Mēmi viņi vēl spiedās rokas, tad Grieza atstāja fabrikas kungu savā istabā un gāja uzmeklēt savu brūti... Salonā viņš satikās ar Mildu. — Ā, Griezas kungs, tas ir jauki, ka nu beidzot esat še! — viņa dzīvi iesaucās. Visu rītu Liesmiņa jūs ar nepacietību gaida... jūs briesmīgais, kur jūs kavējaties!? Jūs taču arī manu māsīcu drusciņ mīlojat...

— Biju no darīšanām aizkavēts, cienītā kundze, — Grieza veikli palocījās. — Varbūt, ka viņa mani apžēlos... te man ir priekš viņas kāds mazs pārsteigums...

Viņš izvilka atkal no krūšu kabatas kādu vīstoklīti un Mildu iztina no papīra ādas vācelīti... ziņkārīgi viņa arī to attaisīja, tad palika aiz pārsteiguma kā mēma. Tur mirdzēja pretim krāšņā rota, pēc kuņas Liesma sirdssāpēs bija naktis bez miega pavadījuse. Arī Mildu to it labi pazina, jo arī viņa bija uz to nocerējuse. Dārgakmeņi tik lieli un to tik daudz, ka zeltu nemaz nevarēja redzēt. Un tādēļ iz mazās kundzes acīm šaudījās tā kā skaudības dzirksteles... — Ai... — viņa piesarkuse izsaucās, — jūs darīsiet Liesmai lielu prieku!... Gribu viņu šurpu aicināt... tūda!...

Drīz arī viņa iesteidzās atpakaļ un veda Liesmu

pie rokas... spulgojošām acīm jaunava tuvojās savam mīlākam. Viņš jau bija viņas vienīgais atbalsts un patvērums, kur šaubas sažņaudza viņas dvēseli, kad viņš pie tās, tā uzelpoja atkal svabādāki un jutās droša. Mēmi tā krita viņam ap kaklu un skūpstīja to ilgi ilgi un sirsnīgi. . .

Arī Milda bija aizkustināta un kad viņi bija apsveicinājušies, tā darīja Liesmu uz vācelīti uzmanīgu. — Uzmini kas tur ir iekšā! . . .

Neizprasdama Liesma uzlūkoja gan māsīcu gan mīļāko. — Tur iekšā. . . jā kā lai es to zinu? . . .

Smaidīdama mazā kundze pasteidzās attaisīt vācelīti. — Tu nevari uzminēt. . . un kā tev viņa patīk?! . . . Redzi. . . tu esi laimīgāka nekā es. . .

Vēl lielāku iespaidu krāšņais greznums darīja uz Liesmu, vēl spožāki un kaislīgāki viņas acis iemirdzējās. . . no sākuma viņa stāvēja tīri kā sastinguse un pēdīgi aiz prieka lēni trīcēja. . . — Priekš manis. . . nē, nē, tā jau ir tā pate rota! . . . Tu mīļais, tu labais. . . ak, es tevi mīlu tik ļoti, tik ļoti. . .

Kāri viņa sagraba rotu savās rokās. . . viņai jau trūka vārdu. . . viņa nezināja, kā tam pateikties. . . Viņš spieda to pie savas krūts un skūpstīja viņas pieri. — Atļauj, ka nolieku šo mazo dāvanu pie tavām kājām. . . priecājos, ka tā tev prieku dara. Un ja mana dzīvība tev ir dāvana, tad es viņu tev dāvinu. Priekš tevis es varētu darīt visu. . . to tu jau zini. . . tevis dēļ es varētu pat noziegties. . .

Kaislīga uguns viņa acīs šos vārdus apstiprinā-

ja. — Patiešām, direktor, — Milda nopietni iebilda, — jūs esiet paraugs visiem vīriem, brāļiem un līgavaiņiem... Gribu to Atim sacīt...

Viņa atstāja tos vienus. Liesma vēl arvien nevarēja atzīlbt no priecīgā uzbudinājuma, viņa jutās laimīga, pārāk laimīga! Uzlikuse rotu galvā, viņa nostājās priekš spoguļa... cik skaisti akmeņi... kā viņi mirdz un vizuļo!... Viņai būtu jāmirst, ja viņai kāds šo rotu gribētu nolaupīt... ja tas būtu noticis, tad nezīn, kā viņa to būtu pārcietuse. — Ai, cik jauki... pateicos mīļākais!... Nē, to es nesapņoju...

— Bija pats pēdējais acumirkļis! — viņš dedzīgi čukstēja. — Muļķis, kas neprot apstākļus savā labā izlietot... ja es nebūtu pasteidzies, tad šis krāšņums tagad pušķotu kādas Kurzemes muižnieces galvu...

Viņa uztraukta iesmējās. — Tu labais cilvēks... tev bija tik daudz naudas! Cik tu par viņu samaksāji?...

— Visu, kas man ienāca par Džona Gloveru uzdevumu... Tas bija laimīgs iedoms...

Viņa nobāla... it kā tā būtu dabūjuse ar āmuru pa galvu, tā streipuļoja kādus soļus atpakaļ un viņu stīvi uzlūkoja. — Ko tu dari... par ko tu gribi mani taisīt...

Viņas lūpas noraustījās... it kā neatrazdama zem savām kājām vairs pamatu, viņa grīļojās un būtu saļimuse, ja viņš nebūtu pie tās piesteidzies un viņu saturējis. — Liesma, esi prātīga... tas paliek noslēpums!... Es citādi nevarēju... es

zināju, ka tu pēc viņas ilgojies... ja tā būtu tev atrauta, man nebūtu ne vienas laimīgas stundas vairs!... Es to nevarēju paciest...

— Laid mani, laid... — viņa sažņaugta vijās no viņa rokām. — Tiktāl es nevaru zēmoties... atstāj mani un liec viņu, kur gribi!... Ā, briesmīgi, meli, blēdība...

Un iešņukstēdamās viņa aizklāja vaigu ar rokām. — Liesma, ko tu runā?! — viņš izbījies iesaucās. — Vai mūsu saites vairs var saraut... viena miesa un viena dvēsele!... Lieka jūteklība, haha... te nav nekāda blēdība... es tev zvēru! Mēs neesam no Lejnieka piesavinājušies vēl ne kapeikas, bet citi gan, kāds cits... tu dzirdēsi... Tas viņam noblēdījis summas, bet tas viņam laužīs kaklu... Es tev nolieku savu sirdi pie kājām... saņemies Liesma, mēs nevaram atpakaļ vairs!... Es dzirdu soļus... saņemies mīļā, lūdzama saņemies...

Viņa paklausīja, kauču arī sirds krūtis dzirdami pukstēja. Milda ar Lejnieku skaļi jokodami tuvojās un nākošā acumirkli tie bija pie viņiem. Fabrikas kungs, kā rādījās, bija aizmirsis uz brīdi visas nepatikšanas, sirsnīgā kārtā viņš novēlēja abiem laimes, it īpaši Liesmai. — Nu es zinu, ka esat laimīga, jaunkundze, — viņš kādu brīdi silti paturēja viņas roku savejā. — Cik ātri viss grozījies uz labo pusi... jūs atceraties reiz mūsu sarunu... Un par to es priecājos... vēl vairāk, kā jūs savu laimi esat atraduši tepat tuvumā... Es vēlētos, ka nu visas skumjas būtu jums sen aiz muguras...

— Es jums pateicos, es jums no visas sirds pateicos, — viņa lēni drebēdama čukstēja.

Lejnieks vēl mēģināja ar viņu ielaisties dziļākās valodās, bet tās lāga neveicās. . . viņa bija kā nospiesta. Te pie durvīm piekļāvēja, tās atdarījās un it kā kāds iz citas pasaules izsaukts gars Sudmalnieks tur parādījās. . .

Lejnieks nepatīkami aizskarts novērsās. . . ko šis cilvēks šē vairs meklēja un traucēja svinīgo acumirkli. Arī Liesma atkāpās soli atpakaļ un viņas krūtis sažņaugtas cīnījās pēc elpas. Viņa ienīda šo cilvēku, ienīda un nezināja kādēļ. . .

— Esiet sveiki šinī prieka dienā! — viņš beidzot iesāka drūmā vienmuļīgā balsī. — Saņemiet manus sirsnīgākos laimes vēlējumus un — ardievas. . .

Neviens neatbildēja ne vārda. — Ardievas?! — Milda pēdīgi pārsteigta iesaucās.

Sērīgi viņš pasmaidīja. — Ceļošu tūdaļ ar nākošo vilcienu uz Maskavu. . .

— Bet kas tad tādai nejaušībai par iemeslu?! — Lejnieks dzestri iesaucās.

Sudmalnieks nopūtās. — Kāda veca dziesma — bet viņa atkārtojas arvien no jauna. Iemīlies meiču, domā un esi pārliecībā, ka tieci no viņas mīlēts. . . te notiek kaut kas un viņa atron laimi pie cita sāniem. Dziesmas beigas: dodies svešumā, aproc savu mīlestību un lūko viņu aizmirst. . .

Lejnieks viņu asi uzlūkoja un rūgti iesmējās. — Jā, jā. . . tavš mīlestības piedāvājums nav bijis visai sekmīgs. . .

Aizskarts Sudmalnieks pacēla acis. — Bet draugs... ko šādi vārdi nozīmē?... Atzīstu gan, ka tas ir nepareizi, ka tevi taisni darba laikā atstāju, bet tu taču veikala dēļ negribēsi mani spīdzināt...

— Pasarg Dievs, nebūt nē! Kā tu pats zināsi, tad jaunākā laikā pie mums notikuši tādi gadījumi, ka man jāsaknapinās un tā es — nu pašlaik biju nodomājis tevi kā jaunāko ierēdni no sava dienesta atsvabināt!... Tā kā šodien ir pirmais, tad būtum jau arī viens ar otru aprēķinājušies...

Līdz ausīm piesarcis Sudmalnieks viņu neizprazdams uzlūkoja. — Es tevi nesaprotu... tu būtu to patiešām jau nodomājis... tagad, kur es tev varētu būt noderīgs?... Nav vis priekš manis nekādi glaimi...

Lejnieks kā sakaunējies soļoja pa istabu... nē, viņš negribēja vairāk pārnest. Kas bijis, bijis, viņš laidīs labāk visu pār galvu... — Es jau tikai jokoju, draugs... es tevi nožēloju ļoti! Gribēju tikai ar to sacīt, ka tu tikpat ļoti būtu pārsteigts, ja es tevi tamlīdzīgi būtu nejauši atlaidis...

— Tu zini tagad manus iemeslus... piedod man...

Lūdzoši un nevainīgi viņš tam soli tuvojās un Lejnieks notriekts pie sevis nodunduroja: — viņam taču neviens nevar dusmot... — Tas sniedza viņam savu roku. — Es tev piedodu... Ceļo laimīgs un nopelni savu uzturu godīgi...

— To man Dievs līdz šim ir palīdzējis!... —

Aizkustināts viņš kādu brīdi stāvēja kā mēms... — Pateicos tev, draugs, par visu labu!... Novēlu tev arī uz priekšu kuplas sekmes priekš tautas labklājības strādājot... neaizmirsti arī savu draugu... Un jūs cienītā kundze... un jūs, kurus vienoja augstāka likteņa vara...

Sagrausts viņš tuvojās Liesmai un gribēja vēl viņai reizi roku sniegt. Visu laiku viņa bija stāvējuse kā grēciniece, acis nodūruse, tagad, kur viņa manīja tā nodomu, to sagrāba izbailes. It kā gribēdama no viņa atgaiņāties, tā piepeši saslējās kājās un viņu naidīgi un izaicinoši uzlūkoja. Tagad tikai viņš pamanīja mirdzošo diadēmu viņas matos... viņš netika tālāku vairs un arī roka vairs necēlās... — Ardievu... viņš nesaprotami caur zobiem norūca, tad grieza viņai muguru un drāzās kā negudrs pa durvīm laukā...

Pārsteigti Lejnieks un Milda lūkojās mēmi uz durvīm... viņš bija projām!... — Nabaga jauneklis! — Milda nopūtās. Viņa noprata arī to iemeslu, bet pret savu vīru tā cieta klusu...

Tur jau Liesma vēl arvien stāvēja, kā akmeņu stabs un smagi elpoja. Tikai uz Griežas vaiga parādījās gavilējošs smaids. — Tava ēna ir projām, — viņš iečukstēja tai ausīs, — viņam bija jāiet... Viņš noblēdījis savam sirdsdraugam summas, bet Lejnieks tik ir labs...

Šie vārdi darīja uz Liesmu brīnišķīgu iespaidu... viņas acis savādi iemirdzējās... Tad arī viņš... ā, viņai kļuva labāki... viņa roka nebija labāka, kā viņas!... Un tomēr viņai trīcēja kājas un rokas un sirds draudēja pušu sprāgt...

Milda pamanija viņas nemieru un bažīgi tai tuvojās. — Māsiņ, kas tev kait? . . .

Ko viņa vairs varēja sacīt. . . cita ceļa nebija vairs. Drebēdama viņa paslēpa savu galvu uz mīļākā kamieša. — Viņš mani dara laimīgu. . . neizsakāmi laimīgu. . .

8.

Liesmas kāzu diena vairs nebija tāju, bet viņai vairs nebija nolemts to jaukā saticībā ar Lejnikiem nosvinēt. Grieza vairs ilgāk nevarēja kavēties... cilpa jau bija Lejniekam ap kaklu, to vajadzēja tikai savilkt! Viņš nedrīkstēja palaist garām izdevīgo acumirkli, citādi viņa upuris vēl varēja izķepuroties. Jo vēl pēc kāda mēneša, tas bija jau varbūt galā ar savu Londonas kontraktu un tad ir Lejnieka financiēlais pamats atkal tik drošs, ka viņam vairs ne nieka nevar padarīt... Tādēļ ātri un droši!...

Liesmai viņš nekā par to nedrīkstēja sacīt un nožēloja arī, ka pārsteigumā bija viņai ko uzticējis par Džona Gloveru uzdevumu. Sieviete paliek sieviete un nevar atkratīties no sieviešu jūtības... kam tādēļ viņu ar tādām lietām aprūtināt! Tik, tik viņa toreiz neizpļāpāja — un tad viss bija vējā! Kas tad nu būtu bijis?! Viņš būtu zaudējis savu vietu un vairāk nekā!...

Bet tik daudz, gods Dievam, viņa spēja vēl savaldīties... viss iznāca uz mata kā iepriekš aprēķināts!... Sava sirds drauga labā Lejnieks cieta klusu... nogāja it gludi un beidzot lieta jau bija piemirsta... Ne ēnas vēsmiņu Lejnieks no patiesības neatjauta un turēja vēl arvien joprojām viņu par savu uzticamāko draugu...

Vēl jo labāki, tam arī nekā nevajadzēja zināt un viņš rīkojās. Jo atkal no paša rīta, kad viņš viens strādāja pa kantori, tas saņēma no Stieķa vēstījumu. Apzinīgi un tamlīdz saldi un padevēīgi laistījās viņa ieroča tuklais, sārtais vaigs. — Šodien tik kungs redzēsiet tās lietas, kas te notiks! . . . Hahaha, kumēdiņi ik velnu. . .

— Nu, vai strādnieki atstāsies no darba?! — Grieza nepacietīgi jautāja.

— Bross. . . ir jau darīts! Nošćiki nolika paduškas, lūķi pilni. . . fabriķnieķi ar' vairs nestrādā! Lamājas visi uz nebēdu un griež zobus uz šo smilšu zaķi. . .

— Tev vajadzēja viņiem iestāstīt, ka pats Lejnīeks pie tās lietas visvairāk vainīgs. . . ka viss noticis ar viņa ziņu! . . .

— Neturiet bailes, kungs. . . man te ar' vēl drusciņ ir! — Stieķis lepni pielīka pirkstu pie pieres. — Un kur vajadzīgs runāt, tur neesmu ar vārdiem slīms! Nebūtu algas pamazinātas, tad vēl. . . kā Lejnīeks atnāks, būs visa burzma kantorī. . . ātrāķi pie darba ne, kamēr „alles bezahlt. . .”

— Stieķi, tu esi malacis! Grieza līksmi uzsīta uz pleca. — Ir vērts, ka tevi iecēķu par padrečīķu! . . . Bet kad tikai viņi neatdzīest un noturas līdz beigām! . . . Izmaksā viņiem vēl, ja vajadzīgs. . .

— Neturiet bailes. . . man te ar' drusciņ ir. . . Kur vajadzīgs runāt, tur neesmu ar vārdiem slīms! . . . Visus cienāt, tas priekš kaķiem. . . tāda lieta nav! Piekurmē tikai tos klīedzēķus. . .

Tā viņi vēl par šo lietu kādu brīdi sarunājās. Dabūjis no Griezas labu dzeramnaudu un dažas pamācības, Stieķis atkal izlīda. — Hahaha, tie tik būs kumēdiņi ik velnu. . .

— Patiešām nesamaksājams tēviņš. . . nesamaksājams! — Grieza, viņu izvadījis, pie sevis nopriecājās. Viss tas notiek īstā laikā kā saukts! . . . Nu, Lejnieks var sev novēlēt laimes. . . Šodien arī abi vekseļi tiks viņam stādīti priekšā dēļ samaksas. Īstā brīdī. . . tas būs uztraucošs acumirklis! . . . Viņam uz to jāsaģatavojas. . .

Apmierinājies, viņš likās atkal pie darba, ko darīt bija daudz! Sudmalnieks jau labi sen projām un cits viņa vietā vēl nebija pieņemts. Pats Lejnieks nāca diezgan vēlu un ļoti maz pie kantoņa darbiem piedalījās. . . Liesma arī bija kā sajuku-se. . . viņa būtu vēl vairāk pietaupāma. Bet grāmatas vajadzēja turēt kārtībā. . . kas zin, kas vēl isākā laikā notiek. . . un labāki, ka tiesa tajās var dabūt skaidru pārskatu un var jo drīzāk taisīt savu spriedumu. . . Viņš tādēļ sevi netaupījās un iztika kā redzēdams. Cik nu vairs ilgi. . . varēs tad ierīkoties svabadāki. . .

*

*

*

No āra varēja sadzirdēt troksni un kņādu. . . Strādnieki bez darba pulkos sastājuši skaļi sarunājās, trokšņoja un bļautījās. . . riņķu zāģi dzedri čirkstēja un it kā izsamisuši sauca pēc palīga; viņš nelikās ne zinis! . . . Pēdīgi iesteidzās kantori meistars un plača uzraugs, uzbudināti tie paziņo-

ja notikušo un prasīja, ko tagad darīt. . . Viņš par šo citādi bīstamo vēsti ne drusku neuztraucās. Mierīgi viņš tiem atbildēja, lai tie ar dienas cilvēkiem tura lūkus tirus kā varēdami, kamēr nāk pats Lejnieks. . .

Ieradās Liesma, arī viņa bažīgi jautāja, ko tas viss nozīmē? . . . — Esi bērns, mierīga un bez rūpēm, — viņš atbildēja. . . — mēs nokārtosim to lietu bez tevis. . .

Viņš bija pret savu līgaviņu ļoti galants, līdzēja viņai noģērbties un pakāra tās drēbes. Tikai viņam bija žēl, ka viņas vaigi bāli un iekrituši. . . acis spulgoja tikpat kā drudzī. It īpaši tagad viņam iekrita acīs, ka viņa ļoti pārvērtusies uz sliktoto pusi. . . gluži no vaiga un miesām izkrituse. Gādīgi viņš to skūpstīja uz pieres. . . viņa sadrebējas. . .

Pētoši un asi viņš to uzlūkoja. — Kas tev kait, mīļais bērns?! . . . Vai tu esi slima? . . .

— Nē, nē nekas, nekas! — viņa lūkoja saņemties. — Man tikai drusku galva sāp un uznāca drebuļi. . . tas drīz pāries. . .

— Tu par daudz nomocies, Liesma! — viņš iesaucās. — Nāc labāk vienu stundu vēlāk un ej vienu agrāk. . . tie sasodītie putekļu darbi tevi beidzot vēl apēdīs! . . . Nē, tas tā vairs ilgāk nevar iet, es saku! . . . Šodien tev pēdējā diena kantorī. . .

Viņa saņēma pēdējos spēkus un izrādīdama, ka tai nekas nekait — pat smaidīja. Bet tie bija meli! . . . No viņa acumirkļa tai patiesībā nebija vairs

nevienu jautra acumirkļa, kur viņa no sirds būtu varējuse pasmaidīt. . . Kaislibas apmulsums nostājies, kāda tumša ēna un salta vēsma stājusēs starp viņu un viņas mīļāko. Viņa jau gan pacieta viņa skūpstus un apkampienus, bet it kā nedzīva. . . mehāniski. . . viņai vienalga, kas ar viņu notiek. . . Kas tas bija. . . kas ar viņu noticis? . . . Tai nebija vairs pašas gribas, neko tā pret viņu nespēja. . . pilnīgi nomākta, morāliski sadragāta. . .

Klusos brīžos to pārdomājot, viņu sagrauba šalkas. . . viņai bija bail. . . bailes no šī demoniskā vīrieša, kuŗš viņu kā kāds ļauns gars bija sagraubis savā varā. Labprāt viņa būtu no tā atraisījusēs, bēguse uz kādu svešu pasaules malu un tur no viņa paslēpusēs. . . bet viņa jau nevarēja vairs, sirds priekš viņa asiņojuse — saites viņu starpā vairs nebija pārraujamas. . . Un sirds tad viņai saņņaudzās un raustījās kā krampjos! Kad viņa varētu raudāt un atvieglot savu nospiesto sirdi asarām?! . . . Acis gan dedza kā ugunīs, bet asaru nebija vairs. . . viņa jau bija noziedzniece. . . Briesmīgi, briesmīgi! . . . Kaut viņa savu pavadēju nekad savā mūžā nebūtu redzējuse. . .

Pēdīgi arī Lejnieks iesteidzās kantorī. Viņš vēl nekā nejuta no draudošām briesmām. — Kas tur ir atgadījies fabrikā, Griežas kungs, ka ļaudis tā sastājušies pulkos un baros? — viņš jautāja.

Šis nevainīgais jautājums pārsteidza Griežu tā, ka tam bija jānodur acis un tas nesamanīja, ko atbildēt. . . — Es nezinu. . . tie laikam ietura mazpusdienu. . .

— Mēs nevaram pielaist garus atpūtas brīžus, kamēr Londonas kontrakts nav nostrādāts! — Lejnīks it kā drusciņ sapīcis iebilda. — Mums šinī ziņā būs ar strādniekiem jāvienojas... Tā lieta jau deg tikpat kā uz ugunīm...

Grieza vilcinādamies ķēra pēc cepures. — Iešu apklausīties, kas tur ir...

— Dariet to, mīļais direktor! Ceru, ka mēs ar saviem strādniekiem iztiksim... es jau arī neesmu bijis pret tiem slikts...

Slepus nosminēdams, Grieza devās pa durvīm laukā. — Tur ir tīrais posts, kad tādus kontraktus uzņemas, — Lejnīks nolikdams gardibeni sacīja. — Nevar vairs cilvēkiem ne novēlēt atpūtu... Nu, kā jums sviežas jaunkundze? Jums arī iznāk atpūtas maz!... Nu dabūsim jau drīzi klāt jaunus spēkus... varbūt vēl to pašu veco Sudmalnieku...

Liesmai pārgāja „švīks” pār kauliem... — Sudmalnieks nāks atpakaļ?!... Ā, tas man liels prieks! — viņa dzestri iesmējās... — Bet savus darbus es vēl nemaz neatronu par grūtiem...

Lejnīks noslēpumaini pasmaidīja. — Jā, jā jaunkundze, tagad zinu... Jūsu tēvs man stāstīja, ka arī Sudmalnieks piedāvājis jums savu sirdi un roku... ļoti nožēlojami, ka viņš dabūjis kurvīti. Bet ko lai dara! Ko mīlēt, kā Dievu pielūgt, to ik viens zin pats labāki!...

Liesma jocīgi viņu uzlūkoja. — Es patiešām nezinu, vai —

— Nē, jaunkundze, tagad zinu, ka viņš par-

daudz nopietni domājis! Toreiz man neienāca ne prātā, ka jūs tā vainīgā, ka viņš tāds nospiests... Viņš pēc jūsu saderināšanās bija pārvērties par visam cits cilvēks... Tikai nožēloju, ka mūsu starpā cēlušās pārprašanas un ka esmu izturējies pret viņu netaisni...

Liesma palika nemierīga. — Man ļoti žēl... viņam tā būtu bijuse jāatstāj...

— Nē, nē, — vaina bija vienīgi mana!... No Eberdinas kāds Džona Glovera uzdevums mūsu firmai bija nācis bez manas ziņas citu rokās. Es biju tik aplams, ka pie sevis vainu uzkrāvu viņam... Ērmota gan tā lieta bija, bet zaudējums, kas man tur cēlās, bija pieciešams... kā nu varēju tik aplami domāt, ka mans jaunības draugs būtu spējis mani apzagt?!... Būtu es ar viņu par to runājis, viss arī varbūt būtu izskaidrojies...

Džons Glovers... Eberdinā... Liesma dabūja tikpat kā ar āmuru pa pieri. — Jā, jā, tad varbūt viss būtu izskaidrojies...

Roka viņai drebēja, ka viņa vairs nevarēja spalvu noturēt. Bet Lejnīeks domās nogrimis, pa istabu soļodams, to neievēroja. — Nabaga zēns! — viņš iesaucās. — Vakar saņēmu no viņa vēstuli... viņš runā tik atklāti, tik vaļsirdīgi... man zūd par viņu pēdējās šaubas. Arī jūs un jūsu nākošo viņš silti iegādājās... novēl jums visu labu... Tikai jūsu tēvs vēl arvien negrib apmierināties... tas tā nedrīkst palikt! Katrā ziņā lūkošu jūs abus samierināt... jūs tad vārda pilnā ziņā varēsiet teikties laimīga!... Vai ne tā Liesma?...

Pienācis pie tās, viņš silti saķēra viņas roku.

Viņa labprāt to būtu atrāvuse, bet nejaudāja. Kā sastinguse viņa sēdēja, nedrīkstēdama pacelt acu, ka nebūtu ar viņu jāsaskatās. Nekad tai viņas noziegums nebija izlicies tik briesmīgs!... — Laimīga, — viņa nesaprotami nomurmināja... — jā, jā, es tā cerēju būt...

Arī viņš sāka pēdīgi ievērot viņas uzkrītošo izturēšanos. Te pie durvīm kāds piekļauvēja un nākošā acumirkli ieslidēja kantorī kāds pusmūža vīrietis, ļoti melnām ūsām, acīm un matiem un aktu mapī padusē. — Labdien!... Vai varu dabūt runāt ar fabrikas īpašnieku Lejnieka kungu?...

Lejnieks viņu neizprazdams uzlūkoja, viņš šo kungu tā no tālienes jau pazina. Tas bija kāds augļotāju advokāts, kas tikai nodarbojās ar vekseljiem un piedzīšanām. Ko šis cilvēks te meklēja... vai varbūt caur pārskatīšanos ir iemaldījies? — Tā mani sauc... ar ko man tas gods?...

— Esmu advokāts Zirnis un nāku pie jums savu klientu uzdevumā!...

Lejniekam palika tā ērmoti ap dūšu. — Savu klientu uzdevumā?!... Pricējies iepazīties... ar ko jums varu pakalpot?...

Grieza steidzīgi ieskrēja pa durvīm. — Principāla kungs, — te viņš pamanīja advokātu un palika klusu... — Ā, varbūt, ka traucēju... vēlāk...

— Mans direktors Grieza, advokāts Zirnis! — Lejnieks iepazīstināja.

— Ar to kungu esam jau pazīstami! — advokāts

attrauca. Viņš nolika mapi uz galda un rikojās gausi ar saviem cimdiem.

Iestājās brīdi klusums. — Jūs laikam piepījojiet advokāta kungs! — Lejnieks pētoši lūkodamies viņam vaigā, piedāvāja tam savu etviju.

Advokāts arī paņēma vienu. — Pateicos! — Kad Lejnieks bija pasniedzis uguni, viņš noprovēja pirms dūmu. Viņš nebūt nesteidzās un Lejnieks neziņā atrazdamies, stāvēja tikpat kā uz oglēm. — Jā, nu pie lietas! — Zirnis izņēma pēdīgi no savas mapes kādus papīrus. — Te kādam no maņiem klientiem ir ar jūsu vārda parakstu kādi notecējuši vekseli. . .

Lejnieka vaigs drusciņ sarāvās. — Uz mana vārda?! . . . Cik un par cik lielu summu. . .

Zirnis tajos ieskatījās. — Viens par piecdesmit tūkstoš rubļu un otrs atkal par piecdesmit tūkstoš. . .

— Simts tūkstoš rubļu! . . . Un kam pieder šie vekseli? . . .

— Kādam Eduardam Ceitemanim. . .

— Kungs, te būs maldīšanās! — Lejnieks nemierīgi iesaucās. . . — Es šādu vārdu nemaz nepazīstu. . . Hahaha. . . Vai jums arī šis vārds nenāk priekšā gluži svešs, Griežas kungs. . .

Grieza paraustīja plecus un advokāts gudri pasmējās. — Tirgotāja kungs aizmirst, ka uzticamu firmu vekseli iet tikpat no roku rokas, kā skaidra nauda! Bet ja firmai nav laba uzticība, un vekseli tāļāk vairs neviens negrib, tad pēdējais pircējs pieturas pie uzrakstītāja un liekās izmaksāties. Še laikam būs tamlīdzīga lieta. . .

Lejnieka piere savilkās dziļās grumbās un viņa bārzda ietricējās. — Nepiemirstaties, kungs!... Vēl nevienam nav iemesla par Lejnieka firmu šaubīties!...

Zirnis mierīgi paraustīja plecus. — Man vēl jo patīkamāki... Pie lietas!... Pārbaudiet, vai jūsu paraksti pareizi...

Viņš rādīja Lejniekam vienu vekseli... fabrikas kungs palika slābans... tas bija tiešām viņa paraksts. — Tas ir tas pats vekselis, ko es devu jums, Griezas kungs... jā, tas pats. Vai tiem vīriem — vai jums nav vairs pret mani uzticība?...

Grieza kodīja lūpas... viņa vaigs bija ciets kā no akmeņa. — Man ir ļoti žēl, Lejnieka kungs... negribu jūs vairs ilgāk maldināt... Tas ir tas pats...

— Tā, tā, — Lejnieks nošķucis atbildēja... — Ir jau mana paša vaina... man nevajadzēja jums tik daudz uzticēties...

— Tā tad paraksts ir īsts! — Zirnis veikala balsī atgādināja. — Lūdzu pārliecināties par otru vekseli...

Ilgu laiku Lejnieks palika kā no mākoņiem izkritis, tad viņam acis savādi iezibējās. — Kas tas?! Vekselis, ko izrakstīju savam sievas tēvam... Kur jūs to ņēmāt, man kungs!... Sakiet, kur jūs to ņēmāt!...

Uztraukts viņš Zirnim uzmācās. — Pie lietas, pie lietas, mans kungs!... Pārbaudat savu parakstu...

— Tā ir negēlība, tā ir viltība, tā ir sazvērēšanās!... Es esmu kritis blēžiem par upuri... kur jūs to ņēmat, es prasu!...

Ja Zirnis nebūtu izvairījies, viņš tam būtu izrāvis papīri no rokām. Tas tīri sabijās. — Lūdzu, lūdzu, mans kungs!... Vēl jūs neesat samaksājuši. — Sašutis Lejnieks soļoja pa kantori allaž uzmezdam Griezam nāvīgus skatienus... Liesma rokas laužidama tuvojās savam līgavainim... Ko es dzirdu... Ko es dzirdu... briesmīgi...

Grieza viņu stingri uzlūkoja, lai tā cieš klusu. — Esi mierīga, bērns... tā nav tava darīšana...

Bet te jau Lejniekam atkal jauns pārsteigums, jo strādnieki, atstājuši darbu, gŗuva kantori. Turēdami rokā ar zāģu skaidām apputējušas cepures, tie drūzmējās ap durvīm. Lejnieks viņus neizprazdam uzlūkoja. Viņi sāka ko runāt, bet labprāt neviens negribēja uzstāties un cits caur citu stostīja — cienīgs lielskungs... mēs nākam runāt... tā tas nevar iet... nē, tā tas nevar — mums vajag savu...

— Pie joda, īsi un skaidri! — fabrikas kungs tiem sašutis uzbrēca... — Ko jums vajag?!...

Nu arī tie runātāji palika nedroši un viens otru bikstīja. — Runā tu... ej priekšā... izteic tu...

Lejnieks pagriezās uz Griezu. — Vai jums varbūt zināms, ko viņi vēlas?...

Grieza dzestri pasmējās... — To jau gribēju jums pirmīt sacīt... tie ļaudis negrib vairs strādāt...

— Jā, jā mēs negribam vairs... — balsis atkal drošāki pacēlās... — mēs neesam uz miera...

Lejnieks it labi noprata situāciju... viņam vajadzēja to pārvārdīt tikai mierīgā garā. — Jūs negribiet strādāt? — tas brīnīdamies jautāja. — Kādēļ tad, mīlie ļautiņi?...

— Cienīgs kungs, tas priekš kaķiem! — Stieķis pēdīgi stājās priekšā. — Tādu smagu darbu mēs nevaram bez untlīgu mazpusdienu un palaunadzi strādāt, ja!...

— Tā tas arvien nebūs, mīlie ļautiņi... tikai kamēr šos ozolu kokus nogriezīsim... Vai tas jums būtu labāki, ka es tagad saņemtu cilvēku vairāk, nekā man vēlāk vajadzīgs?... Jūsu atpūtas brīži jums tiks dubulti atlīdzināti...

Spole neticīgi iesmējās... — Jūs gan mums soļiet, kungs... bet nākošu cālūngu varbūt atkal būs mazāk...

— Pasarg' Dievs, kas jums iekrīt prātā! — Lejnieks aizskarts iesaucās. — Vai es to kādreiz esmu darījis...

— Āa, — Spole viņu vēl arvien ar neticīgiem smaidiem uzlūkoja... jūs gan nezini... Mums tagad piecimarki par dienu mazāk...

— Jā, kas, caur ko?! — Lejnieks atkal pārsteigts uzlūkoja ļaudis un direktoru. — To es dzirdu pirmo reiz... Vai tas taisnība, Griezas kungs?

Grieza paraustīja kamiešus. — Lūdzu, paskatīties grāmatās...

— Es no tam nekā nezinu, — Lejnieks viegli

aiz dusmām trīsēja, ... — jūs man izskaidrosiet tuvāk, mēs runāsim... Ja tas tā, tad te ir notikuse pārprašana, ļautiņi! Bet viss, kas jums atrauts, tiks atkal izmaksāts... negribu no jums paturēt ne kapeikas... Ejat itin mierīgi pie sava darba...

Strādnieki palika jau liksmi... viņu kungs jau tādas lietas nemaz negribēja. — Paldievs, cienīgs kungs, paldievs, tie cits caur citu iesaucās... — es jau tūlīt teicu... kungs jau ir labs...

Stieķis palika nemierīgs. — Tas priekš kaķiem... kas mums atdos to naudu, ar kuŗu tas smilšu zaķis aizlaidās lapās?!

— Kas tā ir par naudu? — Lejnieks viņu cieti uzlūkoja.

— Are, tā ir tā, tā — Spole mēģināja paskaidrot — direktora kungs jau zinās...

Jautājoši Lejnieks pagriezās uz Griezu... — Nu?!...

Par direktora vaigu pārlidoja ironisks smaids. — Jūs esat to aizmirsuši... atceraties jel savu dzimšanas dienu! Jūs tad ierīkojāt kādu sevišķu kasi un likāt tajā iemaksāt šiem ļautiņiem savas sūri grūti pelnītās kapeikas. Bet jūsu sirds draugs likās ievēlēties šinī kasē par priekšnieku un beidzot no mums aiziedams to paņēma sev līdzī... atstājis tukšu... Hahaha... kur jūs ņemsiet pasaulē eņģeļus un šis cilvēks to prot! Tāpat kā ar Džona Gloveru uzdevumu...

Liesma sakampuse galvu, stīvi Griezu uzlūkoja... — Tu melo, tu melo, — viņa gribēja iesauk-

ties, bet mēle neklausīja un kakls kā sažņaugts. Lūpas kodīdams, Lejnieks pārdomāja, kā šo nepatikamo gadījumu izlabot... ak, jā, jā, pasaule, pasaule... — Labi, — viņš beidzot sacīja, — jums nebūs ciest šo zaudējumu!... Cik liela bija tā naudas summa?...

— Mēs jau nezinām... viņa rokās jau bija visa tā nauda un rēķinumi... Kādi tūkstoši trīs jau gan varēja būt...

— Labi... atlīdzināšu jums tos, — ejiet pie sava darba!

Strādniekos valdīja tagad priecīgs uztraukums... viņi taču visu panākuši ko gribējuši. — Paldievs cienīgs kungs, paldievs... iesim pie darba iesim...

Te Stieķis piepeši nostājās Lejnieka priekšā. — Tas priekš kaķiem, kungs... miglu mums acīs nelaidisiet!... Kas darīšana, darīšana... kā direktors bez jūsu ziņas var nosist cenu, un šodien jūs mums soliet un rītā nemaksājat, jā, — biedri, neiesim ātrāk pie darba, kamēr mums aizmaksā, jā!...

Tie tūdaļ arī palika šaubīgi... — Jā, jā, neiesim ātrāki, kamēr mums aizmaksā...

— Kā?! — Lejnieks aizskārts iesaucās. — Jūs par mani šaubāties?... Vai laikam man savi vārdi būs jāapliecina jums caur rakstu...

— Vai rakstiet vai nerakstiet, kungs, tas priekš kaķiem! — Stieķis nīrgājās... — Izmaksājat mums naudu, tad mēs strādāsim, jā!... Špicbuku būšana negēld...

— Koo? — Lejnieks no dusmām trīcēja. . . — Ko tu teici?!

— Es teicu, ka jūsu raksts priekš kaķiem. . .

— Direktora kungs, izdodiet šim cilvēkam ap-rēķinu. . . jūs esat no mana darba atlaists. . .

— Ēe — Stieķis nekaunīgi lūkojās viņam acīs, — tas viss priekš kaķiem! . . . Mēs visi iesim. . . pigori negēld! . . . Ēe puiši, ko tikdaudz činkstēt. . . ies uz krogu un taisīs blau! . . . Gan kungi mūs uzmeklēs, ja viņiem būs vajadzība. . . aiziet mūsēji. . .

— Aiziet mūsēji, aiziet, — arvien vairāk balsis pacēlās un tie, kas vēl šaubījās, likās līdzī aizrau-ties. — Tas ir labi, Stieķi brālīt. . . tu noturi kan-ti! Ies iedzert, jā. . . var jau arī kādu dienu at-pūsties. . . — Aiziet mūsēji, aiziet. . .

Neticēdams savām acīm, Lejnieks stāvēja tikpat kā akmens sastindzis. . . trokšņodami tie gruva pa durvīm laukā un pēdīgi kantoris bija tukšs. Tikai pēdīgi viņš atjēdzās, kad pamanīja, Zirni, kuŗš it kā nobijies pie galda piespiedies stāvēja. — Jūs esat iegādījušies sliktā reizā, advokāta kungs. . .

— Jā. . . kā redzu, tad pie jums notiek dīvainas lietas!

Lejnieka vaigos parādījās sārtums, viņš rūgti iesmējās. — Mani kolēģi, citi fabrikanti šādā ga-dījumā aizdzītu savus strādniekus pie rata. . . es gan to nedarišu! Ko šie nabaga ļaudis lai bez mai-zes iesāk!? Šie muļķi sakūdi. . . tā ir tā lielākā negēlība. . . es saku nav vairs nekrietnāka dar-

ba!... Bet šoreiz es lietu izmeklēšu... smalki izmeklēšu... es domāju, ka vainīgais nebūs tāju jāmeklē...

Pēdējos vārdus viņš dedzīgi iesaucās un uzmeta Griezam nicinošu skatienu. — Pie lietas, mans kungs, — advokāts ieminējās, — vai gribiet savus vekseļus samaksāt?...

— Ak tā, jā! Es šos vekseļus atzīstu par saviem... Bet es gribētu ar vekseļu īpašniekiem vienoties uz īsa termiņa...

— Vekseļu īpašniekiem te vairs nav daļa, — Zirnis sausi atbildēja. — Man ir pilnvara, naudu no jums iekasēt...

— Kungs!... Iztiksim cilvēcīgi! Dodu jums savu goda vārdu, ka mani veikali plaukst... atrošas drošā un labā stāvoklī! Tikai šīnī brīdī neesmu uz maksājumiem sagatavojies... man var celties nepatikšanas un zaudējumi. Prasiet no manis savu klientu labā summas, bet pārmainīsim šos vekseļus pret jauniem uz īsa termiņa... Tikai uz īsa termiņa...

— Pie lietas, mans kungs! Es jums dodu padomu ar maksāšanu netiepties. Daru jūs uzmanīgu, ka mans uzdevums nesamaksāšanas gadījumā vekseļus protestēt. Ko tas nozīmē, to jūs zināsiet...

— Hahaha! — Lejnieks satricināts iesmējās. Mūžu dzīvo, mūžu mācies!... Vakar viņš vēl nezināja, ka viņu šodien sagaida tāds rīts. Šis cilvēks viņu negodīgi pārdevis. Taisnā ceļā viņa pre-

tinieki tam nevarēja piekļūt... ar viltību, slepeni, hahaha... — Labi, — es maksāšu...

— Bet lūdzu šodien līdz pulksten četriem pie manis... vēlāk lietu nodošu notāram. Te lūdzu mana adrese...

Viņš pasniedza Lejniekam karti, kuŗu pēdējais saķēra pa pirkstu galiem... — Labi, es samaksāšu, bet tā ir glēvulība, nekrietnība... Aizbildināt... mans laiks ir nauda...

Viņš drāzās pa durvīm laukā... kantorī kādu brīdi iestājās nospiedošs klusums. Zirnis bija savu pienākumu izpildījis un nokārtoja atkal savus papirus. Liesma žēlām acīm noskatījās Lejniekam pakaļ... tai pašai bija kauns no sevis un sirds vairs nemaz vietā. Turpretim Grieza apmierināts sniedza Zirnim roku. — Pateicos jums, advokāta kungs! Jūs uzstājāties kā pienākas... ar honorāru netiks skopots. Tikai taisiet drīzi un ātri, ka viņš netiek vairs virs ūdeņa... nedabū elpu. Nekādu žēlastību, vai dzirdiet!...

— Es daru, kā mani klienti vēlas, — tas pasmaidīja. — Tā tad pie lietas... protestēt un īsā laikā caur tiesu piedzīt. Uz redzēšanos tad, Griezas kungs, novēlu jums laimes. Kā rādās tad jūs caur šo operāciju taisīsiet tīri labu veikalu...

Viņš atvadījās un aizgāja un Liesma ar Griezu tagad palika vieni. — Teic, necilvēks, teic, — viņa izmisuse lauzīja rokas, — teic, ko tas viss lai nozīmē?...

Grieza viņu kaislīgi uzlūkoja. — Tu to nenoproti, mana sirds?!... Mums jauna dzīve sāk-

sies... tāda, kādu tu to pelni!... Tagad es esmu tas vīrs un man ir tā nauda...

Velnišķīgu smaidu viņš piesita sev pie krūšu kabatas.

— Un kas notiks ar Lejnieku... ar viņa piederīgiem?...

— Tiem jāiet bojā!...

Liesma saduga un sakampa galvu. — Ā... — beidzot it kā apspiests izbairu kļiedziens pārvēlās pār viņas lūpām.

— Tu par to uztraucies, Liesma?!... Lūkojies dabā... tas viņas likums, ka vārguļiem jāiet bojā...

Viņš gribēja to apkampt un viņu apmierināt, bet tā no viņa izvairījās. Viņi viens otram tik tuvu un tomēr stāvēja pretim kā ienaidnieki. — Briesmīgi, briesmīgi... neaiztiec manis...

Griežas piere savilkās dziļās grumbās par tādu viņas izturēšanos. Ko viņa gan domāja ar to sacīt? Bet te arī viņi patlaban tika pārtraukti... Lejnieka kundze aizelsuse iesteidzās kantorī... — Vai Atis... kur viņš... tas nevar būt! — viņa steidzīgi saraustītos teikumos stomījās. — Jūs Griežas kungs... ā, nu es dabūšu skaidrību... fabrika stāv, bet tā nevar būt taisnība... Atim stāvot bankrots priekš durvīm... Tā nevar būt taisnība, es tam neticu...

Grieza paraustīja kamiešus... velti kundzes izmisušie skatieni meklēja pie viņa apmierināšanu. — Tu nabadzīte, — Liesma skaņā balsi iesaucās... — kaut jele tev būtu taisnība...

Nabaga sieva nobāla un atspiedās uz krēsla margām... tad tiešām. — Un es nekā no tam nemanīju... dzīvoju līdz pēdējai stundai plaši un lielkundzīgi... Ak, mans nabaga Atis...

*

*

*

Grieza aizskārts soļoja pa kantori. Viņš jau sen zināja, ka visam tam sekos tamlīdzīgi skati, tomēr sievu asaras un gaudas tāda savāda lieta... tas viņu vai neizgāza iz lomas. — Nu, nu, nevaimanājiet jele tik nelabi, kundze! — viņš īdzīgi iesaucās. — Priekš jums jau tā lieta vēl tik traka nemaz nav!... Jums taču draugi arī vēl ir... varbūt ka tie par jums gādās...

— Tad jūs domājiet, ka viņu vēl iespējams glābt?! — Milda atplaukuse iesaucās. — Jūs viņam palīdzēsiet, jā... jau dažu labu reizi viņam izpalīdzējuši. Ak, es jūs ceļos lūdzu, glābiet viņu arī šoreiz no nelaimes un kauna... visu mūžu būšu jums par to pateicīga!... Jā, jūs to darīsiet! Jau tādēļ vien, ka nāksiet drīzi radnieciskās saitēs ar mums... Mijā māsīc, runā tu taču arī kādu vārdu... Līdziet jel mums, palīdziet...

Kā mazs bērns viņa tagad raudzīja glausties pie Liesmas krūts, bet tā vairījās no viņas nost... viņa nevarēja paciest, ka šis nevainīgais eņģelis viņai vēl piedužas. Asaru pilnām acīm viņa uzlūkoja Griezu... viņa varēja atkal raudāt... — Vai tu vari vienaldzīgi uz klausīties šos vārdus? Vai tu gribi mani nokaut... gribi lai es aiz sirds pārmetumiem beidzos?! Es atsakos no visa spožu-

ma... pietikšu ar sausu maizi būdiņā... Es tavas kājas noskūpstīšu, tevi pielūgšu... atlaid viņu brīvu...

Griežas krūtīs arī kas pamodās, bet tikai uz īsu laiku. Viņš pats saskaitās par savu vājību un viņa acis ļauni uzliesmoja. — Esi mierā nekaukuro... tu pate nezini, ko tu no manis lūdz!... Tā bija sūra ciņa un laupīja man dažu labu nakti miegu... es to nedarišu...

Izbijusies Milda atsprāga soli atpakaļ un viņu stīvi uzlūkoja. — Nedarīsiet...

— Es to nedarišu! Tas nav vīrs, kas saviem darbiem virsū spļauj un no tiem atkāpjas... Par velti jūsu asaras un gaudas kundze, uz mani neliekat nekādas cerības...

— Cilvēks! — Liesma žņaudzīdama rokas drebēja. — Vai tev vairs nekas nav svēts un dārgs, vai tavās krūtīs izdzisuse pēdējā cilvēcijas dzirkstele?!... Iegādājies, ka arī tevi reiz nespēcīgu māte lolojuse, iegādājies savas šūplā dziesmas, viņas sāpes un asaras tevis dēļ un parādi žēlastību...

Dobji viņas vārdi noskanēja tukšajās telpās un Grieza satricināts iesmējās. — Muļķības, ar tādām sprediķiem tāļu netiek! Lejniet manā vietā darītu to pašu... viņš tikai prot izrādīt nevainīgu seju. Esi mierā, bērns un nejaucies manās darīšanās... Jūsu vīru es nevaru žēlot, kundze... jūs lūdzat priekš necienīga...

Sāpīgi un neizprazdama Milda viņu uzlūkoja.

— Jūs esat vientiesīga kundze... jūs esat tais

cerībās, ka viņš tikai jūs mīl un pielūdz?! Kur palika viņa bagātība, jūsu pūra nauda... veikali ziedēja un ieņēmumi bija milzīgi! Jums bija sāncenses... jūs to nezinājat... bet tās maksāja lielu naudu...

It kā no odzes dzelta, mazā kundze sarāvās un salējās kājās. — Meli, meli, es tam neticu! Kur ir pierādījumi?...

Grieza iesmējās. — Jūs prasiet pierādījumus... tādās delikātās lietās iztiek bez lieciniekiem... Cik esmu nomanījis, tad viena no jūsu laimīgajām sāncensēm ir dziedātāja, te šini vēstulītē kvitēta kāda mazāka summiņa. Tā bija iemaldijusēs starp veikala korespondencēm. Še jums ir jauks piemērs par sava vīra uzticību... vai arī manis dēļ domājiet, kā gribiet!... Gan dažreiz rozēs sēj, bet dadžus pļauj, hahaha...

Drudzainā uzbudinājumā kundze sagraba vēstuli savā rokā... burti lidoja viņai priekš acīm. Un beidzot, it kā dabūjuse āmura spērienu pa pieri, viņa saduga un rokas līdz ar ļauno papīri bezspēcīgi noslīdēja uz leju. Viņa zināja diezgan... dziedātāja... tiešām tā, kā viņa tika biedināta... viņai trīcēja visi locekļi...

Un tomēr viņa negribēja šai ļaunajai vēstij ticēt... izsamisušas viņas acis raudzījās uz māsīcu. Ar šo nelaimīgo skatienu pietika, padarīt Liesmu ārprātīgu. Kā sakaitināta fūrija viņa saņēmusē dūres viņam uzmācās. — Tu viņu nokauj, bet vai vari pazvērēt?... Nē, nē, tavi zvērausti ir viltīgi... es tevi pazīstu! Atlaid tu viņu brīvu, necilvēks... ņem savus vārdus atpakaļ... Ak, es te

vi nicinu. . . mūsu saites ir sarautas. . . tu esi priekš manis miris. . .

Nāvīgi viņi viens otru uzlūkoja, kā divi asins ienaidnieki, kaislības ugunis šķīla no acīm un enerģija vaigā gribēja viena otru notriekt un iznīcināt. Tā bija morāliska cīņa, — tad viņas spēki sāka gurt, tā apzinājās no viņa savu atkarību. Cik neomulīgi viņa acis spīdēja, it kā plēsīgam zvēram, kuŗš nākošā acumirkli gāžas uz sava laupījuma, jau viņš to bija sagrābis aiz rokas, tā sastinga. — Tā, mans eņģelīt, — viņš dusmās šņāca, — to tu patiešām vēlies! Vai tu arī zini, ko tu runā. . . kad es tevi ņemtu pie vārda. To es nedarišu, bet kas nav ar mani, tas ir pret mani! Sargies tu iemaisīties manās darīšanās. . . viņu es neatlaidīšu un tevi arī ne, mans bērns! . . . Vai man ir taisnība vai netaisnība, to lai tā kundze pate izšķir. . . bet sargies tu man atkārtot tās mokas, kuŗas jau tevis dēļ esmu cietis! . . . Mūsu laimei vairs nekas nestāv ceļā, jeb es tevi nožņaugšu un mēs iesim abi ellē! . . . To es tev zvēru, mans bērns. . .

Aizsviedis viņu sāņus, tas paķēra cepuri un drāzās laukā, durvis sparīgi aiz sevis aizcirdams. Kā sasaluse viņa palika stāvam, nekustēdamās, bez dzīvības, viņas prāti vairs nespēja domāt. Ā, jā, jā, nu viņai atvērās acis. . . bet viss jau par vēlu. Līdz nāvei izmisuse, tā aizstreipuloja sāņus, nolādēta tā stunda, kuŗā viņa dzimuse. . .

Smagi elpodama, viņa nolūkojās uz zemi, bezspēcīgi pie sienas atspiedusēs. . . ka viņa vēl stāvēja uz savām kājām, to viņa nezināja! . . .

Beidzot viņa sāka klausīties un ievērot savu ap-

kārtņi. Krusttēvs arī ieradies un raudulīgā balsī mierināja savu meitu. — Apmierinies mīļais bērns, apmierinies... Dievs ir mūs piemeklējis...

— Briesmīgi tēt, briesmīgi, — Milda kunkstēja. — Viņam bijis sakars ar citu... kādēļ jūs man toreiz to slēpāt... mani norunājāt...

— Mans, balodīt, vai tad viņam šis blēžu stīķis viens!... Visu manu labumu man vajadzēja viņa riklē sagrūst... ak, tu Dieva sodība... Nāc nelaimīgais balodīt, nāc iesim mājās... vai tad nu Dievs mūs gluži būs atstājis...

Te pašulaik Lejnīeks bāls un uztraukts atsteidzās atpakaļ. — Tu še?! — viņš cieši uzlūkoja savu sievu. — Ko tu te meklē... jeb tev no manis kas vajadzīgs?...

Drebēdama, žēlām acīm viņa to uzlūkoja. — Ati... es tev piedodu visu... teic tikai vienu vārdu... ka mani vēl mīli...

— Sieva, tu mani padarīsi ārprātīgu! — tas iekaitināts iesaucās. — Kad uguns jūmtā, tad nepiederis plāpāt par mīlestību... Ej, mīļā, mājās, lūdzama!... Bet uz pusdienu mani negaidi... man daudz darišanu...

Aizskārts viņš jņoja ātriem soļiem pa kantori. Milda iešņukstējās.

— Tev nav sirds...

— Nāc, manu meitiņ, nāc, — tēvs viņu ar rokām saturēja... — es jau tevi ņemu atpakaļ!... Kamēr jau manas acis būs platas, es par tevi arī gādāšu...

— Ā, jūs arī, sirmgalvi, — Lejnieks viņu asi uzlūkoja, — jūs visi pret mani! Vai arī zināt, ko savā ārprātībā esat izdarījuši?!... Kaunēties jums vajadzēja...

— Jūs mani kaunināsi, jūs! — vecais Gaišņš pikti nospļāvās. — Visu manu nabadzību esat izkrāpuši un izputinājuši... kaunēties jums pašiem vajadzētu, švindlers tāds!... Ka jūs pār manu sliksni vairs savu kāju nespertu...

— Hahaha! — Lejnieks sizdams sev ar dūri pa pieri spilgti iesmējās... — Es nelga, es nelga... varēju tik dziļi ielaisties ar blēžiem un muļķiem...

— Viņš jau nav cilvēks, — Milda žēli iekunkstējās... — viņam nav sirds...

— Nāc, manu meitiņ, nāc, mans nelaimīgais balodīt! — vecis viņu glaudīja. — Nāc iesim... tas debess tēvs par mums vēl gādās...

*

*

*

Drīz viņš ar raudošo Mildu bija nozudis aiz durvīm. Lejnieks soļoja vēl kādu brīdi pa kantori, tad viņš pamanīja Liesmu. — Redziet, kā nu man iet, jaunkundze! — tas drūmi iesmējās. — Viņi mani nospieda... Viss, ko esmu cēlis, pie kā strādājis, viss sadrūp drupu kaudzē... es topu nostādīts par vēja grābekli, par ekstrāvagantu, par blēdi!... Tas man ļoti sāp!... Es gribēju pierādīt, kas tirgoņa īstais uzdevums, to tie nelgas nevarēja paciest. Viņi izlietoja visu pret mani, arī šo bezgodīgo līdzekli...

Neapraktāms žēlums plosījās Liesmas krūtīs,

šo sagrauzto vīru aplūkojot. Viņa jau gribēja mesties priekš tā ceļos, atklāt savu vainu un lūgties piedošanu. . . atvieglināt mazākais savu sirdi, bet viņas locekļi bija kā sasaluši un rikle kā sažņaugta. Viņa netika ne no vietas. . . ak, kaut jele tā viņam kādu vārdiņu varētu sacīt par apmierināšanu. . .

— Es nebiju diezgan možs, tas bija tas! — viņš notriekts turpināja. — Es nedomāju, ka man no tās puses varētu piekļūt, es domāju, ka uzticos cilvēkam, bet uzticējos blēdim. Kas to būtu domājis, ka mans direktors būtu manu ienaidnieku ierocis. . . Vai man viņa bija vajadzīgs. . . es dotu nezīn cik, ja tas nebūtu noticis. . .

Izgrūzdams smagu nopūtu, viņš atslidēja krēslā un atspieda galvu drūmi uz rokām. Iestājās nopiedošs klusums, Liesmai likās it kā ka tā būtu sadzirdējuse izsamisušu čukstēšanu: „beigts, viss beigts!” . . . Kāds nāca pa durvīm. . . viņas tēvs. . . It kā tā spoku būtu ieraudzījuse, viņai nostāja sirds pukstēt. . . cik bēdīgs un drūms viņa vaigs. Viņa aizklāja vaigu ar rokām. . . kauns, kauns. . . viņa jau noziedzniece. . .

— Diezin, kā nu manam nabaga kungam klāsies, — vecis noskumis dudināja, — visi iet un runā kā uzkurti. . . Mīļais kungs! . . .

Bažīgām acīm viņš Lejnieku uzlūkoja. . . tas pacēla galvu. — Ko tu gribi, veci? . . .

— Vai tā taisnība, kungs, ko es dzirdu?! Par jums runā briesmu lietas. . . saka, ka jūsu fabrika esot pagalam. . .

Lejnieks rūgti iesmējās. — Ko tas tev nu līdz, ja tu to zini. . .

Vecā, sirmā galva iedrebējās. — Vai tas var būt. . . vai mums būs jāzaudē savs labais kungs?! . . . Vai nekāda cerība vairs. . . palīdzība. . .

— Jā, jā — mani skauģi un pretinieki var tagad gaviļēt. . . esmu kritis tumšu tēviņu nagos. . . Par mani izplatītas melu ziņas. . . neviens cilvēks negrib vairs ar mani ielaisties. . . uz biržu par manu vārdu smejas! . . . Mani draugi mani apzaguši, mani uzticamie mani samaitājuši, pat mani radi uzstājas pret mani! . . . Esmu tagad gluži viens. . .

— Ak, tu nepateicīgā pasaule! — Gaisiņš aizrauts iesaucās. — Un katrs var atsaukties, ka tikai labu no jums baudījis. . .

— Pasaule, hahaha, tu saki pasaule! . . . Viņa grib, ka to ar kājām min. . .

Sāpīgi vecis lūkojās uz savu kungu. — Jums man nav jāsaka. . . es zinu. . . tas blēdis ir pie jūsu nelaiemes vainīgs! Kādēļ jūs, mīļais kungs, neklausījāt, kad mēs strādnieki jūs lūdzām: dzeniet viņu pie rata! Nebija labi, kungs, nebija. . . jūs zīdījāt čūsku azotē. . .

Lejnieks sērīgi nogrozīja galvu. — Mani strādnieki, mani strādnieki! Vai tad jūs, kas mani saucāt par labo kungu, esat labāki? Vai esmu jums ko skaudis vai riebis? Esmu nenogurstoši pūlējies, esmu vienmēr lūkojis, ka mani kumosī tiktu ar jums taisnīgi dalīti un jūs man par to atlīdzināt. . . jūs man par to visu atmaksājiet. . .

Gaisiņš nošļuka, pārmetums jau arī bija pel-

nīts. — Jā, — mēs strādnieku cilvēki esam gan daždien lieli muļķi. . . mēs paši nezinām, ko mēs darām! . . . Es runāju, kas taisnība un mani piedauzīja. . .

— Fabrika apstājās caur jums strādāt, es zaudēju savus kontraktus, es zaudēju savu kreditu, es zaudēju visu, visu! . . . Ak vai! . . . es diezin ko dotu, ja tas nebūtu noticis. . . Nē, — mans liktenis izšķīries. . . esmu pazudis. . .

Drūmi viņa galva noslīga atkal uz roku, iestājās brīdi dziļš klusums. — Kungs, tā nerunājat! — Gaisiņš pēdīgi iesaucās. — Vai jūs vairs neticat Dievam debesīs?! Vai jūs domājat, ka tādas pārbaudīšanas notiek bez viņa ziņas un prāta? . . . Vai jums vairs nav ticības? . . .

Lejnieks viņu savādi uzlūkoja. — Es ticēju lieliem darbiem un ideāliem, es ticēju, ka labs uzvar ļaunu. . . es ticēju draugiem un paļāvos uz cilvēkiem! Līdz pēdējam brīdim mana ticība bija stipra kā klints. . . tagad viņa šķobījās. Vai tu arī zini, kas tas ir, veci, kad viss tas, kuŗu esi ziedojis: savu mantu, savus spēkus, savu sirdi un jūtas. . . ka tas viss sakrīt drupās, ka par tavu labo nodomu smejas un tu tur nekā nevari darīt, it nekā. . . Vai tu zini, kas tas ir, kad esi no visiem atstāts un visu zaudējis? . . .

— Bet viens jūs vēl nav atstājis, un to jūs esat aizmirsuši! . . . Jūs mazticīgie. . . Vai tikai tad vien mākat pasaulē dzīvot, kad esat lieli un bagāti. . . grūtās dienās jūs vairs nemākat uz Dievu pajauties! . . . Vai tādēļ, ka viņš jūs pārbaudījis, jūs negribat vairs roku celt. . .

Lejnieks it kā atjēdzies lūkojās mēmi uz zemi. . .
rādījās it kā šie vienkāršie vārdi atstāja viņa dvēselē dziļu iespaidu. — Mīlais kungs, lūdzami neizsamistiet, — vecais strauji turpināja. — Es iedzeru gan savu šnabi. . . bet tikdaudz es zinu: paļaujaties uz Dievu un galvu uz augšu. . . tad iet viss labi. . .

Fabrikas kungs pacēlās no krēsla un satvēra sirsniņi viņa roku. — Veci, veci. . . tavi vārdi man gāja pie sirds! . . . Kā es varēju tā izsamist un zaudēt savu pārliecību, itin kā kad nauda būtu bijuse mana dzīvība un es tas naudas maks. . . Nāc pie manas krūts, tu vecais draugs. . . tu jau vēl esi vienīgais, kas man līdzī jūt. . .

Kungs un strādnieks apkampās. . . — Galvu uz augšu, galvu uz augšu, — vecis iekustināts sacīja, — klausiet mani, mīlais kungs, dariet vēl kas jūsu spēkos. Tam ticīgam Dievs palīdz. . . varbūt ka arī jums viņš pašķir par labu. . .

— Jā, jā galvu uz augšu, tev taisnība. . . galvu uz augšu un cīņu līdz pēdējam! . . . Maniem skauģiem nebūs gaviļēt! . . . Vēl šodien došos uz Angliju un griezišos pie saviem veikala draugiem. . . Es tur pārliecināšos, vai Lejnieka vārds vēl ko nozīmē! . . . Un kad man laimīgi izdosies, kad būšu savu muguru nodrošinājis, būšu ieguvis biedrus un ieročus, tad iešu no jauna cīņā. Es viņus arī neželošu, viņi kritīs viens pēc otra. Es netaupīšu neviena, kas noziedzās pret sviedru lāsēm, pret vispārīgo taisnību un meklē baudījumus uz citu vaimanām un nopūtām! Un vai tiem, kad es palikšu uzvarētājs! . . .

Apgarībā viņa acis liesmoja un it kā zvērēdams, tas pacēla rokas uz debesīm. — Žēlastību, žēlastību! — Liesma pēkšņi nokrita priekš viņa ceļos. . . — Žēlojiet mani, es jūs lūdzos. . .

Viņas nedabīgais, spilgtais kliedziens tos pārsteidza un izbidēja. — Liesma, es jūs nesaprotu! — Lejnieks sajucis iesaucās. . . — Par ko lai jūs žēloju. . . uzceļaties. . .

Viņš gribēja to saķert aiz rokas, bet viņa izvairījās. — Nē, nē, neaiztieciet to, neesmu cienīga, ka mani uzskatiet. . . Es nekrietnā esmu jūs apzagušes un aplaupījuse. . .

Lejnieks izbijies atlēcās soli atpakaļ, it kā negribēdams savām ausīm ticēt un vecais Gaisiņš palika kā apžilbis. — Ā — tad tiešām man bija to pieredzēt! — viņš pēdīgi atjēdzies, aizrautu balsi iesaucās. — Kauns, kauns. . . man tas jāpiedzīvo. . . ak, kaut es labāk būtu miris. . .

— Tēt, nepazudiniet mani. . . ļaujiet man apkampt jūs ceļus un skūpstīt jūs rokas. Vai man, vai. . . sirds aprakta. . . es viņu nolādu, nolādu. . . viņš mani paveda, vai man. . .

Viņa gribēja aizmigt sava tēva ceļus, bet tas viņu no sevis atgrūda. — Nost no manis, nekrietnā, jeb es tevi nožņaugšu ar savām rokām. . . Nost no manis, ej karies kaklā savam nelietim. . .

— Kas ir jūsu bardzība, kas ir jūsu lāsti. . . vai man te sirdī deg noziegums. . . es laupīju mātēm maizi un zīdaiņiem krūti! Ak žēlojiet mani, sakiet tikai vienu vārdu. . . es nevaru paciest šīs mokas. . .

— Uzceļaties Liesma, — Lejnieks satricināts sacīja, — es jums piedodu. No jums es arī nemūžam tādas lietas nebūtu ticējis. . . es vēl nespēju visu to apķert un negribu nekā tālāk zināt. Lūdziet, lai arī tas Augstais un Varenaiss jums piedod, to ko jūs man darījuši. . .

Viņa gribēja saķert Lejnieka roku un to skūpstīt, bet tēvs stājās starpā. — Atpakaļ. . . nenāc tuvumā! Tu neesi cienīga aizskart šo roku, kuŗa tev tikdaudz laba darījuse. . .

— Stājies veci, es viņai esmu piedēvis! Vai neredzi mirdzam viņas acīs asaras. . . vai neredzi, ka viņa savu kļūdu nožēlo? . . . Es negribu uz viņas sviest smago akmeni. . . es viņai piedodu. Uzceļaties, Liesma, un paturiet šo brīdi mūžam piemiņā. . .

Mechāniski viņa paklausīja. . . šis mīkstaiss spriedums bija tomēr ļoti briesmīgs. . . Un acu viņa arī neuzdrošinājās uz augšu pacelt. . .

Te Grieza iesteidzās kantorī. . . Viens acu uzmetiens un viņš noprata visu, kas te noticis. — Kas te notiek, ko jūs gribat no viņas? Kas viņu apvaino, tam ir ar mani darīšana! . . .

Viņš gribēja steigties pie viņas, bet tā, it kā no briesmīga nezvēra izbijusēs, turēja tam rokas pretim un pēkšņi iekliedzās: — Viņš, viņš. . . glābiet mani, nekrietno. . .

Pēdējie vārdi nomira uz viņas lūpām. . . tā saļima bez dzīvības. — Liesma, mana sirds mīļā līgava! — Grieza satricināts iesaucās. . .

Bet vecais Gaisiņš stājās viņam ceļā. — Atkā-

pies, nešķīstais gars un nenāc viņai tuvumā!...
Tu, tu nokāvi viņas dvēseli. . .

Lejnieks pa tam pagībušo meiču bija pacēlis uz krēsla un saskatījās nāvīgi un caururbjoši ar savu ienaidnieku.

Vecais vīrs tomēr nevarēja novērsties no savas zudušās meitas. . . tur nu viņa atradās pagībuse. . . bālām lūpām un stīviem locekļiem. Tēva sirds tomēr lūza. Nometies pie viņas uz ceļiem, tas skūpstīja viņas aukstās rokas. . . — Liesmiņa, mana Liesmiņa! . . . Vai tā. . . vai tā mēs atkal satiekāmies? . . .

Aiztecējuši atkal kādi mēneši, un pilsētā valodas par Lejnieku bija jau aprimušas. Fafrikas kungs bija uzticējis savu pilnvaru kādam advokātam un pats bez pēdām nozudis. Kur viņš atradās, to neviens nezināja. . . tikdaudz atklātībā bija zināms, ka viņš aizlaidies uz svešām zemēm.

Viņa parādu devēji sacēlās visi kājās un viņa aizstāvim bija grūts stāvoklis. Tiesas aprīņojami ātri darīja savu pienākumu un Lejnieka advokāts ar kreditoriem vienojās tā, ka viņa veikali un mantība tika nolikti zem „kurateļa”. Šis parādu devēju prasījums jau izlikās arī tīri cilvēcīgs, jo tiklīdz Lejnieks savu parādu samaksāja, tas varēja dabūt visu atpakaļ. . . darbību fabrikā drīz vien varēja turpināt un tur necēlās nekādi zaudējumi. Lejnieks jau bija aizbraucis meklēt palīdzību no ārienes un vissliktākā gadījumā spaidi uz viņa veikala varēja pastāvēt tikai tik ilgām, kamēr parāds bija nodeldēts. Viņa aizstāvis pieņēma it mierīgā garā šādu priekšlikumu, nemaz neatšķārdams, ka tas bija pretinieku cilpās, lai viņa klienta materiālo stāvokli uz visiem laikiem sadragātu.

Par kuratoru tika iecelts Grieza. . . tas viņam tika novēlēts par atlīdzību, ka tas Lejnieku pārdevis. Viņš arī bija tas īstais vīrs priekš tam, lai Lejnieku galīgi izpostītu un pats no viņa mantas

drupām iedzīvotos. Ar citiem vārdiem, viņš saprata rīkoties.

Vecā kārtība fabrikā tūdaļ tika apgāzta un strādnieki tikai tagad noprata, cik ļoti tie maldijušies. Darbi tūdaļ tika nodoti Stieķim uz padredi un tā kā vēlajā rudens laikā cilvēku bija diezgan, tad viņš dīrāja savus brāļus uz nebēdu. Tagad tiem bija jāstrādā uz dienas maksu, kuŗa bija nopiests uz to zemāko, bet arī tad viņiem izrēķināja „stundas” un „fierendeles”, tā ka viņi vairs nemaz nedabūja pilnas dienas strādāt. Bez tam viņš ar tiem neapgājās nemaz kā ar cilvēkiem, bet lamāja tos un ķēzīja, kā vien mēcēja. To Lejnīeka strādnieki nevarēja panest, visi viņi jau bija sadzīvojuši ilgākus laikus, tādu gaisu viņi nebija raduši. Kuŗi jau vien varēja cik necik citādi glābties, tie aizgāja cits pēc cita. . . tikai tie vēl palika, kuŗi dzīvoja no rokas mutē. Tiem vajadzēja ciest, lai arī kā.

Viņu vietā Stieķis saņēma balamutīgus sliņķus un nonīkušus dzērājus, kuŗi labāki mēcēja iztikt ar muti, nekā ar darbiem. Tiem tādēļ bija vienalga, ka Stieķis līdzēja apdzert viņu algu; kad tikai viņš tiem gādāja stenku un tiem nebija jāstāv nekad sausā! Viņi tādēļ arī tam bija tie mīļākie brāļi, jo tie jau arī godīgos strādniekus viņam apmeloja un izlikās, it kā tie būtu pēdējiem tie dzinēji. Ar vārdu sakot, godīgam cilvēkam dzīve te nebija panesama.

Par visiem vairāk sagrausts bija vecais Kārlis Gaišņš un tas arī bija kļuvis uz reizu par desmit

gadiem vecāks. Lai gan viņš nekā nesacīja un klu-
su panesa Stieķa zobošanu un gānīšanu, bet to
neviens nezināja, kas vecajam vīram krūtīs vā-
rījās. Šis dienas zaglis un nelietīgais vārda lau-
zējs bija nu viņa priekšnieks un tam bija jāņem
viss no viņa par labu. Caur ko tad šis nelietis bija
to izpelnījies, ka tas iecelts tādā goda vietā un
ko viņš un viņa nabaga biedri noziegušies, ka ar
tiem apgājās vēl slimāki nekā ar vergiem? Sa-
ņēmis visus savus gara spēkus, tas dažureiz stīvi
nolūkojās uz zemi, it kā gribēdams šo grūto mīk-
lu atminēt, bet velti viņš laužīja savu sirmo galvu,
nekādas atbildes. Tikai Stieķa lāsti, lai tas stabojas
ātrāki. Drūmi tas nopurināja savas sirmās krē-
pes. . . — Neiet, neiet vairs kārtīgi, neiet tai pa-
saulē vairs kārtīgi. . .

Un tad vēl viņa kunga liktenis tam ķērās ļoti
pie sirds un viņa nelaimīgais bērns — tas bija
tas briesmīgākais brīdis viņa mūžā, kad viņš no
savas Liesmas mutes to dzirdēja! Kā nedzīvu viņš
to pārveda pie sevis uz mājām, bet otrā dienā, kad
tas pārnāca no fabrikas, viņas nebija vairs. Tikai
zīmīti viņš atrada uz galda un uz tās stāvēja rak-
stīts: „Sirds mīlais tēvs! Nemeklējiet pēc manis,
mana sirds man neļauj mieru, kamēr neesmu
kādu noslēpumu izskaidrojuse. Esmu pārliecināta,
ka mūsu labais kungs tā nevarēja pret Mildu no-
ziegties. . . gribu to dziedātāju uzmeklēt un ce-
ru, ka atsvabināšu Lejnīeku no katras aizdomu
ēnas, kas draudē izpostīt viņa ģimenes laimi. Mil-
da nav pierunājama un tādēļ es dodos ceļā. Nerai-
zējaties par mani, mēs vēl redzēsimies. . . Jūsu

bērns Jums vairs nedarīs sirdsēstus un kaunu. Jūsu nelaimīgā Liesma. . .”

Divreiz un trīsreiz viņš izlasīja no gala šos vārdus un nopūtās. — Dievs lai pašķir viņas ceļu, kad tā uz labu domā. . . — Savu ticību uz Lejnietu viņš arī nezaudēja un stipri paļāvās, ka tas jo drīzi ieradīsies ar palīdzību un arī Liesma ieradīsies, — viņš saņems atkal savās rokās fabrikas vadību un viņa ģimenes laime atjaunosies. To viņš cerēja un tā vēl daudz maz varēja panest viņam darītās pārestības, apmierinādamies, ka drīzi, jo drīzi tam pienāks gals.

Bet pagāja viena nedēļa un otra, bija aiztecējis jau labs laika sprīdis, bet vēl nekādas vēstis ne no viena, ne no otra. Arvien vairāk viņš gaidīdams uzbudinājās un kļuva nepacietīgāks. . . arī šnabītis viņu nevarēja apmierināt un negāja vairs tā pie sirds kā senāk. . . Kur viņi paliek tik ilgi, kur tik ilgi? . . .

Tā viņš kādu pirmdienas vakaru pārnācis no darba hažījās. . . kauli gan bija pieguruši, bet sirds sāpīgi dedza. It kā par brīnumu taisni šovakar viņam istabiņa izlikās tik tukša, tik tukša. . . viņš jau viens tikpat kā tāds vecs koks. . . Nu tikai sajuta, cik tas ir pieguris un nokusis. . . un tomēr tam vēl šovakar jāmēro nepatīkamais ceļš uz Cauruma vīnūzi. Nebija jau vēl dabūjis pagājušo divu nedēļu naudu. . . sestdien tas drūzmā negribēja iet. Tas bija Stieķim šodien prasījis, bet tas viņu saņēma nīrgādamies. — Naudu gribi draugēli, ik velnu, hihhi! . . . Nu atnāc šovakar pie Cauruma. . . dabūsi vēl ko no jauna dzirdēt. . .

Pie durvīm lēni pieklauvēja, pārsteigti viņš lūkojās turpu. Kas gan viņu tik vēlā laikā vēlējās apciemot? . . .

Kliņķis nograbēja un nākošā acumirkli ieslidēja pa durvīm kāda melni aizplivurojusēs sieviete. Viņš uzšāvās kājās. . . tā atsita šķidrautu un lampiņas gaismā viņš pētoši lūkojās viņas vaigā. No prieka viņš lēni ietrīcējās. — Tu manu dienī. . . tā jau mana Liesma. . .

— Jā tēt, tā es esmu, — viņa krita tam ap kaklu, — nu esmu atkal pie jums! Mans tēvs, mans mīļais tēvs! Kā nu jūs labi iet. . . kā pārticiet? . . .

— Tu, tu tā esi, mana zīlīte, mana drostaliņa, — viņš prieka pārņemts skūpstīja viņas pieri un acis. . . — tu nu atkal esi pie manis! . . . Ak meitiņ, kā visu laiku esmu pēc tevis ilgojies. . .

Ilgi, ilgi, viņa stāvēja kā mēmi apkampušies. . . beidzot tēvs novilkā viņas mēteļi, pakāra viņas cepuri. Viņš nezināja nemaz, kur to sēdināt, kuŗu krēslu viņai sniegt. . . — Cik labi, cik labi meitiņ. . . nu taču būs man atkal viena dvēsele ar kuŗu varēšu prātīgi izrunāties! . . . Bet kāda tu izskaties no vaiga?! Itin kā no kādas grūtas slimības uzcēlusēs! . . . Nē, nē, tagad tev jāatpūšas, ātrāki tevi projām nelaidīšu, kamēr nebūsi krietni atžirguse. . . Es tevi labi apkopšu. . .

Viņa raudzīja smaidīt un lielās drūmās acis patiešām drusku iemirdzējās. — Vai tad es patiešām būtu tik noliesējuse. . . nebūtu jau arī liela nelaime? Bet kā jums iet citādi? . . . Ko dara

Milda. . . un vai jums kādas ziņas par Lejnietu? . . .

Vecis palika domīgs. — Vēl nekādas. . . Bet Dievs viņam palīdzēs, viņš pārnāks. . . uz to es ticu un paļaujos, meit! Esmu arī bijis vairāk reiz pie Mildas. . . viņa bija grūti slima. . .

— Nabadzīte! . . . Vai tagad viņa labāka. . .

— Kopš kādām nedēļām viņa ir atkal uz kājām. Ierunājos ar viņu: nu meit, kā tev labi iet? — Šī man atbild: — ak, krusttēv, kaut es labāki varētu nomirt! — Tik jauna un gribi jau mirt, — jautāju — kādēļ? — Ak, ko mani piekrāptu un maldinātu sievu jautāt, — tā atbild, — viņš mani atstājis un negriezīsies vairs nekad atpakaļ! . . .

— Cik viņa šaubīga. . . no tā vīra to domāt. . .

— To jau arī es sacīju, Milda, kādēļ tu klausī pasaules viltum? Neraizējies tādēļ, viņš pārnāks! — Viņš pārnāks, — tā sāk kunkstēt, — bet tad jau būs viss par vēlu! Papiņš un mammaņa manis dēļ līdz nāvei noraizējušies, tie mani spiež, lai no viņa šķiros. . .

— Apžēlojaties tēt, ko jūs runājat! . . .

— Tu jau zini. . . manam brālim nekad nav bijis daudz prāta, bet tā, vecā ņirba, tā jau klimst kā tāda bada dzeguze. „Mēs nomirsim”, „tu paliksi”, „kas tev redzēs?” „kas par tevi zinās?” . . . „šķirsies no viņa, gan jau gadīsies cits kāds labs cilvēks” — Man katreiz aptekas žults, kad par to iedomājos. . .

— Briesmīgi, briesmīgi. . . un kad tur būtu kāds pamats?! . . .

— Milda gan pretojās visiem spēkiem, bet te

vecā atkal: „viņš paņēmis līdzī visu mūs' labumiņu”, „viņš dzīvo ārzemēs ar to dziedātāju” — un taisa viņu pavisam traku —

— Slavētas debesis. . . manas pūles nav bijušas veltīgas! Pēc ilgas meklēšanas es viņu atradu, šo dziedātāju. . . viņa ir tagad te, mūsu pilsētā. . . Viss izdomāti meli un pasakas. . .

— Un kas pie tam vainīgs, to arī tu, meitiņ, it labi zināsi! Tas nelietis viņus visus apstulbojis, tāpat kā viņš tevi apstulboja. . . Vai zini, man paliek bail no viņa. . . viņš nav nemaz cilvēks, viņš ir pats nelabais. . . Kādas dienas atpakaļ tas bija. . . viņš mani aizgrāba kantorī: „kur tu atronoties!” . . . Ja es arī to būtu zinājis, es viņam to nebūtu teicis! Tad viņš mani sagraja tikpat kā no ļauna. „Slēp, veci, slēp cik tu viņu gribi, viņa ir tomēr mana! Viņa ir mana ar mies' un dvēseli, un kaut man arī būtu jāapgriež pasaule uz otriem sāniem, es viņu dabūšu rokā! Dzīvu vai mirušu, vai dzirdi, veci, dzīvu vai mirušu. . .” Viņa acis nelabi zvēroja un tas vairs nemaz nebija cilvēka vaigs. . . man bija tā, it kā es priekš savām acīm redzētu pašu sātanu. . . Dieva vārds. . . Es pateicu tad sirdī savam mīļam debesu tēvam, ka tu nebiji tur. . . ka tu biji simtām jūdžu tālumā, drošībā. . .

Liesma uzlēca kājās, sirds kā sastinguse, mēmi lūgdamās, viņa uzlūkoja savu tēvu. . . lūpas allaž sāpīgi paraustījās. — Tēt, labais tēt, — viņa beidzot drebēdama iesaucās, — jūs taču esat piedevuši savam bērnam! . . . Jūs taču neliegsiet man necienīgai nakts mājas. . . atļausiet, ka vēl pie-

glaužu savu galvu pie jūsu uzticamās tēva krūts, kas mani tik ļoti —

Viņas balss lūza... tā nevarēja vairs tāļāk... Vecis apķērās... savā iesilumā tas bija uzplēsis viņas sāpīgo vāti... — Nē, nē, meitiņ, es tā nedomāju... es pateicos tikai savam debesu tēvam, ka esi no viņa atsvabinājusēs. Tāļāk viņš nekā neiespēj... tavs tēvs tevi vēl diezgan spēj apsargāt. Nerunāsim vairs par to... tad tu viņu esi atraduse, to dziedātāju... tas man liels prieks!... Bet Milda tev gan jāapmierina... teic, lai viņa paļaujas uz to Kungu — viņš jau pārņāks, mans kungs, samaksās savus parādus un būs atkal viss labi... Jā, jā, meitiņ, tu varētu pie viņas vēl šovakar aiziet!... Kad šī briesmu lieta notiktu, tad es šo kaunu vairs nevarētu pār savu sirmo galvu nest... tad es arī vairs neticētu, ka Dievs ir debesīs!

— Jā, jā, es iešu... Viņai nebūs tīšu savu laimi izpostīt... tā — tā kā kāda cita to aprakuse... Un kad tur arī sirds vai lūstu, tā negriežas vairs atpakaļ... paņemts... zaudēts uz mūžu...

Viņa aizklāja vaigu ar rokām un iestājās kādu brīdi dziļš klusums. Tēvs viņu līdzietīgi uzlūkoja... cik labprāt tas būtu viņas skumjas izklīdinājis. — Būtu tev labprāt tur līdzī aizgājis, bet man vēl šovakar jātiek pie padrečika, jādabū sava alga. Gabaliņu gan tevi pavadišu... bet nāc tad tikai drīzi atpakaļ... Paraudzišu tev labas vakariņas un pataisišu mīkstu, siltu guļas vietīņu...

Liesma pieglaudās pie tēva krūts. — Mīlais, mīlais tēt!... Vēl vienu nakti izgulēšos jūsu pajum-

tē... vēl vienu vienīgu nakti sapņošu saldi par sen aizmirstiem un neaizmirstamiem ideāliem un tad, tad... kas tad tālāk zin... Par zaļām pļavām, kur tik daudz puķu un paretam kāds kupls koks... .

Atkal viņa sāpīgi sarāvās un paslēpa savu galvu uz tēva kamiesi... — Iesim, iesim, — tas no viņas atsvabinājās un noskūpstīja vēl reiz aizkustināts viņas pieri... — Vēlāk mums būs laika vairāk par visu izrunāties... .

Drīz viņi bija ceļā un devās katrs uz savu pusi... .

Cauruma vīnūzis bija šovakar pilns, ka ņurkstēja vien. Visi Stieķa ļaudis bija te šovakar saziņoti, bet pats podrečīks vēl nebija ieradies. Bija sasēduši pilni visi galdi, bet dzert vēl neviens nedzēra un pats krodzenieks tuklu vēderu un lielu pasmakri, glūnēdams kūpināja aiz letes cigāru un tikai pa vienu ausi klausījās, kā melnie brāļi sastājušies ap leti plijās viņam virsū, lai tas viņiem dod dzert. Tie lielie runātāji bija Žībiņš, partijas šenķeris, kam cepures širmis bija gluži izčibējis, Fedjka šaurām actiņām, kas bija partijas skrīveris un ko viņa biedri, neraugot uz šo goda amatu, dēvēja par „migu”, bet neviens lietas tik ātri neieraudzīja, kā viņš un viņa lielajās kabatās nozuda it ātri, kas nebija piesiets. Bez tam tas bija liels kauslis un dumpenieks un izplēsās partijā drīz ar vienu drīz ar otru. Ķīlis bija liels krāģis un bija pazīstams caur savu „paletu”, no kuŗa gan neviens cilvēks nevarēja tik gudrs, kāda viņa pamata krāsa, un kuŗa apakšgals bija robu robiem noskratis, it kā no suņiem saēsts. Viņš bija lepns arī uz savu kunga bārzdu, kuŗu tas gan nekopa kā kungs un zobi tam stāvēja arvien vaļā, it kā tas mūžīgi smietos. Bet tas nu nebija. . . dažreiz viņš bija ļoti dusmīgs un par to, ka tam lieli miesas spēki, tas bija iecelts partijā par tiesas vīru,

kam vajadzēja izšķirt visus strīdus gadījumus, kā arī nosacīt sodu par plūkšanos.

— Kas ir Caurum, kad dod, tad dod! — Žibiņš beidzot tapa nepacietīgs. — Jā nē — ies uz citu krogu. . .

— Eita ellē! — Caurums viņiem rupji atblāva. — Nedodu uz jūsu teikšanu ne par kapeiku! . . . Jā atnāks padrečiks un liks jums dot, tad dabūsiet. . .

Fedjka pārlaida ātri skatienu par viņa pudelēm. — Nu tad klausī taču, kungs, kad tev saka! . . . — Viņš teica, lai tik saucam uz viņa vārda. . . Viņš pats būs drīzi klāt. . .

— Kā tad, Stieķis jau mums vēlēja! — Ķīlis sametās ar biedriem ar acīm. . . — Ko nu baidies, kungs. . . gan viņš dačā aizturēs. . .

Caurums palika rāmāks. — Aplam aizturēs, kad nav ko aizturēt! Vai ziniet, cik jūsu partija palikuse šinī cālūngā padrestī? . . . Gudri nieki. . .

— Cik taču nu. . . un ko tur tik daudz rēķināt! — Fedjka iesaucās. — Man jau ir viss pierakstīts. . . Nākošu cālūngu ieturēs drusku dzeršanu un samaksās visu. . .

Viņš izvilka arī savu kabatas grāmatiņu un sāka it nopietni rēķināt. — Samaksās visu, kad šodien jau pirmajā dienā tā iesāk, — Caurums norūca. . . — Par cik lai jums dodu? . . .

Žibiņš kāri nospļāvās. — Nu dod stopu un par rubli alus. . .

Caurums viņu mēdīdams uzlūkoja. — Ātri gri-

bēji! Nebūs diezgan ar pusstopu un katram pudeli alus? . . .

— Priekš tikdaudz vīru?! Tur jau tikai katram uz mēli ko uzliet. . . Ko tu gan rēķini?! . . .

— Pusstopu un par pusrubli došu, — Caurums stingri noteica, — ziņģējiet, cik gribiet, vairāk nē! . . . Gudrinieki. . .

Biedri saskatījās. . . pagaidām arī tas labs. — Nu dod ar', lai iet! . . . Iedzers drusciņ. . .

*

*

*

Caurums bija ielējis jau šnabi un kamēr tas pieliecies lika uz letes alus pudeles, Fedjka ieģrūda ātri kādu tukšu alus glāži ķešā. — Ē, atstāj nost no galdiem, kas nedzer! — krodzenieks lepni iesaucās. — Lai paliek rūme tiem, kas dzer. . .

Izcēlās lielas jukas, jo strādnieki jau zināja, uz kuŗiem tas zīmēts un steigšus visi piecēlās no galdiem. — Jā, jā, mēs jau pabēgsim, pabēgsim. . . — Tikai tad, kad melnie brāļi bija sev vietu izraudzījuši, citi drīkstēja atkal piesēsties. . . — Sāc liet, sāc liet, — Ķīlis turēja nepacietīgi glāzi zem pusstopa, lai Žibiņš tam iegāž, un dzeršana arī patlaban sākās.

Caurums tagad nelaipni noskatījās uz citiem strādniekiem. — Ko jūs šodien te viss bars salīduši, kad negribiet nekā dzert? Gudrenieki! Sēž tīri kā tirgus bābas veģus pārdevušas. . .

— Mēs jau nezinām, ko tā augstā valdišana pateiks, — kāds strādnieks nokaunējies sacīja.

— Lika te visiem šovakar ierasties... Ko lai dara, jāieķer jau arī būs... kas ir draugs sadzersim čupā?!

Viņa biedrs nolika savu lulķīti. — Lai arī iet... mans šnabis, tavs alus... Ē, Caurum, komniku un pudeli alus...

Sāka saukt arī pie citiem galdiem un Cauruma vaigs mirdzēja tagad kā saulīte. — Tūlīt, tūlīt... — Katram tas bija laipns pretim, priekš katra tam bija kāds vārds...

Kad visi bija savu dabūjuši, viņš liksmi nobraucēja savu vēderu. Zelta cilvēks tas Stieķis... tas taīsa, kā tik viņam vairāk noiešanas. Fabrikas vecās valdīšanas laikā viņa krogus durvis bija gandrīz ar zāli aizaugušas.

*

*

*

Nu gāja tīri jauki, tikai melnie izdzēruši pusstopu, sāka savā starpā ķīvēties. — Nē, tas nav riktīgi, kas darīšana, tas darīšana! — Fedjka ķildīgi iesaucās. — Ībermēru vajadzēja visiem vienlīdzīgi izdalīt, kā visi dabū pa otrai kājai! Citam ir, citam nav nekā...

Uzbrukums bija zīmēts uz Žibiņu, ka tas izliedams šnabi, izturējies partejiski, bet tas to negribēja atzīties. — Turi muti, gnīda!... Cik glāzes var no pusstopa izliet? — Divpadsmit! Un cik mēs esam partijas? — Septiņi!... Un divreiz septiņi ir čertpadsmit... lāci!

— Pats labs lācis... miglu acīs nelaidīsi! Domā,

ka esi šenķeris, tad liesi sev ar kaudzi, ka otram
iznāk tikai mazajā pusē. . .

Tas Fedjkam bija par daudz; šenķeris jau viņu
gribēja gluži „obežāt” un tikai tādēļ, ka bija re-
dzējis viņa kabatā ieslīdam glāzi. Uzlēcis kājās
viņš tam iesita pa krūtīm un gribēja to sakaut pa-
matīgi, kad citi biedri iejaucās starpā. Žibiņš arī
no savas puses pretim, ka tos nepavisam nevarē-
ja aizturēt no kaušanās. — Lēnām puīši, lēnām
pa tiltu! Caurums piesteidzās. — Jā nē, ņemšu
pipku. . .

— Mums šenķeris ir darījis pret publiku, —
Fedjka šņāca, — drozgas, drozgas, viņam vajag
dabūt drozgas. . . man glāzi šņabja nozagt. . . no-
mānīt. . .

Biedri to turēja cieti. — Ej nu Fedjka, — Cau-
rums to mierinādams, uzsita viņam uz kamiesi,
— ko velti dēļ vienas glāzes šņabja taisi dumpi.
Partijas skrīveris būdams, nezini kas rekte. Par
ko tad esat iecēluši tiesas vīru? . . . Nu Ķīli. . .
izdod, kam ir rekte! . . .

— Es domāju viņus abus vajadzēs nostrāpēt. . .

Fedjka palika mierīgāks. — Jā, jā, nostrāpēt! —
viss pūlis tagad sauca vienā balsī. — Nostrāpēt. . .
tas partijas likums. . .

Ķīlis arī pieņēma nopietnu tiesas vīra vaigu.
— Tev, Fedjka, pēc likuma jāizmaksā par pusrubli
alus, tu esi izgājis uz kaušanos. Tas iekš partijas
nav brīv! . . . Un tu, Žibiņ, kad tu partijas šenķe-
ris būdams, esi lējis pār malu, tad tas ir unriktīgi!
Tev jāizsauc stops! . . . Tas ir partijas likums. . .
un nu miers. . .

— Evā, nu var atkal iešvenckot! — viss bars gaviļēja. . . — Nu būs atkal ko ieķert. . . — Žībiņš drusku padomājis atmeta ar roku. — Lai iet ar' . . . man nav žēl! . . .

Arī Fedjka bija uz mieru un viņi abi sadevās rokas. Caurumam nu gribot negribot, bija jāizpilda „tiesas” spriedums un ar skābu prātu tas nesa šurpu jaunu alu un jaunu šņabi. — Tā skaidra lieta, iesāk par nieku ķildu. . . Gudrinieki! . . . Sadzeņ čupā un labs! . . .

* * *

Šinī brīdī te ieradās vecais Gaisiņš. — Vai padrečiks vēl nav? — tas apsveicinājies ar biedriem jautāja.

— Nav vēl ieradies, bet drīzi būs! — Caurums viņam bija laipni pretim. — Ā, tev jau vēl šodien cālungs. . . tu, brālīt, vari iedzert. . .

Vecā vīra vaigs aptumšojās. — Nu. . . tagad nemaz nav tie laiki! . . . Mēs šņabi vairs nevaram nopelnīt. . .

Viņš skatījās pēc vietas, kur apsēsties. . . tur vēl kāda galda galā bija vieta tukšā. Spole, kas arī citreiz bija liels priekšrunātājs, bet tagad bija gluži ārā no „rangas”, sēdēja viens pats, bet tukšā un savu lulkīti sūkdams, kārām acīm nolūkojās, kā citi dzēra. Viņš nosēdās tam blakām.

— Kā nu tev iet biedri! — Spole viņu uzrunāja. — Tevi ar' nemaz vairs neredz kogā. . .

— Netīk jau vairs nekas. . . nāk tie gadi vir-

sū... ir jau arī manai vecai mugurai diezgan ko nest!... Lejnieka laikā tad bija prieks strādāt, bet tagad, — ko nu... Nebūtu man arī tagad pavisam laika kavēties, bet ko darīsi, jāgaida un jādzer... Caurum, dodiet mēriņu, bet nekādu nāliķi!... Tu taču iedzērsi kādu glāzīti...

Spole kāri nospļāvās... — Labprāt... bet jau nevaru tev izsaukt pretim. Tu jau nezini, kā man iet...

— Nu kas tad kait! Vai tev patiešām laiki tik slikti?

— Man tie par daudz slikti, brālīt! Kopš mēnesi sieva uz gultu, mājās galējais posts un padrečiks vēl aiztur, ko esi izpelņījis...

— Bet par ko tad viņš tev aiztur?...

— Es esot vainīgs, ka Sudmalnieks ar mūsu naudu aizbēdzis... es esot citus satracinājis, lai viņu vēlot par „Censonības” priekšnieku. Man tādēļ esot jācieš viņa skāde... un nedod man ne kapeikas...

Platām acīm Gaisiņš viņu uzlūkoja. — Vai tādēļ viņš tev var aizturēt algu?!...

— Ko darīsi, brālīt... ierunājos pretim, viņš māk pateikt: tev darba vairāk nav! Kur skriesi tagad vēlā rudens laikā, kur tiksi citur robā?!... Labāk jau raudzišu pielūgt, lai jele ka ne vairāk, aizdod man drusku naudas uz priekšu...

— Tad tev slikti gan, biedri!... Nu iedzer... kad tādas bēdas, tad viens šņabītis ļoti noder uz vāju dūšu...

Spole nelikās divreiz lūgties. — Paldievs brā-

līt... palieku brangs! Neesmu ilgi šņabi redzējis...
naudas nav, stenkas nav... Gŗūti man iet, pa-
visam gŗūti. Ja šovakar nedabūnu mazākais trīs
rubļus, tad nezinu nemaz kā kulšos...

Gaisiņš domīgi noskatījās... — Par to aizturēt
algu... tā jau tirā mānestība! Kas te ar laiku
būs...

— Jā, jā, — Spole nopūtās, — nav vairs mūsu
vecā valdīšana. Tad mums bija kungs kā tēvs!...
Bet tagad... trīs pierendēles un pusdienas vien
strādājam un šovakar būšot mums pateikt, ka no
dienas maksas atkal nost!... Un jāstrādā vai gri-
bi, vai negribi. Kur skriesi tagad vēlā rudens laikā,
kur dabūsi citur robu?!...

Kad Gaisiņš par to domāja, tad viņam arvien
gŗūti nācās valdīties un arī tagad viņš lēni notrī-
cēja. — Nē, nē... ilgi tas tā vairs neies!... Viņš
pārnāks, mūs' kungs... samaksās savus parādus
un būs atkal viss labi...

— Kas to nu zin... viņam jau tie parādi esot
par daudz lieli... viņš tādēļ esot aizbēdzis uz
Ameriku... Tādu kungu jau nu gan vairs ne-
dabūsim!...

Kādu brīdi Gaisiņš domīgi klusēja, tad viņa
acis iemirdzējās. — Viņš pārnāks un aizmaksās
visu... to es tev saku!... Jūs paši toreiz līdzējāt
viņam rīkli aizsiet...

— Tā jau gan ir, — āre, kā pārskatījāties, kad
toreiz troksni cēlām! Stieķis bija uz kungiem pir-
mais kļiedzējs, bet redzi nu... kāds pats ir
velns!... — Viņš noliecās Gaisiņam pie auss.

— Rūgtin jau nu visi rūgst uz viņa, bet ko tam padarīsi?!... Āre, skaties, kādi mums tie melnie brāļi ir... Lejnieka laikā tādus dzērājus nemaz necieta... tagad, paskat, tiem tā labākā dzīve...

*

*

*

Melnie jau bija krietni iesiluši, dziedāja un gaviļēja. „Pie alus galda sēdēja, daudz planku nesēji!...”

Ilgu laiku vecais vīrs sēdēja kā bez valodas, tad pakampa un norija savu glāzi...

— Labvakar puīši, dzīvo un tik lillā! — Stieķis ienācis krogā, apsveicinājās. — Ir gan man čamuļi, ik velnu... hihhi...

Caurums viņam laipns kā saulīte, — Labvakar, Stieķa kungs, labvakar! Lūdzu, lūdzu te tāļāku pie manis aiz letes...

Kas Stieķis par varenu sabarojies; tam nebija mazāka pakakle kā Caurumam. Aizelsis tas nopūtās un nosēdās aiz letes pie galda. — Ū, — das bisken (h)eiss!... Kaut kāds čamulis manā vietā tās darišanas nemaz neizpirētu!...

— Tāds vācietis jau sen būtu noziedējis! — Caurums iztapdams attrauca. — Vai tas nav pieredzēts... Ko tad nu laba iedzersim? Vai kādu rumiņu, konjaku... vai to pašu tīro?...

Stieķis atmeta ar roku. — Alles eins... dod tik šurp! Redzi, kā tev kvieši zied... hihhi, ik velnu!

Caurums paķēra pudeli un glāzes. — Nevar sūroties... ja tā iet arvien, tad ir „jest”. Tādēļ jau arī zinu, kā man ar savām kundēm jāapietas... iedzersim, Stieķa kungs!...

Stieķis nelikās lūgties. — Lai tad ar iet... nu ielej vēl uz otru kāju...

Melnie pa tam visu bija iztukšojuši un Žibiņš bija atkal klāt. — Stieķi, brālīt, kas ir?! Caurums nedod nekā ieķert...

— Kā es nedodu, — Caurums atvainojās, — lai tikai kungs saka, dabūsiet tūlīt...

Stieķis domīgi skrullēja ūsas. — Jā, puisi, es jums saku: dzeļ, bet aprēķina, ka necērt par šņori! Izgājušo cālunu vairāk nodzerts, nekā izpelnīts...

— Vai tad nu ik dienas tā, Stieķi brālīt, tikai šovakar! Vēlāk aprēķini... ka neiznāk, nedod...

Stieķis viņu glūnoši uzlūkoja. — Vai man ar' ko izsauksiet?

Žibiņš labsirdīgi iesmējās. — Dzeļ, brālīt, dzeļ... cik sirds ņem pretim! Mums jau nav žēl...

— Hihih, ik velnu... ir gan man puisi, es saku!... Dod viņiem stopu un rubli alus... lai iet...

Caurums paklausīja un melnie gavilēja lieliski. Tie līdzēja šņķerim aizvākt pudeles uz sava galda. — Ehtā, lillā! Cepuri uz vienu ausi! Kungs labs, māki tik dzīvot...

— Ak tu, čamuži, ik velnu! — Stieķis par viņiem sirsniņi nopriecājās. — Lej nu lej, Caurum man ar', ko gaidi. Tu brāl, pasaulē vajag mācēt dzīvot...

To visu vecais Gaisiņš noskatījās... viņa locekļi bija kā ar svinu pielieti, ka tas nevarēja un nevarēja piecelties un tuvoties šim cilvēkam. Turpretim Spole kautrēdamies piecēlās un pazemīgi noņēmis cepuri, aizlīda pie viņa aiz letes. — Kungs, man pie jums viena lūgšana!...

— Ko tu gribi, draugeli? Vai Caurums tev nedod uz stenku?...

Nabaga vīrs tā kā sakaunējās un Caurums viņu nicinoši uzlūkoja. — Vai tad tas arī ko dzer?! Viņa dēļ man varētu viss alus un šņabis ieskābt!... Gudrinieks...

— Ko tad darīs kungs, — Spole it kā atvainojās, — grūti laiki! Senāk jau nemaz nebiju slinks iedzert...

— Kas par grūtiem laikiem?! — Stieķis lielīgi piesita roku pie krūšu kabatas. — Vai mūsu kungiem naudas trūkst... Hihih...

Tāda atbilde Spoli drusku iedrošināja. — Tālab gribēju jums lūgt... kad nu arī man to atturiet, atturiet... lūgtu kādi rubļi trīs uz priekšu...

Stieķis pārsteigts par nedzirdēto prasījumu, viņu zobojusi uzlūkoja. — Tu, brūder!... Tagad nav cālunga...

— Man liela note, kungs, un jums tas vienalga...

— Tas priekš kaķiem! Dzer tepat, kam tev vajag naudas, dzert citos krogos?!...

— Man vajaga mājās priekš maizes, kungs... par dzeršanu nevaru nemaz iedomāt!...

— Liec mani mierā! — Stieķis bargi iesaucās. . .
— Es tevi pazīstu no simtu gadu. . .

Nelikdamies vairs par viņu zinot, tas ielēja no savas pudeles un iedzēra. Caurums paņēma nelaimīgo vīru aiz rokas. — Ej ārā, ej ārā te no bufetes. . . — Iznācis otrā pusē, tas izmisis kasijās aiz auss. — Ko nu! . . .

Te viņam kāds nemanot uzsita uz pleca, tas bija Gaišņš. — Nu, nu draugs, nenoskumsti tik pārlietu! . . . Varbūt, ka es varēšu tev tos trīs rubļus aizdot. . . Es lūgtu, ka jūs man izmaksātu manu algu, podrečika kungs. . .

— Kur tu man, vecais draugēli, arī vienreiz esi atnācis uz krogu! — Stieķis iesaucās. — Ak posts! Tu naudu gribēsi. . . nu tad tev jāizsauc! . . . Cik tev pienākas? . . .

Viņš izvilka savu biezo naudas maku un atklāja to lepni uz letes. — Cik man pienākas, to paši labāki zināsi, — Gaišņš dzestri atbildēja.

— Jā, draugēli. . . ē, bračiņ. Tu arī bijis viens, kas to smilšu zaķi vēlēja. . . tu nedabū nekā! Es skādi necietišu. . . turos pie tevīm. . .

Viņš iebāza maku atkal kabatā un kā bez valodas, pārsteigts Gaišņš viņu uzlūkoja. — Koo!? jūs man gribēsiet aizturēt izpelnīto algu? Tā nu gan neiet. . .

— Tas priekš kaķiem! Ja neesi uz mieru, tad zini, ka tev darba vairāk nav. . .

— Es arī jūs nelūdzu! — Gaišņš sašuta. — Ko esmu izpelnījis, to man vajag dabūt. . .

— Nu tad taisi prašīnu un ej uz mirovoj! Haha-ha! Domā, ka esi no kungu zurtes, tad tas tev ko līdzēs, jā. Dažs labs kaija bija pabriķi izdzīvojis, ja... un kad mēs katram seskam maksāsim, kā tas iedomājas, tad arī mans kungs nevar ilgi pabriķi turēt, jā! Ja gribi pieci rubļi priekš maizes, tad še... liecies mājās un vāri kartupeļus...

Viņš nosvieda uz letes piecnieku un Caurums uz Gaišņu nosmīnēja... — Gudrenieks...

Redzēdami tādas pārestības, strādnieki palika nemierīgi un sāka rūkt. Arī melnie manīdami strīdu, pulcējās ap leti, vai Stieķim nebūtu vajadzīgs viņu palīdzības. Uzbudināts un līdz nāvei sašutis, vecais Gaišņš triepa ar dūri pa leti. — Es neņemšu, kamēr man nebūs viss, ko esmu izpelņījis!... Vai jūs gribiet gaišas dienas laikā cilvēkus aplaupīt?...

Stieķis it mierīgi paņēma naudu atpakaļ. — Alles eins... kad negribi, neņem...

Fedjka jau izstaiņāja rokas. — Dod mums pusstopu, Stieķi, mēs piekausim to nabagu...

Stieķis sametās ar acīm. — Ko nu par niekiem... vecu vīru! Lai viņš labāki izmaksā...

Fedjka sagrāba veco vīru aiz rīkles un sāka to raustīt. — Izsauc, murmulī... ja nē, dabūsi pa klīzi!...

Arī citi melnie knaibīja nagus vien un Gaišņam būtu klājies plāni, ja citi strādnieki nebūtu pāsteigušies un viņu izpestījuši. Secēlās liela kņada un Fedjka dabūja „ontlīgi pa acīm”. Uztrauktie strādnieki vairs nevarēja savaldīt savu nemieru.

— Tā ir plēšana un krāpšana, tā viņš izdarās ar mums visiem! Nē, tas par traku, tas tā vairs nevar iet! . . . Tā jau tīrā razbainieku būšana un rīkļu raušana. . .

Stieķis uzlēca kājās un īgni viņus uzlūkoja. — Ko jūs tur runājiet, tas priekš kaķiem. . . liela lūgšanās nav! Es jums pasaku visiem, — te ir Caurums mans liecenieks — uz priekšu maksāšu jums tā, kā man iznāk un ne tā, kā jūs domājiet! . . . Kam nepatīk, tas var no mana darba atkāpties, jā! . . .

Visi palika kā uz muti sisti, tikai Žībiņš vienaldzīgi ieminējās: — Mums jau nav žēl. . . kad tikai ko ieķert. . . — Vecais Gaišņš vēl arvien apstulbis stāvēja un beidzot kā pāršauts aizslidēja krēslā. — Un es gribu redzēt, vai es savu taisnību nedabūšu! . . . Vēl Dievs ir debesīs. . .

Vēl kādu brīdi notika starp strādniekiem un Stieķi vārdu maiņa, tad Caurums tos atbīdīja no letes un iestājās atkal miers. Tikai savā starpā viņi dzīvi sarunājās, bet Spole vēl arvien bijīgi stāvēja pie bufetes atspiedies un kluss kā pelīte. — Nu kā tad bija, kungs? — viņš beidzot raudulīgā balsī iesāka. — Esiet tik žēlīgi un neaizliedziet man. . .

— Nu ko lai es ar tevi daru, tādu kaiju! — Stieķis beidzot apdomājās. — Es tev došu divi rubļi četrdesmit un pierakstīšu trīs. Divdesmit kapeikas no rubļa man. . . citādi neiet. . .

Spole kasījās aiz auss. — Nu jā, ja kungs, ko tur lai dara. . .

Stieķis viņu vēl glūnoši uzlūkoja. — Bet izsauc taču kādas pāra pudeles alus!...

— Nu, jā, jā... dosiet kungs pāra pudeles...

Kemēr Caurums atkorķēja pudeles, Stieķis noskaitīja naudu.

— Te būs divi rubļi divdesmit četras kapeikas... Caurumam sešdesmit...

— Paldievs, paldievs! — Spole kļāņojās, tad izdzēra ar labāko kāri vairāk glāzes alus no vietas. Bet arī Stieķis, gribēdams vairāk mantot, pasteidzās, tā ka Caurums tikko paspēja liet. Beidzot abas pudeles bija sausas. — Paldievs, paldievs, — Spole vēl reiz pateicās — un nu ardievu... mani gaida mājās...

Stieķis nobraucīja vēderu un nosauca viņam pakal: — skrej laimīgs, skrej draugēli... lai Dievs tev palīdz!... Hihi, Caurum, ik velnu! Tā vajag mācīt pasaulē dzīvot!... Kad tie kaijas grib, lai viņi skrien... domā, ka es citus ļaudis nedabūšu?...

Caurums īgni uz strādniekiem nosmīnēja. — Gudrinieki! Kas šiem nekaiš dzīvot... vai iedzeršanas trūkst? Visiem pie manis stenka...

— Es tik saku, tā vajag mācēt dzīvot, ik velnu! Dod maniem pušiem, lai viņi dzeļ, cik grib...

— Jā, jā... lai tik viņi sauc...

— Ochtā lillā! — melnie iesiluši brammējās. — Kungs labs, māki tik dzīvot... — Un tad iesāka atkal dziedāt un gaviļēt. „Pie alus galda sēdēja, daudz planku nesēji...

*

*

*

Pagāja atkal kāds laiciņš, te ienāca pa durvīm kāds svešs kungs un apdomīgiem soļiem tuvojās bufetei. — Labvakar! . . . Lūdzu vai nevariet man pasacīt, kur es varētu sadabūt kādu no Lejnieka fabrikas strādniekiem?

— Lejniekam nav vairs fabrikas, mīlais kungs, — Caurums izskaidroja.

— Viņš aizbēdzis uz Ameriku. . . tur tagad kuratels. Ar padrečiku jūs gan variet dabūt runāt. . .

— Ar to man nav līdzēts. . . es gribu satikt agrākos Lejnieka strādniekus. . .

Strādnieki visapkārt palika vērīgi un beidzot vecais Gaisiņš uzšāvās kājās. — Jaunskungs, mūsu jaunskungs. . . jūs. . .

— Sudmalnieks, mūsu jaunskungs! — visi pārsteigti iesaucās un steidzās viņam klāt. . . — Sveiki, sveiki. . .

— Vai re, kur jūs, visus satieku! — Sudmalnieks ar viņiem apsveicinājās. — Sveiki, sveiki! . . . Bet sakiet jele, ko jūs esat izdarījuši?! . . .

— To mēs tikai tagad noprotam! Tagad esam zem podrečika. . .

— Tā jau dzirdu. . . bet kur tad viņš ir? . . .

— Tur jau viņš sēž aiz letes. . . Stieķis!

— Koo?! Stieķis jūsu podrečiks? Šis slīņķis, lišķis un pļāpa! . . . Nu tādu brīnumu es neizprotu. . .

Stieķis jocīgu vaigu viņam tuvojās. — Kur tu, vāciet, liki mūsu naudu. . . toreiz. . .

— Jā, ļautiņi, — Sudmalnieks ātri iesaucās, — tās lietas dēļ esmu te! Jūs turiet uz mani greizas domas, laikam tādēļ, ka tik piepeši no šejienes šķīros. „Censonības” lietu es toreiz uzticēju direktoram, kuŗam bija nodot jums grāmatas un kvītes un tā domāju, ka esmu ar jums pilnīgi kārtībā. Te necik sen dabūnu no Gaisiņa jaunkundzes vēstuli, kuŗa pārsteidza un notrieca... nebiju ne sapnī iedomājies, ka šis direktors ir blēdis...

— Skat, skat, kā nu izrādās... viņš mums nav devis ne raksta gabaliņa! Nav minējis ne vārdu...

— Papīri noguldīti šejienes valstsbankas nodaļā un par laimi tie viņam bez jums netika izdoti! Es biju tur... visi vērtspapīri un prēmiju biļetes neaiztiktas, kā toreiz pirkām...

— Jā, jā, un vēl smējāties, kad Dievs mums palīdzētu vinnēt lielo vinnestu!...

— Mēs ar šo naudu arī vinnēsim vairāk nekā lielo vinnestu, mums tikai vajaga Lejnietu glābt...

— Koo?! Vai patiesi?! Vairāk nekā divsimts tūkstošu rubļu!

— Jā, mīlie draugi, ja paspējam vēl laikā glābt. Vēl vairāk nekā tik daudz...

— Jaunskungs! — vecais Gaisiņš aizrauts no prieka, mirdzošām acīm pieglaudās Sudmalniekam pie rokas. — Tad jūs domājiet... ak tu kungs tā prieka! Nu būs viss labi... būs viss labi...

— Urā, urā! — strādnieki gaviļēja. — Nu varēsim braukt ar karīti un zirgiem...

— Nu, ne nu tik traki... pirms dabūsim vinnestu rokā... Mēs nedrīkstam kavēties vairs ne acumirkli! Mums nopietnas lietas jānorunā... bet iesim citā vietā, gaiss man te par smagu...

— Jā, jā, iesim uz mūsu biedrības telpām, — strādnieki taisījās uz iešanu. Stieķis palika no brīnumiem vai mēms... bet viņš arī negribēja palikt ārpus lielās peļņas... Viņam te arī drusciņ ir, tas pielika pirkstu pie pieres... aizturēto naudu vajag aizmaksāt... — Gaisiņ, Gaisiņ, — tas piepeši iesaucās... — nāc ņem naudu!... Ē... kas ņems priekš Spoles?...

— Neviens, neviens! — strādnieki cits caur citu attrauca. — Ēd pats... rij, kad neesi rijis... Ardieu padrečika kungs, ardieu! Meklējat nu citus strādniekus... mēs pie jums vairs nestrādāsim...

*

*

*

Visi gruva pa durvīm laukā un drīzi krogū vēl tikai atlika zilie pīpju dūmi, Stieķis, melnie un Caurums. Podrečiks un krodzenieks palika brīdi kā apstulbuši.

— Skat nolokāms kaija, tas sajauks visu... — Stieķis beidzot nošļucis ieminējās.

— Stopē nu ar dzeršanu! — Caurums bažīgi atbildēja. — Kas var zināt, kā vēl iziet...

Bet melnie nebija arī ar pirkstu zīdāmi, tie zināja it labi, kas te notiek un klusu sapratās. — Šovakar sadzersim no viņa labi, — Ķīlis pameta sa-

viem draugiem ar acīm, — vēlāk vairāk neda-
būsīm...

— Lieciet mani mierā! — Stieķis saīdzis atklie-
dza. — Jūs arī nevar piegāzt, kā tās gatavās
vātis...

Caurums viņus īgni uzlūkoja. — Gudrenieki...

— Ko, tu mums nedosi?... Kas tu par padre-
čiku, kad nedod iedzert?!

— Eita ellē, es saku!... Vai nedzirdējāt, kas
te nu būs atkal par jucekli...

— Nu tad mēs tev uzurrāsim, lielais padre-
čiks... diezgan tu mums esi darījis!... Ē puīši,
tačku!

— Tačku, tačku! — visi sauca vienā balsī un
citi izsteidzās tai pakaļ sētā...

Stieķis nobāla. — Ko nu niekojaties, zēni, —
viņš lūgdams panāca aiz letes, — šodien ir diez-
gan... Jums jau vēl alus pilns galds, palīdzēšu iz-
dzert! Ik velnu...

Viņš iedzēra arī glāzi, bet tačka bija jau klāt.
— Ē, sēdi virsū...

— Ē draugēļi, ko nu nejokojaties! — Stieķis
nobijies attrauca. — Sēdi virsū! — melnie šņāca
un ķērās viņam pie dziesmas...

Stieķis nebija arī sapuvis un tā kā vēl Cau-
rums nāca viņam palīgā, tad iesākās sīva cīņa.
Fedjka pa tam piemanījies pie maizes galda, kla-
dīja savās kabatās ko vien atrada, ķiploku desas,
nažus, karotes, rundstikus un silķes gabalus. Bei-
dzot viņa biedri arī bija Stieķi nospieduši un ku-
lakodami to ķerroja pa durvīm laukā. — Aiziet
mūsēji...

— Un ja nedod, tad!... — Fedjka vīstīja dūdes un bija uz visu gatavs.

Viņi tagad tuvojās letei, bet pavisam citādā vai-
gā. — Kas ir Stieķi, dod vēl iedzert!... Šodien
mandagas diena!

11.

Otrā rītā pulkstens jau nāca pāri par deviņiem un Lejnieka kantorī vairāk neviena nebija kā kantoņa sulainis. Nezinādams aiz gaŗa laika ko iesākt, tas slaucīja ar spārnu reizu reizēm puteklus un klusu apakš sevis ko murmināja... Nedzirdēja arī no ārienes zāģus spiedzam un kokus klaudzam... visapkārt kapa klusums. — Šodien tāda ērmota diena... es neparedzu neko labu. Tas pabriķis ir apburts... tas ir par mūsu grēkiem un labi te vairs neies... mans brālis saka...

Te viņš satrūkās, jo Grieza sašutis iesteidzās, durvis aiz sevīm smagi aizcirdams. — Vai skrīveŗa te vēl neviena nav?!... Kādēļ fabrika stāv?...

— Labrīt... labrīt, cienīgs lielskungs... — tas izbijies stomījās... — nav... nav... neviena... Arī pabriķī un placī nav neviena cilvēka...

— Tu lops, to jau es redzu!... Kur ir padrečiks Stieķis?...

Sulainim aiz bailēm aizsitās vārdi... tas nemācēja vairs atbildēt. Nu tik šodien visiem būs atkal „zora”... viņš viņu ādās nevēlas būt...

— Aizej pie viņa un saki, ka viņam būs uz pēdām nākt šurpu! Vai saproti...

— Jā, jā, es saprotu!... Bet viņš jau nevarot nākt... esot slim... Tā sieva, te bija... gulot uz gultu... Ļaudis viņu vakar piekāvuši...

— Koo... Stieķi?!... Nu šis tēviņš pats vainīgs... grib tikt uzreiz bagāts! Kur tas ir bijis?! A?...

— Vakar vakarā ieradies Cauruma vīnūzī mūsu agrākais jaunskungs Sudmalnieks un — tā tā sieva teic —

Griežas acis iezvērojās. — Aā!... Tad tā ir tā lieta... tā jau domāju... Šie ēzeļi no savas galvas nebūtu uz tam nākuši!... Tā tā tā, na — pacelsim viņiem to maizes kurvi drusku augstāku...

Ātriem soļiem tas, lietu pārdomādams, joprojā pa kantori un viņa vaigs neliecināja neko labu. Ļauns smaids savilkās ap viņa lūpām un pēdīgi tas atkal apstājās. — Aizej tūdaļ uz Stieķi, lai viņš ceļas kā varēdams un atnāk tūdaļ šurpu! Visus šos vecos ektes, kas pie Lejnieka strādājuši, pie velna! Manis dēļ lai fabrika pastāv pāri dienas brīvā, kamēr viņš strādniekus sameklē no citurienes...

Sulainis palika galvu nodūris stāvam. — Ziemas laikā... cienīgs lielskungs... dažs labs no viņiem Lejnieka fabriķī strādājot nosirmojis...

— Vai tu šē esi tas kungs, vai es?! — Grieza viņam nikni uzbrēca. — Visus pie velna, es saku... es viņus iemācīšu, kad tiem vairs nebūs ko rīt!... Nu, ko vēl stāvi... projām, marš...

— Jā, pateikšu viņam to... bet ātrāki te labi nebūs, kamēr, kā mans brālis teica...

Nodundurojis vēl kādus nesaprotamus vārdus, viņš izslidēja pa durvīm... Grieza soļoja vēl ar-

vien pa kantori un nevarēja tik lēti apmierināties... Tie sasodītie kanaļas, tiem būs mācīties viņu pazīt! Labprāt viņš vēlētos zināt, kādēļ tie atkal troksni taisījuši?... Nu kad Sudmalnieks tur, tad viņš jau var iedomāties... un viņa zaudējumi tie arī nav. Šis gaisa kuģotājs aizmirst, ka tas viss tikai kož Lejnietka kaulā un ka Grieza caur to tikai pelna... Hahaha... strādnieki nebeidz Lejnietkam par labo sirdi atmaksāt... Uz viņa rēķina celsies atkal jauni zaudējumi, hahaha... tā pasaule pateicās... Lopi un muļķi... viņiem nav ne par grasi prāta...

Nosirdījies arī, ka skrīveri nav ieradusies, viņš beidzot piesēdās pie grāmatām. Smaidīdams viņš nolūkojās mākslotos skaitļos, jo zināja it labi, cik katrs spalvas vilciens priekš viņa atlicināja. Un tomēr viss labākajā kārtībā! Ka Lejnietks no saviem īpašumiem vairs ne kapeikas atpakaļ nedabūs, tā sen iztaisīta lieta... iznāks tikai, ko parādniekiem izmaksāt un cits paliks viņam... Tik ienesīgu veikalū gan reti kāds būs taisījis...

Un tomēr viņa piere samācās un viņš noskatījās domīgi pār grāmatām. Ko viss nu līdzēja, kad Liesma bija viņu atstājuse... Un viņš taču viņu tik ļoti mīloja!... Pavisam nesaprotami... viņa bija reiz sieviete, bet nu to apstājuši spoki... viņai vienalga, ka viņš tagad tāds mazs zelta ķēniņš... Viņš nevarēja arī no tās atkratīties... viņam vajadzēja par to sapņot un vienmēr viņa tam stāvēja priekš acīm, it kā jaunam zēnam, kuņam pirmās ūsiņas dīgst. Bezprātība... viņš jau it kā sievu nātras būtu sadzēris. Viņš, kas uz ātru roku

visas lietas apsvieda uz otriem sāniem... un tomēr šāds glēvulis... tās jau elles moka...

Te viņu darbā iztraucēja vecais Gaisiņš... abi divi ieradusies ar savu mammu. — Labrīt... Dievs palīdz, mīlais Griezas kungs! Šodien pie jums gluži rāmu...

Grieza viņus saņēma daudz vēsāk nekā citām reizēm. — Labrīt... tikai mazas nekārtības! Gan lietas dabūsim uz istā ceļa... lūdzu piesēžat...

— Pateicāmie, nav jau ilgi mums tā laika... pienācām tikai ar jums kādu vārdu parunāties!... Vai ziniet ko no jauna?...

— Nu?

— Lejnieks ir atkal mājās... mūsu bērnam to prieku, to prieku...

— Koo... Lejnieks?! — Grieza nepatīkami aizskārts, savilka pieri grumbās. — Nu... būs līdzī parņemto naudu nu beidzot nodzīvojis...

— Nē, nē, — Gaisiņa mamma dzīvi attrauca, — esam par visu alojušies! Lai nu gan arī viņš mums izdarījis labu stiķi... bet Mildu viņš krāpis nav! To jau es papam arvien sacīju...

— Vai jūs ziniet, — Gaisiņš savu kundzi pārtrauca, — vakar viņa pie mums ieradās, šī dziedātāja! Un vai jūs ziniet, kas tā tāda ir?... Vecā Rozītes Marija... viņas tēvam jau no jaunām dienām biju liels paziņa. Un kas skuķe par brašu iztaisijusēs!... Lejnieks jau viņai aizdevis tikai skolas naudu... mums tīri kauns bija teikt, ka esam izšķīrušies... Viņa grib tūlīt visu atlīdzināt! Mēs gan sakām: nevajaga, nevajaga... bet nu

ierunāsies abas ar Mildu! Ak tu mans Dievs... asaras tīri spiežās acīs... mans bērns tikpat kā debesīs!... Vai jūs ziniet — mana meita mīl savu vīru pat vairāk... .

— Kā divi ūbeļi, kā divi baloži! — Gaisiņa kundze asarām acīs priecājās.

Grieza ļauni iesmējās. — Kā tad viņš ar to dziedātāju tā reizā ieradies?... It kā būtu norunājuši... .

Gaisiņš gandrīz aizskarts uz viņu palūkojās. — Nē, nē, direktora kungs, viņa nav Lejnieku ne acīs redzējuse! Viņa pat nezināja, ka viņš atkal ieradies! To skuķe apgalvo un es viņai ticu... .

— Es gan nē! — Grieza ironiski pasmaidīja. — To vajadzētu labi pārdomāt... .

— Izgājušo nakti visu nakti esmu par to domājis un pārlicis, ka tas būtu grēks priekš Dieva un cilvēkiem, ja mēs neievērotu Dieva nolikumus un šķirtu sievu no vīra, ko tikai nāve var šķirt! Arī mamma saka: ko Dievs sajūdzis, to cilvēkam nebūs šķirt!... Un Milda... viņa jau tā nabadzīte mirkuse tik ilgi asarās!... Par to stiķi, ko viņš man izdarīja, biju gan ļoti sašutis, bet tagad man dusmas pārgājušas... Ko lai dara... mums taču visiem pasaulē jādzīvo, un nebūtu viņš tik daudz to nolāpīto Sudmalnieku klausījis, varbūt arī viss būtu iznācis par labu, par jauku! Bet ko nu... vai tādēļ nu savā starpā visu mūžu naidu turēsim?! Stiķis jau tas gan bija liels, bet mīļais direktora kungs — manā mūžā jau vēl tā labuma pietiks!... Man taču pašam sava māja un tā arī

ko ienes... Būs jau nu gan viņam atkal drusku jāpiepalīdz... ko lai viņš iesāk gluži tukšā?...

Zīmīgi viņš paskatījās uz Griezu, kuram vajadzēja saprast, ko viņš gribēja. Saraucis pieri, direktors to visu uzklusījis un klusēja. — Sakiet, ko jūs īsti gribiet no manis? — tas beidzot nepacietīgi iesaucās.

Gaisiņš lielu laiku uzskatīja gan Griezu, gan savu mammu un palika tāds modīgs. — Dosiet, nu dosiet man kādu vīšķi, — tas pēdīgi tīri sakaunējies iesāka... — jāpiepalīdz taču viņam būs... kā tas var iesākt atkal no jauna...

Sašutis Grieza uzlēca kājās un uzlūkoja večus ar tādām acīm, ka tie tīri vai nodrebēja. — Pie joda, ko jums no manis vajag?!... Es itin nekā nezinu... itin nekā...

Gaisiņš celdamies turējās pie galda un sajucis skatījās direktoram acīs. Viņam bija grūti uz kājām nostāvēt. — Koo, jūs nekā nezināt?! Nu... nu... jūs taču mani negribēsiet mānīt...

Arī mammai bija lielu lielle brīnumi. — Paskat nu viens cilvēks... papus taču teica, ka viņam liela nauda...

Grieza pilnā kaklā iesmējās. — Hahaha... jums, mīļie ļautiņi, gan vairs nav īsti galvā kārtībā!... No tām lielām bēdām... varu jau to saprast... Bet ar tādām muļķībām taču lieciet mani mierā... man tagad gauži maz laika!...

— Jūs gribiet to noliegt?!... — Gaisiņš iesaucās... Ā... es iešu pie apikāta... es sūdzēšu...

— Tā ir jūsu lieta, bet laižiet mani tagad mierā!

Es ļoti vēlētos, ka jūs mani atstātu... jūs taču redziet, ka man nav vaļas! Ejat lūdzami...

Abi vecīši palika mutes iepļētuši, it kā negribēdami savām ausīm un acīm ticēt, ka viņu jaunsungskus tos raida ārā pa durvīm... — Ārā! — tas savilcis pieri bargās grumbās, rādīja uz durvīm. — Redzat, kur namdaris atstājis caurumu...

Notraukti viņi vilkās uz durvju pusi. — Papu, papu, ko tu nu tik esi izdarījis! — mamma iegauļojās un papus piebalsoja: — Es tītars, es muļķis... — Tas bija patiešām traģisks acumirklis, bet Griežu tas nebūt neatmikstināja. Tas jau viņam nenāca nejauši... jau sen viņš pie sevis bija nospriedis, ka Eduards Gaisiņš vairs savu naudu nedabūs. Un kad tas vēl ar to gribēja Lejniekam līdzēt, tad jau pavisam nē! Skaudīgi viņš nosmīnēja, kad tie bija aiz durvīm pazuduši. Vecis laikam domā, ka viņš nav tītars un muļķis... Nu ar to vainu tas jau arī nemirs... tas jau pats liecināja, ka tas arī bez tās naudas var iztikt un ka daudziem cilvēkiem bez viņas pasaulē jāiztiek. Ja kāds ir muļķis, tad tam arī par to vajag ciest!...

Tomēr dumpis viņam ar tiem visiem būs diezgan! Lejnieks ir ieradies, tas gaisa kuģotājs arī, viņi sāks kā nekā grozīties, sauks viņu pie atbildības, saņems pēdējos spēkus! Tie sagādās viņam dažu labu nemierīgu stundu... Labi, ka viņš pie laika nomodā... lai viņi tagad nāk! Viņš ir sagatavojies un var tikai pasmieties...

Ir labi, ka viņš ņem lūkot cauri vēl reizi grāmatas... revīzija ir paredzama un viņa ieročiem

vajag būt kārtībā. Un kā viņš likās atpakaļ pie darba... ņēma ar lielāko rūpību cauri posteni pēc posteņa, lapu pēc lapas. Panākumi apmierinoši, viņš var sev uzticēties. Viss jau kā uz mata... nekādi viņi to nevar ķert, nākadā ceļā!...

Ilgu laiku viņš tā bez atņemšanās strādāja... lai viņi nāk... Apzinīgi smaidi viņa sejā liecināja, ka bija aizmirsis visu, kas ap viņu notiek... Viņam izlikās, ka kāds nāktu pa durvīm, viņa ausis aizskāra drēbju čaukstēšana. Ātri viņš pacēla acis un paskatījās turpu... asinis viņam nostājās rītēt...

Melni tērpusēs, bālu vaigu un drūmām acīm Liesma kā kāds apakšzemes gars viņu stīvi uzlūkoja. Viņš tikko skaļi neiebrēcās un atlēcās no savām grāmatām. — Tu Liesma... jeb tu esi viņas gars?...

Spokaini viņa vēl arvien lūkojās šurpu no savas vietas nekustēdamās. — Es esmu, — viņa dobji iesāka... — esmu nākuse ar tevīm aprēķināties! Kādēļ — tu zināsi...

Nē, nē, tas nebija gars, tā bija viņa miesīgi un Griezam asinis atkal atdzīvojās. — Liesma, Liesma, kādēļ tu man to darīji... kāpēc mani atstāji?!... Man viss, kas priekš laimes vajadzīgs, tikai tu trūksti un es esmu nožēlojams nabags... Kādēļ tu man vairs neuzticies?!... Vai gribi lai savu sirdi izrauju un nosviežu tev pie kājām...

Kaislibā iededzies, viņš tai tuvojās, bet viņa tam turēja rokas pretim. — Paliec... viss ir bijis un izbijis... tu mani skūpstītu tikpat kā katru ak-

meni!... Mīlestība ir morālisks spēks, bet mēs abi esam morāliski miruši un viņa ir mirusi. Es neesmu nākuse saņemt tavus glaudus un skūpstus... es gribētu, ka tu arī citādi savā sirdī sajustu paradīzes laimi... Atmet savus grēcīgos nolūkus, atdod laupījumu, kam tu to esi nolaupījis un tu būsi atkal cilvēks...

— Mīļā, ko tu runā... tavi vārdi tik drūmi!... Vai tev nav manis žēl, ka esmu tikdaudz cietis pēc tevis ilgodamies? — Ko lai es atdodu un kālab lai to daru? Esmu taču visu darījis tikai tevis dēļ... tevis dēļ bijis arī nežēlīgs, bet es citādi nevarēju! Man vajadzēja naudas un mantas priekš tavas laimes...

Viņa drūmi nopūtās. — Man tās vairs nevajaga!... Tu mani redzēji reiz glēvu, dzirdēji manas nopūtas pēc lieka spožuma... tagad esmu izārstēta!... Man nevajaga tavas zelta kaudzes... Tu man dāvināji rotu, postu, bēdas un asaras... es tev no visas sirds gribētu dāvināt rotu, ap kuru saistās laime! Vai tu gribi griezt visu par labu... piedzimt no jauna par labu cilvēku?...

It kā viņa nožēlodams, tas līdzcietīgi nogrozīja galvu. — Es tevi nesaprotu... nē! Vai tu bīsties no spokiem... esi tapuse svētule?... Liesma, citkārt tev bija gaišs skatiens...

— Tu maldies! Manas acis nav aptumšojušās, ne arī tumši māņi manu prātu apreibinājuši. Redzu tagad daudz gaišāk nekā agrāk. Kādēļ nikni zvēri no pasaules beidzās, saki?... Tie saplosa cits citu... paveicina viens otra nāvi! Bet cilvē-

kus sargā tikums, tas ir viņu vairogs, viņu dvēseles rota... Iegūsti tu arī viņu un topi laimīgs...

— Blēņas, nieki, pasakas! Dzīve ir cīņa un es izlietoju tajā savas priekšrocības, ko daba man piešķiruse... Vai lai ziedojam savu mūžu, savu laimi vārguļiem?...

Dusmīgi viņas acis iezibējās. — Vai tu domā, ka esi vairāk kas, nekā citi?! Vai cīnījies atklāti un uzvarēji kā varonis?!... Tu neesi tas dzimis, kas tu izliecies... arī čūska uz zemi līzdama piezogas lauvam un viņam iedzeļ... Tā arī tu šim vīram ar lielajiem mērķiem, bet tu arī esi noziedzies pret visu cilvēci!... Priekš tavām acīm atstītijās stiprais Simsons, ražīgais darba spēks... kā riebīga vilistiešu bāba tu apcirpi viņam matus un izdūri acis, lai tas neredzētu tavus slepenos cirtienus un tu jo vieglāk varētu nokampt viņa kumosus... Bet vai, kad izmisums ar nāvi cīnās! Sargies... jau stabi ligojas, drīz ēka gāzīsies un apraks tevi savās drupās...

Viņa saslējās pret viņu kā pastara dienas tiesnese un spilgti viņas vārdi noskanēja tukšajās telpās. Satricināts Grieza iesmējās. — Sieva, tavi vārdi ir vairāk nekā ārprātība! Tu zaimo dievišķo gudrību, priekš kuņas pat titaniem jālokas!... Saki, kam pienākas augļi no tīruma, vai vērsim, kas jūgu vilcis, vai arājam, kuņam priekš viņa ir laužņas un groži?... Drūmā praviete, tu mani vēl padarīsi bērnišķīgu! No savas uzvaras tikpat maz varu atsacīties kā no tevis... tev milēt mani būs, ne pravietot...

Izvairīdamās viņa atsprāga soli atpakaļ. — Ne-

kad vairs... mēs esam svešnieki! Priekš manis tu vairs neesi varonis... piši tāpat kā citi... bez šķīstības lielas dvēseles riebīgi piši... Tu esi pārcilvēks caur savu plēsību...

It kā sastindzis un apburts viņš palika stāvam, tā bija pirmā reiza, kur viņš to vairs nevarēja morāliski savaldzināt un notriekt. Tā atturoties, viņa tam izlikās divkārt tik skaista un pievilcīga, viņa kaislībai vairs nebija robežu. Viņš būtu atdevis savu dzīvību, ja tikai vēl reizi to varētu spiest pie savas krūts. — Mīļā, kādēļ mani spīdzini... es jau vairāk negribu, kā savas tiesības! Tev pretim es neesmu plēsīgs... es piesaucu par lieciniekiem mūsu laimes brīžus, cik kaislīgi es tevi mīloju!... Līdz šim redzēju tevi tikai sapņos, bet tie bija bēdīgi sapņi. — Es redzu savu mīļāko, pa puķu leju staigājot, pie savas krūts es spiežu to... atveŗu acis, nava vairs... Bet tu jau neesi miruse, tu esi atkal pie manis!... Liesma, mana Liesma, noskaties jele uz manīm! Es esmu tāds, kāds es esmu, bet bez tevis dzīvot es nevaru!... Esi žēlīga... citādi man jākalst.

Saķēris pēdīgi viņas roku, viņš runāja šos vārdus tik žēlā, aizgrābjošā balsī, ka arī viņai tā iežēlojās un viņa dziļi aizkustināta trīcēja. Viņas acīs tamlīdz mirdzēja tāds savāds prieks, it kā kad apzinājās drošu uzvaru. — Tu tiešām pēc manis ilgojies, mīlais draugs... negribu no tevis atsācīties — esmu nākuse kopā ar tevi mirt! Manu un tavu kaunu tikai nāve var nomazgāt... mirsim, lai citi dzīvo! Vai tev ir dūša... tu jau mani mīlo...

Neticīgi tas viņu uzlūkoja, šis priekšlikums vi-

ņū bija pārvērtis akmenī. Viņa pieglaudās pie viņa krūts, apskāva savas rokas ap viņa kaklu un vilinoši čukstēja viņam ausī: — Tu, tev mans nelaimīgais draugs, tava dzīve nav svētīga, tā perina tikai postu un iznīcību! . . . Es tevi nožēloju. . . tavu iedomāto laimi nomāc izbailes. . . kāds ļauns gars tevi pavada un tura tev priekš acīm nāves skeletu. . . Mans mīlais, mīlais. . . izvēlies ieročus! Dzīvē tu cilvēces labā nevari būt varonis. . . esi tas nāvē. . . Es iešu līdz ar tevīm. . . roku rokās. . . mirsti un topi nemirstīgs. . .

Arvien cietāk un cietāk viņas rokas vijās ap viņa kaklu, ka viņam vai elpa žņaudzās cieti, viņas acis ārprātīgi spulgoja un viņš sajuta uz saviem vaigiem viņas karsto dvašu. Bet tā sagraiba viņu tikpat kā dzelīga nāves dziesma un noslāpēja viņa kaislības, viņam tapa neomulīgi. Izbijies viņš no tās atraisījās un viņu no sevis atgrūda. — Tu esi ārprātīga, jeb tie ir tikai kumēdīņi! Tu esi no viņiem uzpirkta un gribi mani iebaidīt! . . . Ja tas tā, tad sargies, odze. . . sargies ar mani vēl reiz jokot! . . . Tu aizmirsti, ka tava vieta pie maniem sāniem, ka tu jau piederi man ar mies' un dvēseli. . . Ja tu negribi ar labu, es tevi lauzīšu ar varu. . . pats velns ar savu māti mūs vairs nevar šķirt. . .

Sašutis viņš nāvīgi iešņācās un Liesmas krūtis smagi cīnījās pēc elpas. Viņa nebūt nejutās pārspēta un lūpas cieti sakniebuse spieda roku uz sirds, it kā tajā zem melnas segas ko krampveidīgi turēdama. Nāvīgi viņi atkal viens otru uzlūkoja un viņas spītīgais smaids izteica: — Uzbrūc man,

es tevi sagaidīšu! — Te no ārienes atskanēja bal-
sis... viņi tapa vērīgi, tuvojās soļi...

Nākošā acumirkli viņas tēvs gavilējošu vaigu
iesteidzās kantorī un viņam līdzī Sudmalnieks.
Ieraugot savu agrāko mīlāko, Liesmai bija tā,
it kā zeme apakš viņas kājām līgotos... jo dzest-
rāki viņas elpas vilcieni ieskanējās un lai tā ne-
pakristu, tai vajadzēja stūrī piespieties pie sie-
nas...

Griezam šis traucējums bija pavisam nevietā,
viņš tādēļ dzestri ienācējus sagaidīja. — Ko grib',
veci... ko vēlaties?...

Vecais Gaisiņš viņu nicinoši uzlūkoja no galvas
līdz kājām. — Es nerunāšu... to jums pateiks
mūsu jauns kungs!...

— Nu?!...

— Mēs meklējam šīs fabrikas īpašnieku, Lej-
nieka kungu.

Arī Sudmalnieka balsī varēja noskārst īgnu-
mu un nicināšanu. Grieza saīdzis sarauca pieri.
— Acumirkli man nav zināma viņa adrese un arī
šīs fabrikas vadīšana uzticēta man! Vai jums kā-
da darīšana? Īsi un ātri... es neieredzu tukšas
valodas...

— Jūs sapratīsit, mans kungs, ka ikviens go-
dīgs cilvēks ļoti apdomāsies ielaisties ar jums
kādās darīšanās!... Bet tō varam pasacīt, ka jūs
ilgi te vairs šīs durvis nevārstīsit... Lejnīeks ir
glābts...

Grieza nosmīnēja. — Man būtu ļoti patīkami, ka
tīktu atsvabināts te no nepatīkamā un nepateicī-

gā uzdevuma. Tikai es tam vēl neticu, mīļais Sudmalnieka kungs! Jūs arvien visu mēdziet iztēlot par daudz rožainās krāsās... Negribu jums uztipt, lai man ticiet, bet slēpjams man arī nekas nav... Kontrakts ar Džēms Brūke atjaunots... jūs ziniet uz to ozolu partiju...

Vecais Gaisiņš uzlūkoja cieti savu pretenieku, sagaidīdams, ka viņu šī vēsts notrieks un gribēdams savas acis barot ar viņa sajukumu. — Kas smejas pēdējais, tas smejos gardāki, direktora kungs... mūsu kungam nebūs palikt kaunā!...

— Ļoti labi, veci, bet par visām lietām te vajadzīgs skaidra kapitāla... ievērojami liela kapitāla, tad tikai Lejnietis varētu atkal patstāvīgi rīkoties... Kas viņam to dos... kas viņam var izlidzēt?...

Vecis saslējās kājās, cik liels viņš bija un uzvaru apzinoties, viņa acis gavilējoši iemirdzējās. — Mēs viņam izlidzēsim, mēs viņa strādnieki un Dievs palīdzēs mums! Direktora kungs, vai ziniet, kas tad notiek?... Kam ir savas mājiņas, tie ieķīlās tās bankās, kam ir kāda vērtīgāka lieta, vai labāka drēbju lupata, tie nes tās uz ķīļu namiem... Līgavas atdod savas rotas un sievas laulības gredzenus... priekš sava labā kunga esam mierīgi atdot beidzamo, vai saprotiet! Viņš dabūs atpakaļ savus īpašumus un tiesa nāks un izdzīs jūs no šejienes kā suni laukā!

Arī Sudmalnieks bija no viņa vārdiem līdzī aizgrābts. — Mans draugs pļauj to, ko viņš sējis... jūs nepazīstiet sajūsminātas darba bites. Arī no citas puses viņam pienāk palīdzība, bet lielāko

daļu pienes viņa skudras. Un nu jūs ziniet, direktora kungs!... Navigācija ir vēl vaļā, prece gatava... es apskatīju... tiklīdz tā tiek nofraktēta, Lejnieks ir atkal neatkarīgs vīrs. Jums tad šinīs telpās nekas vairs nebūs meklējams. . .

Grieza velnišķīgi iesmējās. — Gaisa kuģotāji! Nejēgas!... Jūs jau variet atdot savus pēdējos kankarus, tad arī vēl ielāps par niecīgu... Šī kontrakta prece jau sen pārdota citam. . .

Gaišņš satrūkās un Sudmalnieks palika kā no mākoņiem izkritis. — Nevar būt... vai jūs esiet ārprātīgi! Kādēļ jūs taisni šo precī pārdevāt... vai tas jums bija vajadzīgs? . . .

— Es par to atbildēšu, es! — Grieza sita sev pie krūtīm. — Bet ne jums! Jums nav nekāda daļa gar manu rīcību. . .

Abi glābēji palika kā uz muti sisti un piesarkuši viens otru uzlūkoja. Tā tad viss velti!... Sudmalnieks zināja, ka viņa draugs uz šo partiju no minētās firmas bija dabūjis jau mazu aizņēmumu... tagad viņa kredīts uz visiem laikiem iznīcināts. Viņš paliek nevien lupata un ubags, bet arī blēdis.

— Dievs jums to atmaksās! — vecis notriekts iesaucās. — Kādēļ jūs to darījāt?!

— Kādēļ?... Runāt ir visiem gudri!... Vai kontrakts nebija notecējis, vai parādu devēji mani lika mierā?... Mans uzdevums taču viņiem atlīdzināt... prece bija par smieklu jāpārdod un tad vēl jāpatura uz lēģera. Es citādi nevarēju... Vai vēl ko vēlaties zināt?... Es nezinu — varbūt,

ka jūsu darba bites sanes tik lielu kapitālu, ka to var atpirkt atpakaļ. . .

Sminēdams viņš tos uzlūkoja, labi zinādams, ka šie vārdi vairāk nekā nazis viņa pretinieku krūtīs. Sudmalnieka rokas savilkās dūrēs, aiz uztraukuma un sašutuma viņš drebēja. — Jūs esat pats sātans, pats nelabais cilvēka miesās. . . jūs, jūs. . . Jums būs jāatbild par savu nama turēšanu. . .

Grieza viņam it mierīgi uzsita uz kamiesi. — Neuztraucaties tādēļ. . . es atbildēšu. . . Lejnieks vairs netiek virs ūdeņa, par to ir gādāts! Man viņa žēl. . . viņa liktenis patiešām tragisks. . . Bet es nevaru citādi, es nevaru saviem darbiem virsū spļaut! Kas iesākts, tas jāved galā. . .

Apspiests iebīdīdams no kakta. . . tikai tagad Gaisiņš un Sudmalnieks pamanīja Liesmu un palika kā bez valodas. Viņas acis neomulīgi liesmoja, uz vaiga lasāma milzu enerģija. . . kā atriebības dieviete viņa grasoši Griezam soli tuvojās. — Negudrais! . . . Kam šķetējies vairs gar pasaules lietām? . . . Ceļš tev apakš kājām. . . noskaiti tēva reizi, tu nāksi man līdz. . . Vai gribi savai līgavai palikt neuzticīgs, hahaha! . . .

Spilgti un dobji atskanēja viņas smieklī un satricināja visus līdz kaulam. Griezam metās baigi ap sirdi, bet viņš vēl raudzīja smaidīt. — Mans balodīt. . . tagad saprotu tavu lomu it labi! Tikai tā pie manis nevelk un tev arī lāgā nepiekrīt. . .

— Tu atraidi manu priekšlikumu. . . tas ir tavs pēdējais vārds?! . . .

— Mans pēdējais... gribu dzīvot!... Tu esi atkal pie manis... sirds man aiz prieka kvēlo un kaislīgi pukst... .

— Tad mirsti pret savu gribu... es tevi neatstāšu... .

Viņas rokā kas pamirdzēja... ģimja panti cieti kā no dzelzs... Grieza nobāla. — Liesma! tu esi briesmīga... tu gribi dzīt man lodi krūtīs... .

— Priekš trakiem suņiem ir važas, priekš nikniem zvēriem sprosti... teic, kādēļ viņi tos pelnījuši?!... .

It kā aizsargādamies roku pacēlis, viņš panāca soli uz priekšu... šāvieni norībēja un viņi saklupa ceļos... .

No ārienes atskanēja skaļi „urrā” saucieni. Strādnieki, dabūjuši zināt, ka viņu kungs atkal mājās, steidzās to apsveicināt.

Vēl reizi Liesma atņēma dziļi elpu... — Uzvara... viņi nāk!... Nekas vairs nestāv ceļā — — Tēt, man metās tumši — es mirstu — — veseli — ve—se—li — — —

Ļaudis gruva pa durvīm, bet gaviles aplusa jau no sēras pulvera smakas. Piepeši viņi palika kā mēmi un sasaluši... nejauki saviebtiem vaibstiem visspēcīgais direktors cīnījās ar nāvi, rokas savilcis dūrēs, it kā viņiem vēl draudēdams... Divi asins strauti tiecās viens pēc otra un beidzot saplūda vienā mutulī... Gaŗa, nelaba nopūta... viņš noraustījās un bija beigts... Tai pašā acumirkli arī Liesma izdzisa sava tēva rokās... .

Vecais vīrs gan visiem spēkiem turējās, ka

skumjas viņu nenomāktu... tomēr sirmā galva
drebēja un smaga asaru lāse, kā pēdējā dāvana
no viņa sirds, nokrita uz aizgājušās izdzisušo vai-
gu... Viņš noslaucīja to ar savu mutautu un it
kā viņu atvainodams nolūkojās mēmi uz ļau-
dīm... — Viņa ir savu parādu nomaksājuse...

stāvoklis. Šais notikumos galvenā cietēja tomēr ir Liesma, Lejnieka nabadzīgā radniece, kas reizē sapņo par ideālu mīlestību, bet grib būt reāliste, lai izlauztos no nabadzības un atkarības sloga. Apzināti izvēlētais pārmaiņu ceļš tomēr nesniedz gaidīto mērķi, novedot Liesmas dzīvi tragiskos sarežģījumos.

Degļavs pats pēc pārceļšanās no laukiem uz Rīgu, lai apmierinātu savas sabiedriskās un literārās tieksmes, jo krasā veidā iepazinās ar līdzīgu cīņu dēļ eksistences, sākumā strādādams dažādos kokrūpniecības uzņēmumos. Strādnieku vides labā pazišana pavīd viņa tēlojumā ar zīmīgiem novērojumiem, reālistiskiem epizodiem.

Grāmatas cena:

ASV un Kanadā — \$ 5.—

Anglijā — 28/—.

Austrālijā — \$ 4.—

Vācijā — DM 15.—

TILTA APGĀDS

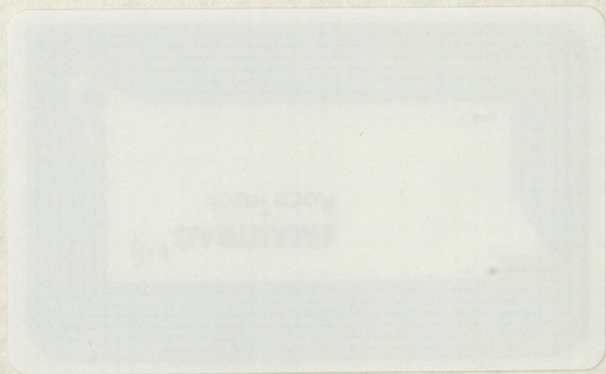

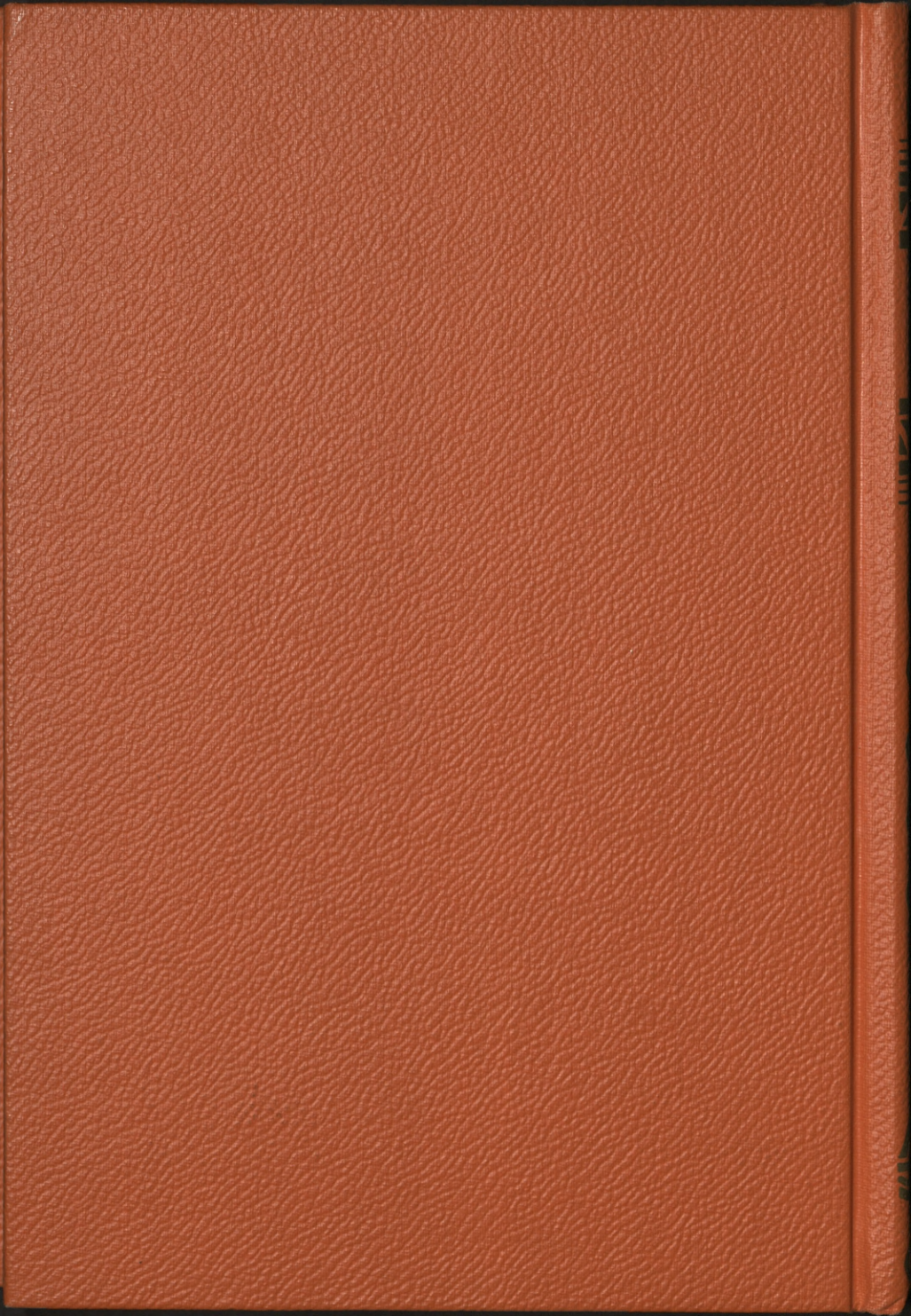
Ls. 21

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0312072413

Ojāra Jēgena vāks